SAHİBİ: Türk Dili Tetkik Cemiyeti

UMUMİ NEŞRİYATI İDARE EDEN:

İBRAHİM NECMİ

T. D. T. C. UMUMİ KÂTİBİ

BU SAYI **60** KURUŞ

ABONESİ: **10** SAYI İÇİN **300** KURUŞ

(Türkiye dışarısı için posta ücreti ilâve edilir)

BASILIDGI YER: **DEVLET MATBAASI**

DAĞITMA YERİ: **Türk Kitapçılık Limited Şirketi**

8-3

Dergi /52-8-9

82595

255.07.02.02.01.06.41231
DERGI A/052-08-09
Türk Dili

Eylûl 1934

Türk Dili

— Türk Dili Tetkik Cemiyeti Bülteni —

İKINCİ TÜRK DİLİ KURULTAYI ZABITLARI

1 9 3 4
İSTANBUL
DEVLET MATBAASI

TÜRK DİL KURUMU
KÜTÜPHANESİ
Kayıt No.: 1215

TÜRK DİL KURUMU
KÜTÜPHANESİ
T. D. 839
6103

Sayı: 8 Eylûl 1934

TÜRK DİLİ

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Bülteni

İKİNCİ TÜRK DİLİ KURULTAYI

Cemiyet nizamnamesine göre iki yılda bir toplanması gerekli olan Türk Dili Kurultayının ikincisi 18 Ağustos 1934 Cumartesi günü saat 14 te Dolmabahçe Sarayında açılmıştır. T. D. T. C. ni kuran ve koruyan Uluğ önderimiz GAZİ MUSTAFA KEMAL Hazretleri Kurultayın açılışında ve bütün toplantılarında bulunarak Kurultaya ve Cemiyete onur verdiler.

İkinci Türk Dili Kurultayı altı gün sürdü. 23 Ağustos Perşembe günü saat 15.20 de işlerini bitirerek dağıldı. Gene o gün kurultayın seçtiği yeni Umumî Merkez Heyeti işe başladı.

İkinci Türk Dili Kurultayına sunulan tezlerden birtakımı kurultay önünde okunmuş, birtakımı da komisyonlara verilmişti. Bütün bu tezler, U. M. H. nce gözden geçirilerek, gerekli görülenler Bültenimizin bundan sonraki sayılarında basılacaktır. Bu sayımızı İkinci Türk Dili Kurultayına veriyoruz.

T. D. T. C., Kurultayını yüksek varlığıyle onurlıyan Uluğ Öndere, Kurultaya Başkanlık eden Büyük Millet Meclisi Başkanı Kâzım Paşa Hazretlerine, Kurultayda bulunan ve dil işlerine hükûmetin bütün yardımını vadeden Başvekil İsmet Paşa Hazretlerine, Kurultayı açan Maarif Vekili ve Cemiyetin fahrî Başkanı Abidin Beyefendiye, Kurultaya 44 mümessil gönderen Halkevleriyle onların dimağı makamında bulunan Cümhuriyet Halk Fırkasına, Kurultayda çalışan bütün arkadaşlara içten sevgi, saygı ve şükranlarını sunar.

T. D. T. C.

İKİNCİ TÜRK DİLİ KURULTAYI

Talimat ve programının bazı maddeleri

Madde: 1— İkinci Türk Dili Kurultayı 18/Ağustos/1934 Cumartesi günü saat 14 te İstanbulda Dolmabahçe sarayında açılacaktır.

Madde: 2— Kurultay, Türk Dili Tetkik Cemiyetini kuran ve koruyan Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek himayeleri altında bulunacak ve lûtuf buyurdukları takdirde huzurlariyle de şereflenecektir.

Madde: 3— Kurultay Maarif Vekili ve Cemiyet Reisi Beyefendinin bir nutuklariyle açılacak ve bir reis, iki reis vekili, dört kâtip seçerek işe başlıyacaktır.

Madde: 4— Kurultayın idaresi Riyaset Divanına aittir. Riyaset Divanı Kurultay Reisi ve Reis vekilleriyle Cemiyet Umumî Kâtibi ve kurultay kâtiplerinden mürekkeptir.

Madde: 5— Cemiyet Umumî Merkez Heyeti ve Kurultay hazırlıkları Merkez Bürosu ile Riyaset Divanı arasındaki münasebetleri Cemiyet Umumî Kâtibi idare eder.

Madde: 6— Kurultay, Cemiyet Umumî Merkez Heyeti kararı ile davet edilen devlet erkânı, yerli ve yabancı bilginler ile Cemiyet azasından olup 15 Temmuz 1934 akşamına kadar İkinci Kurultaya iştirak edeceğini yazı ile bildirmiş olanlardan mürekkeptir. Bunlar haricinde kalan dinleyiciler müzakereye ve reye iştirak edemez.

Madde: 7— Kurultay dinleyicileri ile matbuat erkânına ait kartlar yalnız girme hakkı verir, müzakereye ve reye iştirak hakkı vermez.

Madde: 8— Kurultay içtima salonu yetmediği takdirde daimî ve muvakkat dinleyicilerden bir kısmı muayede salonunda radyodan dinliyebileceklerdir.

Madde: 9— Kurultayda okunmak üzre gönderilen tezler Cemiyet Umumî Merkez Heyeti ve Kurultay hazırlıkları Merkez Bürosu azaları tarafından tetkik edilerek şu kısımlara ayrılmıştır.

a) İlmî değeri ve Cemiyetin ülküsüne uygunluğu bakımından Kurultayda okunması gerekli görülenler,

b) Vaktin darlığı yüzünden Kurultayda okunmasına imkân görülemediğinden ilmî komisyonlara havale edilenler,

c) Okunması münasip görülmiyenler.

Madde: 10— Tezler ruznamedeki sıralarına göre okunur.

Kurultayda müzakere usulleri

Madde: 11— Kurultayda esas, ilmî tezlerin azaya bildirilmesidir. Bunlar üzerine münakaşa ve müzakere Kurultayın mevzuu dışındadır. Ancak bir tez hakkında bir noktanın istifsar ve istizahı için söz alınabilir. Bu gibi sözlerin mümkün olduğu kadar kısa olması ve sual çerçevesinden çıkmaması şarttır.

Madde: 12— Mütalea veya sual irat eden zat, ayrıca bir teklifte bulunmak isterse bunu mutlaka takrir şeklinde yazılı olarak riyasete vermelidir. Şifahî teklifler reye konmaz. Takrirler, ait olduğu Encümene havale olunur ve Encümenin mütaleasiyle müzakereye konur.

Madde: 13— Herhangi bir sebeple söz almak istiyen zat, kendisine sunulan zarf içindeki fişe adını ve işini yazarak hademe ile veya bizzat Kurultay kâtiplerinden birine verir.

Madde: 14— Söz istiyen zatlar, riyasetin kendilerine söz vermesini beklemek ve ancak riyasetten davet edildikleri zaman söz söylemek mecburiyetindedirler.

Madde: 15— Gerek müzakere esnasında ve gerek celse tatillerinde müzakere salonunda sigara içilemez.

Komisyonlarda çalışmalar

Madde: 16 — Kurultay üç idarî ve dört ilmî komisyon ayıracaktır.

I. İdarî Komisyonlar şunlardır:
   a) Nizamname Komisyonu,
   b) Takrirler Komisyonu,
   c) Bütçe Komisyonu.

II. İlmî Komisyonlar şunlardır:
   a) Dil karşılaştırmaları Komisyonu,
   b) Filolojik tetkikler Komisyonu,

c) Istılahlar Komisyonu,
d) Gramer Komisyonu.

Madde: 17— Komisyonlar 5-7 kişiden mürekkep olacak, içlerinden bir reis, bir mazbata muharriri ve bir kâtip seçecektir.

Madde: 18— Hiçbir takrir ve teklif ait olduğu Komisyondan geçmeden umumî celsede müzakere edilemez.

Madde: 19— Kurultay ve Cemiyet reisleri ile Cemiyet umumî kâtibi ve Umumî Merkez Heyeti azaları her komisyonda bulunmak ve reye iştirak etmek hakkını haizdirder.

Madde: 20— İdarî komisyonların kararları Kurultayın son gününe kadar Kurultaya verilmek lâzımdır. İlmî komisyonlar icap ederse Kurultay dağıldıktan sonra da çalışmalarına devam ederler. Bunların tetkik ettikleri tezler ile verdikleri kararlar Kurultay kitabına konur.

İKİNCİ TÜRK DİLİ KURULTAYI

ÇALIŞMA PROGRAMI

1. İstiklâl Marşı.
2. Kurultay Marşı.
3. Cemiyet Reisi ve Maarif Vekili Beyefendinin açma nutukları.
4. Kurultay Reisinin seçilmesi ve Reis nutku.
5. Kurultay Riyaset Divanının seçilmesi.
6. Üç idarî ve dört ilmî encümenin seçilmesi.
7. Umumî Kâtipliğin iki yıllık umumî raporu.
8. Çalışma yolları ve komisyonlara verilen tezler hakkında malûmat verilmesi.
9. Tezler.

A) Türk dilinin dünya dilleri arasındaki yeri:

1. Türk dilinin yapılış karakterleri ve Türkçenin Hint-Avrupa dilleriyle mukayesesi.	Ahmet Cevat Bey U. M. H. azasından.
2. Eski dil mefhumu ve politik terbiye.	Dr. Saim Ali Bey Merkez Bürosu azasından.
3. Rus dilinde ilk Türk dili yadigârları.	Caferoğlu Ahmet Bey. Üniversite Doçentlerinden.
4. Türk dilinin samî dillerle münasebeti.	Naim Hazım Bey. U. M. H. azasından.
5. Ural-Altay dilleriyle Türkçenin münasebeti.	Yusuf Ziya Bey. Eskişehir Meb'usu.
6. Uygurca hakkında.	Dr. Reşit Rahmeti Bey, Üniversite Profesörlerinden.
7. Maya dili hakkında.	Tahsin Ömer Bey. Hariciye memurlarından.

B) Türk dilinin tarihî akışı ve filolojisi:

1. Dilin neşvünema tarihi hakkında	Pr. Meşçaninof. Sovyet Ulûm Akademisi azasından.

2.	Türk Paleo-etimolojisi	Agop Martayan Bey. Muallim.
3.	Dillerin menşei ve Türk dili.	Hakkı Nezihi Bey. „
4.	Fizik bakımından dil.	Salih Murat Bey. Profesör.
5.	Türk dilinin eski inanlara bağlı üreme kaynakları.	Naim Hâzım Bey. U. M. H. azasından.
6.	Sümer Türk söz kökleri.	Hâmit Zübeyr Bey. U. M. H. azasından.
7.	Cuci ulusu edebî dili.	Prof. Samoiloviç. Sovyet Ulûm Akademisi azasından.
8.	Has isimlerin tetkiki.	Hüseyin Namık Bey. Muallim.
9.	Gazi inkılâbının dil cephesine kadar yazı dilimizdeki teşevvüşler.	Ali Canip Bey. Merkez Bürosu azasından.

C) Dil inkılâbının manası ve hedefleri.

1.	Dil inkılâbımızın temelleri.	Hasan Âli Bey. U. M. H. azasından.
2.	Dil onarımı umumî görüncesi.	Ragıp Hulûsi Bey. Üniversite Profesörlerinden.
3.	Dil düzelmesi üzerine düşünceler.	Dr. Şükrü Bey. Muallim.
4.	Türkçede ekler ve kökler; "men - man„.	Besim Atalay Bey. U. M. H. azasından.
5.	Açık Türk dili.	Velet Çelebi Bey. Kastamonu Meb'usu.
6.	Öz dilimizle bir dil tezi.	Şeref Bey. Edirne Meb'usu.
7.	Askerlik ıstılahları hakkında.	Ali Fuat Paşa. Harp Akademisi Kumandanı.
8.	Riyaziye ıstılahları hakkında.	Refet Bey. Urfa Meb'usu.
9.	Türkçenin ilmî ıstılahları meselesi.	Profesör Dr. Kemal Cenap Bey.
10.	Eski tıp dilimizin gidişi.	Dr. Süheyl Bey.
11.	İlmî ıstılahların Türkçeleştirilmesi.	İhsan Bey.
12.	İlmî komisyonların çalışma verimleri hakkında malûmat.	
13.	İdarî komisyonların mazbataları, nizamname ve çalışma programı ile bütçenin tasdiki ve U. M. H. zimmetinin ibrası.	

14. U. M. H. intihabı.
15. Cemiyet Reisinin nutku.
16. Umumî Kâtibin nutku.
17. Kurultay Reisinin kapama nutku.

İKİNCİ TÜRK DİLİ KURULTAYI ZABITLARI

BİRİNCİ GÜN

18/8/1934 Cumartesi

BİRİNCİ TOPLANTI

Açılma saati : 14

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Reisi Maarif Vekili Abidin Bey.— Reisicümhur Hazretleri, Hanımefendiler, Beyefendiler,

Dünya tarihinin bütün dönüm noktalarını yaratan benliğimizin güçlükle nüfuz edebildiği en eski zamanlarda insan medeniyetinin ilk yapıcı ve yayıcısı olan yüce Türk milleti, kendi doğurduğu medeniyetlerinin ilerlemesine yabancı bırakılmak yüzünden, yüzlerce yıl karanlıklar içinde kalmıştı. Bu karanlık o yüksek milletin az daha hayatına mal olacaktı.

Yer yüzünün en asil, en kabiliyetli, en çalışkan ve en fedakâr milleti olan Türkün ölüm uçurumu kenarına geldiği korkunç bir günde, tarih kendini yaratan bu millete yeni ve yüksek bir baş bağışladı: (Alkışlar) Büyük kurtarıcımız, varlığımızı uçurumdan kurtardı (Alkışlar).

O gündenberi milletle bu öz evlâdı arasında bir antlaşma var: Büyük Başbuğ bütün varlığını Türklüğü kurtaracak ve yükseltecek işleri ileri götürmeğe, milletini asrî medeniyet seviyesinin üst tarafına çıkarmağa, ulu Türk milleti de kendini ölüme kadar sürükliyen bütün karanlıklardan sıyrılmak yolunda büyük yol göstericisinin ardından korkusuz, yürümeğe ant içti. Bu karşılıklı antlaşmanın neticesidir ki büyük şefin geniş millî inkılâp programında Türk dili ve Türk tarihi en ön sıralarda bulunuyor.

Bir milletin bilgisizlik karanlıklarından bilgi ışıklarına çıkabilmesi, her şeyden önce, o millete öğretilecek şeylerin herkesin anlıyabileceği açık ve öz bir dille yazılıp anlatılmasına bağlıdır. Altı yüz yıl süren Osmanlı İmparatorluğunda ortaya konan bilgi ve san'at eserleri, böyle halkın kendi

konuşma dilile yazılmamasından dolayı, millete yayılamamış, ancak dar bir zümrenin elinde kalmıştır. Okuyup yazmak gibi en basit bir insanlık ihtiyacı bile okuma yazma dilinin konuşma dilinden büsbütün ayrı, yapma bir dil olması yüzünden elde edilememiştir.

Türk Millî varlığını dışarıdan ve içeriden kararten maddî ve manevî bütün düşmanlara aman vermez bir savaş açmış olan büyük reisimiz, bu düşmanların en başındaki bilgisizlikle döğüşmek, onu da bir Başkumandanlık muharebesile vatanın harimi ismetinde boğup yok etmek azmindedir (Alkışlar). 1928 harf inkılâbındanberi, başta Büyük Gazi olarak, Türkiye Cümhuriyetinin ve Türk Milletinin kendini verdiği bu büyük savaşın en ateşli cephesi "Türk dili„ sahasındadır. Halkımızın istediği geniş bilgi ışıkları, ancak herkesin anlıyacağı bir dille kolayca yapılabilir.

Büyük Şef, bu işe okuyup yazmayı güçleştiren harfleri değiştirmekle başladı. Türkçeye bütün ihtiyaçlarına yeten, en kısa bir zaman içinde en büyük bir kolaylıkla öğrenilen bir alfabe ve bir imlâ bağışladı. Yalnız alfabe değişmesile birkaç senede elde edilen netice, yürünülen yolun nekadar doğru ve nekadar feyiz verici olduğunu göstermiştir. 1928de Türkiyede okur yazar nisbeti % 20 aralarında iken, Cümhuriyetin 10 cu yıl dönümünde, 1933 de iki mislini geçmiştir.

Şüphesiz bunu yeter bir kazanç olarak ileri sürmüyorum Bizim hedefimiz Türkiyede okur yazar nisbetini yüzde yüze vardırmaktır. Çünkü okuma yazma işi bir bilgi işi değil bir insanlık vasfıdır. Bu ülküye erebilmek için, yalnız alfabeyi değiştirmek yetmezdi. Bilginlerin yazılarını herkesin anlayabileceği bir dille ortaya koymak gerekti. Daha alfabe inkılâbı günü görülen bu gereklik dil üzerinde sıkı ve canlı bir çalışma programile karşılanmıştı.

Harf inkılâbının ertesi günü kurulan ilk dil heyeti, birçok işler yapmakla beraber, çalışmalarının verimlerini ortaya koymakta geç kalması yüzünden dağılmıştı. Büyük Şef iki yıl önce 12 temmuz 1932 de T.D.T.C.ni kurarak bu eksiği tamamladı. 26 eylûl 1932 de açılan Birinci Türk Dili Kurultayında, milletin bütün ateşli inkılâp arzusu, yeniden tecelli etti.

Bugün iki yıllık bir çalışma aralığından sonra ikinci Türk Dili Kurultayı toplanıyor. Ara yerde geçen iki yıl içinde

durmadan çalışılarak ortaya oldukça müspet eserler konmuştur.

Bütün Türkiye içinde halk ağzından söz derlemek üzere sıkı bir seferberlik yapıldı. Gelen sözler süzüle süzüle tarasınarak birçok öz Türkçe sözler ortaya çıkarıldı. Yazı dilimizde çok kullanılan yabancı sözlere öz Türkçe karşılık bulmak üzere bir dil anketi açıldı. Bu anketin verimini tamamlamak üzere, 126 bine yakın derleme fişi ile 150 den fazla yazma ve basma kitap taratılarak (Tarama Dergisi) adı altında büyük bir eser ortaya kondu, endeksi ile beraber 1300 sahifeden fazla tutan bu büyük kitap, dil hazinemizin ilk müjdecisi sayılabilir.

Bütün ilimlerin ıstılahları, fransızcası, ingilizce veya almancası bugün kullanılan şekil ile listeler halinde toplanmış, mütehassıslara dağıtılarak karşılık istenmiştir. Bir takımlarının karşılıkları teklif halinde tesbit te olunmuştur.

Yeni Türk grameri çalışmaları; lûgat ve ıstılah işlerinden sonraya bırakılmakla beraber söz yaratma işinde lüzumu olan kelime teşkili esasları iki anket halinde muallimlere verilmiş, cevapları alınmıştır.

Tarama Dergisinde görülen ek zenginliği de ekler lûgatçesini ortaya koymaktadır.

Bütün bu işlerle beraber Cemiyet 7 sayı bülten neşretmiş, dilimizin etimolojisine, başka dillerle münasebetlerine ait birçok ilmî tetebbüler yapmış, vücude getirilen eserlerden bir kısmını basmış; bir kısmını da baskıya hazırlamıştır.

2 yılın içinde yapılan bu işler arzumuza nisbet edilirse pek azdır. Fakat yüksek Kurultay, dar bir kadro ve bütçe içinde çalışan Cemiyetin şukadar zamanda yaptığı işi azımsamıyacaktır ümidindeyim. Bu ilk iki yıllık devrede birçok hazırlıklar da yapılmıştır ki gelecek yıllar için bunlardan istifade edilecektir. Gelecek ilk yılların çalışma programını da Cemiyet, Kurultayın tasvibine sunmaktadır.

Büyük Şef, Türk tarihi ve Türk dili işlerinin en büyük ve en ileri gönüllüsüdür (Alkışlar).

Büyük Millet Meclisi değerli Reisi ile beraber dil çalışmalarına yakından alâka duymaktadır (Alkışlar).

Saygıdeğer Başvekil İsmet Paşa Hazretleri, bu millî kültür çalışmalarına hükûmetin bütün elinde olan kudretlerle yardım edeceği vaadini bir daha tekrara beni memur etmiştir

(Alkışlar). Bu yüksek himayelere mazhar olan dil işinin bir dakika bile duraklamıyacağına kat'î kanaatim vardır (Alkışlar).

Hanımefendiler, Beyefendiler,

İkinci Türk dili kurultayını açıyorum (Alkışlar). Kurultaya Reis intihap buyurunuz efendim.

T. D. T. C. Umumî Kâtibi İbrahim Necmi B. — Muhterem Kurultay azaları, bu ikinci Türk Dili Kurultayı riyasetine, birinci Türk Dili Kurultayında olduğu gibi, B. M. M. Reisi Kâzım Paşa Hazretlerinin intihabını teklif ediyorum.

Maarif Vekili Abidin B. — Necmi Beyin teklifini kabul edenler el kaldırsın.

İttifakla B. M. M. Reisi Kâzım Paşa Hazretleri Kurultay riyasetine intihap edilmiştir.

— Buyurun Paşa Hazretleri (Alkışlar).

Başkan Kâzım Paşa — Reisicümhur Hazretleri, Hanımlar, Beyler,

İki yıl önce yine burada toplanmış olan Birinci Türk Dili Kurultayının değerli çalışma çağını bugün tatlı bir sevinçle anarım. Birincisinde olduğu gibi, bu ikinci kurultaya da beni başkan seçtiğinizden pek mutluyum. Dil birliği; el birliğinin, düşünüş birliğinin, ülkü birliğinin en sağlam temeli olduğu gibi göz kamaştırıcı gözgüsüdür de... Uluğumuzun dil işini bu kadar önde tutması da bundandır.. Aramızda bulunarak yüce özlerile kurultayın onurunu yükselten büyük önderimize sonsuz saygılarımı sunarım (Alkışlar).

Türk urukları, bilindiği gibi, Ortaasyadan, doğu, batı yönlerine, donşaklar kıranına, ısı yakalara, binlerce yıllar içinde yürümüş, yayılmış, yerleşmiş, bütün acunu kültür ışıklarile şenlendirmiştir. Ancak bu Türk göçmenleri, içlerine girdikleri çevrelerde türlü değişikliklere uğradılar o kadar ki, çoğu ana dillerini bile unuttular. Yavaş yavaş öz benliklerinden de uzaklaşan bu Türk göçgünlerinin Türk ana dille ilişikleri, bugün yalnız çevrelerine saçmış oldukları eski dil kök ve izlerinde görülür. Türk ana dilini ve benliklerini koruyabilmiş Türk Ulus ve uruklarının bulundukları yerlerde de, binden artık yıldanberi, türlü sıyasa ve din baskısı ve zorluğu, onları öz Türk dili üzerinde işleyip onu yükseltmekten geri bıraktı. Bu çağların sıyasa ve din kurumları ise, türkçeyi

yükseltmeğe çalışmak şöyle dursun, tersine olarak, onun değerli özünü bozmak için ellerinden geleni yaptılar.

İşte bunlardan ötürüdür ki, bugün yazı dilimiz öz türkçeden ayrılmış, bambaşka bir kılık almış bulunuyor. Bununla beraber öz Türk dili ulus içinde yaşamaktan alıkonamamıştır. Ancak yaşamakta olan öz türkçenin; arı olarak, daha işlenmemiş durmakta olduğunu acı olsa da, açıkça söylemeliyiz. Dilimizin sağlam temelli düzen ve türelere dayanarak işlenmesi, genişletilmesi; onun bugün üstün bilgi ve bilgin dili kılınması; gerektir.

Birinci kurultay bu yolda ilk verimli adımını attı. İçinden seçtiği (Umumî Merkez Heyetinin) geceli gündüzlü çalışmasile dil işi iki yılda çok yol aldı. Daha bugünden yabancı sözleri atarak yerlerine öz türkçe sözleri kullanmağa alışmış bulunuyoruz. İkinci kurultayın dil işini daha çok ve tez verimli yola koyacağına güveniyoruz. Bu inanla İkinci Türk Dili Kurultayına kutlu çalışma dilerim... (Alkışlar)

Kurultaya iki başkan vekili ve 4 kâtip seçilecektir.

İbrahim Necmi B. — İkinci Türk Dili Kurultayının birinci Başkan Vekilliğine Cemiyetin Başkanı ve Maarif Vekili Abidin Beyefendinin ve İkinci Başkan vekilliğine Bursa Mebusu Esat Beyefendinin ve Kurultay yazganlıklarına İsmail Müştak, Faik Reşit, Refik Ahmet ve Hakkı Suha Beylerin intihabını teklif ediyorum.

Başkan — Bu teklifi reye koyuyorum. Kabul edenler.... Etmiyenler..... Kabul edilmiştir.

Efendim; Birinci kurultayın iki Başkan vekili Samih Rifat ve Reşit Galip, bugün aramızda bulunmuyorlar. Bu çok değerli ölülere saygı için bir dakika sükût teklif ediyorum (Bir dakika sükût edildi).

Ruznameye geçiyoruz efendim. Evvelâ encümenler intihabı yapılacaktır. Dört ilmî, üç te idarî encümen intihap edilecektir. Bu encümenlerin azalıkları için İbrahim Necmi Beyin teklifleri vardır, bunlar okunsun. Kurultay azasından herhangi bir zat, bu encümenlere herhangi bir zatı aza olarak teklif edebilir. Evvelâ bu teklifler okunsun; başka teklifler varsa onları da reyinize arzederiz.

Türk Dili Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Kurultay tezleri üzerine bilim araştırmaları yapmak üzere kurulacak dört komisyondan gramer komisyonuna, bağlı listedeki arkadaşların seçilmesini dilerim efendim.

T. D. T. C.
Umumî Kâtibi
İbrahim Necmi

Gramer komisyonu:

1 — Ahmet Cevat Bey
2 — Besim Atalay „
3 — Fuat Raif „
4 — Hıfzı Tevfik „
5 — İbrahim Necmi „
6 — M. Baha „
7 — M. Behçet „

Başkan — Bu zevat teklif edilmektedir. Bunlardan başka bir aza teklif ediliyor mu?

Kütüphaneler Müdürü Hasan Fehmi Bey — Ali Ulvi Beyi teklif ediyorum.

Başkan — Başka teklif var mı Efendim?

Nizamname mucibince encümen için yedi zat teklif edilmek icap eder.

Halbuki yapılan teklif ile sekiz oluyor.

İsimleri sıra ile ve birer birer okuyup reyinize arzedeceğim. En çok rey alanlar encümene intihap edilmiş olacaklardır.

Ahmet Cevat B.

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... kabul etmiyen yoktur.

Besim Atalay B.

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul etmiyen yoktur.

Fuat Raif B.

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul etmiyen yoktur.

Hıfzı Tevfik B.

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul etmiyen yoktur.

İbrahim Necmi B.

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul etmiyen yoktur.

Mehmet Baha B.

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul etmiyen yoktur.

Behçet B.

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul etmiyen yoktur.

Efendim yedi kişi tamam oldu. Ali Ulvi Beyin ayrıca reye konmasına hacet kalmadı.

Türk Dili Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Kurultay tezleri üzerine bilim araştırmaları yapmak üzere kurulacak dört komisyondan ıstılahlar komisyonuna, bağlı listedeki arkadaşların seçilmesini dilerim efendim.

T. D. T. C.
Umumî Kâtibi
İbrahim Necmi

İstilahlar Komisyonu:

İhsan B., Fuat Paşa Hazretleri, Kemal Cenap B., Mahmut Sadi B., Refet B., Saim Ali B., Süheyl B.

Başkan — Teklif budur efendim, eğer başka mütalea yoksa toptan, kül halinde reye koyabiliriz.

Kül halinde reye arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Türk Dili Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Kurultay tezleri üzerine bilim araştırmaları yapmak üzere kurulacak dört komisyondan Filoloji araştırmaları komisyonuna, bağlı listedeki arkakaşların seçilmesini dilerim Efendim.

T. D. T. C.
Umumî Kâtibi
İbrahim Necmi

Filoloji komisyonu:

Ali Canip B., Caferoğlu Ahmet B., Hasan Âli B., Ragıp

Hulûsi B., Pr. Samoiloviç, Süleymanoğlu Abdülkadir B., Pr. Zayençkovski.

Başkan — Başka mütalea olmadığına göre bu listeyi de kül halinde reye arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Türk Dili Kurultayı Yüksek Başkanlığına

Kurultay tezleri üzerinde bilim araştırmaları yapmak üzere kurulacak dört komisyondan Dil karşılaştırmaları komisyonuna bağlı listedeki arkadaşların seçilmesini dilerim Efendim.

T. D. T. C.
Umumî Kâtibi
İbrahim Necmi

Dil Karşılaştırmaları komisyonu:

Ahmet Cevat B., Pr. Gize, Hamit Zübeyr B., Martayan B., Pr. Meşçaninof, Naim Hâzım B., Yusuf Ziya B.

Başkan — Bu listeyi de kül halinde reye arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İdarî komisyonlar, nizamname komisyonu:

1) Cemil Bey (Rektör)
2) İsmail Müştak Bey
3) İzzet Ulvi Bey
4) Reşat Nuri Bey
5) Saadet Zihni Hanım

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir

Takrirler ve teklifler komisyonu:

1) Behice Fuat Hanım
2) Faik Reşit Bey
3) Ferit Zühtü Bey
4) Hüseyin Namık Bey
5) Şeref Bey (Edirne)

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bütçe komisyonu:

1) Ahmet İhsan Bey
2) Nakiye Hanım
3) Refet Bey (Urfa)
4) Salah Cimcoz Bey
5) Selim Nüzhet Bey

Başkan — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Efendim; encümenler intihabı bitti.

Kurultayın toplanması dolayısile birçok yerlerden kurultaya tebrik telgrafları gelmiştir. Bunların hepsini ayrı, ayrı okumağa, vaktimizin darlığı münasebetile imkân yoktur. Münasip görürseniz Riyaset Divanı tarafından bu telgrafların herbirine münasip surette cevaplar yazalım.

Bunlardan başka olarak memleket haricinden tebrik telgrafları gelmiştir. Bunlardan Sovyet Hariciye komiser vekili Krisnovski Cenaplarının Hariciye Vekilimize yazdığı telgrafları vardır. Buna da ayni veçhile Riyaset Divanı tarafından icap eden cevap yazılacaktır. Telgrafı okutuyorum.

Hariciye Vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendi Hazretleri

Dost Türkiye Cümhuriyetinin dil kurultayı açılırken size en hararetli selâmlarımı takdim eder ve bu selâmlarımın kurultay Reisine arzını rica ederim.

Kurultaya Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek ve bilgili idaresi altında tahakkuku şüphesiz olan en büyük muvaffakıyetler dilerim.

Hariciye Komiser Vekili
Krisnovski

(Alkışlar)

Başkan — İstanbul valisi Beyefendinin ve diğer vilâyetlerin bu mealde telgrafları vardır. Münasip görürseniz bunların hepsine Divanca cevap verilsin. (Muvafık sesleri) Ayrıca bu neviden hariçten gelen birçok telgraflar vardır. Bunların da tercümesini yapıp bilâhare okuyacağız.

Türk Dili Kurultayı Yüksek Reisliğine

Büyük Şefin yaratıcı ve yaşatıcı dehasından doğan dil inkılâbı iki yıllık hayırlı bir çalışma devresinden sonra bugün ayni çatı altında toplanan ikinci kurultayla daha geniş ve daha verimli bir inkişafa doğru yürürken, iki sene evvelki şeref ve mazhariyetin aziz hatırasını mübarek bir emanet gibi taşıyan İstanbullular, şehirlerinin tarihine başlı başına bir kıymet ifade eden bu hadiseyi bir kere daha selâmlamak ve bu yeni bilgi ve kültür hamlesinin kendi şehirle-

T. T. K. KÜTÜPHANESİ

rinde bir kere daha tecellisini görmekle sonsuz bir sevinç ve mutluluk duymaktadırlar.

İstanbul halkının bu duygusunu ve dil inkılâbına candan alâkasını yüksek vasıtanızla Kurultaya bildirirken kendi en yüksek saygılarımı da arzederek bugün başlıyan yeni hamleye muvaffakıyetler dilerim efendim.

İstanbul Valisi ve Belediye Reisi
Muhittin

(Alkışlar)

Başkan — Kâtibi Umumî Bey, Merkez Heyetinin iki senelik mesaisi hakkındaki raporunu okuyacaktır.

Avukat Ziya Bey — Reis Paşa Hazretleri, bu telgraflar nerelerden gelmişse bir listesi yapılarak okunsun.

Başkan — Zaten bir listesi yapılarak dağıtılacaktır efendim.

T. D. T. C. Umumî Kâtibi İbrahim Necmi B. — İkinci Türk Dili Kurultayının değerli azaları,

Türklüğe varlığını, benliğini, yüceliğini tanıttıran Büyük Şefimizin ünlü ve uğurlu eliyle 12 Temmuz 1932 de kurulan T. D. T. C. nin o günden bugüne neler yapmış, neler anıklamış olduğunu anlatmak gibi onurlu bir işin, bana düşmüş olmasından dolayı yüreğim esvinç ve kıvanç ile doludur. Kurulduğundanberi, bütün imparatorluğu soyarak, bir tek kişinin eğlencesine yaramaktan başka bir rol oynamamış olan bu saraylar, onun bir işaretiyle birer bilgi ve ileri atılış yuvası halini almıştır (alkışlar). Bundan altı yıl önce gene bu ayın ve gene bu sarayın içinde alfabe inkılâbını yaratan Büyük Gazi, başladığı bu geniş ve yüksek değerli işi ileri götürmek için dilin özleştirilmesi gerekliğini düşündü. Bu ağır ve dallı budaklı işi başarmak üzere ülkenin bütün dil ve bilgi adamlarını kucağında toplayan Birinci Türk Dili Kurultayı iki yıl önce gene burada toplandı. Bu kurultayın kararlaştırıp başarılmak için kendi seçtiği Umumî Merkez Heyetinin eline verdiği çalışma programı şudur:

1 — Türkçenin gerek Sümer, Eti gibi en eski Türk dilleriyle, gerek Hint - Avrupa, Samî denilen dillerle mukayesesi yapılmalıdır,

2 — Türkçenin tarihî inkişafları aranmalı, mukayeseli grameri yapımalıdır.

3 — Türk lehçelerindekt kelimeler derlenerek lehçeler lûgati, sonra esas Türk lûgati, Türk sarfı, nahvi tez elden yapılmalıdır. Sarf, nahiv, lûgat yapılırken, ıstılah konulurken türkçenin bütün lâhikalarının araştırılmasına, bu lâhikaların, edatların dilimizin bütün ihtiyaçlarına yetecek surette işlenilmasine ehemmiyet verilmelidir.

4 — Türkçenin tarihî grameri yazılmalıdır.

5 — Şark ve Garp memleketlerinde çıkan Türk dili hakkındaki eserler toplanmalı, bu eserlerden lâzım olanlar dilimize çevrilmelidir.

6 — Cemiyet gerek kendisinin, gerek dışarıda Türk dili işleriyle uğraşanların tetkiklerini bir mecmua ile neşretmelidir.

7 — Memleket gazetelerinde dil işlerine hususî yer verdirilmelidir.

Bu progam hulâsa edilecek olursa görülür ki Birinci Türk Dili Kurultayı, Cemiyete iki büyük çalışma yönü göstermiştir: Bunlardan biri akademik bilim çalışmalarıdır. Türk dilinin başka diller ve dil grupları ile karşılaştırılması, dilin ve hele Türk dilinin tarihten öncesi ve tarihi, lengüistik, filoloji, etimoloji tetkikleri, mukayeseli gramer, tarihî gramer araştırmaları, eserler telif ve tercümesi bu takıma girer.

Öteki, dil üzerinde inkılâpçı ruhiyle çalışma yönüdür. Türkiye lehçesi başta olarak Türk lehçelerindeki sözlerin derlenmesi, dilimizde, hele yazımızda kullanılan yabancı sözlerin öz Türkçe karşılıkları bulunması veya yaratılması, ıstılahların Türkçeleştirilmesi, bütün bu araştırmalardan alınacak neticelere göre Türk lehçeler lûgati, esas Türk lûgati, Türk ana grameri vücuda getirilmesi de bu ikinci takımın başlıca erekleridir.

Bu iki ana çizgi üzeride neler yapılmış, neler anıklanmış olduğunu burada gözden geçirmek, Cemiyetin iki yıllık çalışmalarını göstermek için en kısa yoldur:

A. AKADEMİK BİLİM ÇALIŞMALARI

a) Türk dilinin başka dillerle karşılaştırılması:

1 — Dilimizin İndo-Öropeen denilen dillerle karşılaştırılması, uzun yıllar istiyen bir büyük bilim işidir. Cemiyetin reisliğine seçilmiş iken bir günceğiz bile gelip reislik sandalyesine oturmadan topraklara karışan Samih Rifat merhum bu yolda kendisinden pek çok verim beklediğimiz bir dilci idi. Ölüm onu bizden ve bilgi acununu onun vereceği yüksek buluşlardan ayırdı. Bu acı ayrılık yüreklerimizi yakmak-

la beraber, umutlarımızı ve çalışma isteğimizi sarsmadı. Ölene ağladık, fakat ona en büyük saygı, tuttuğu yol üzerinde çalışmak olduğunu hiç unutmadık. Arkadaşlarımızdan Doktor Saim Ali Bey eski Kelt söz köklerinin Türkçe ile karşılaştırılması yolunda pek çok emek vererek hazırladığı etüdün bir kısmını antropoloji mecmuasında bastırdı; Yusuf Ziya Bey daha Cemiyetin kuruluşundan önce (Yunandan evvelki Türk Medeniyeti) ve Almanca (Arier-Turanier) adlı kitaplariyle İndo-Öropeen denilen dillerin ana kaynağı öz dilimizde olduğunu ileri sürmüştü. Ahmet Cevat Bey arkadaşımız da bu yol üzerinde etütler yapmıştır ki bunlardan bir kısmı T. T. T. C. tarafından basılmış, bir kısmı da Hakimiyeti Milliye gazetesinde ve Cemiyetin bülteninde neşredilmiştir. Bu etütlerin daha geniş ve daha toplusunu burada tez halinde önlerinize serecektir.

Türk dilinin, İndo-Öropeen denilen dillerin şimdiye kadar aranıp ta bulunamıyan ana kaynağı olduğu kanışı günden güne yer kazanmaktadır. Avrupalı dil bilginlerinin kendi metotlariyle yapılan araştırmalar, daha bugünkü verimiyle bile, göze çarpacak bir değer gösteriyor. Bu tez üzerinde çalışıldıkça daha çok ileri gidileceğine inanıyoruz.

II. — Türkçenin Samî denilen dillerle karşılaştırılması işinde de günden güne ileri gidilmektedir. Naim Hâzim Bey arkadaşımız, Arap dilinde Türk öz köklerini aramak yolundaki çalışmalarını iki yildanberi sürüp götürüyor. Bu araştırmalar, günden güne genişliyerek arpçanın kültür sözlerinin hemen bütün bütün Türk köklerinden kopmuş olduğu inanını uyandıracak bir erkliğe varmıştır. Naim Hâzim Beyin bu yoldaki araştırmaları, ilk önce Hakimiyeti Milliye gazetesinde, sonra da daha toplu bir şekilde Cemiyetin bülteninde neşredilmiştir. Naim Hâzim Bey, Türkçe-Arapça etimoloji lûgati için malzeme teşkil edebilecek binlerce kelimeyi de toplamıştır. Bu yoldaki araştırmalarının en son verimini Kurultaydaki tezinde hep birlikte dinliyeceğiz.

Yusuf Ziya Bey de Türkçenin Samî dillerdeki yerini gösterir "Samîler ve Turanîler„ isminde bir kitap neşretmiştir.

b) Türk dilinin Tarihten Öncesi ve Tarihi

1. — Dilimizin tarihten öncesi üzerine araştırmalar, T. D. T. C. nin öz kardeşi olan T. T. T. C. nin kurduğu tarih tezinden

ilham alınarak ve onunla el ele verilerek ileri götürülmektedir. Paleontoloji lengüistik bilimi, tarih ve dil araştırmalarında en eskiyi, en uzağı bulma yolunda gittikçe ileri doğru yol almaktadır. Hele rahatsızlığı yüzünden Kuaultaya gelemiyen Sovyet Birliği bilgesi Profesör Nicolay Marr'ın açtığı sistem, bu yolda çok ileri götürücü verimlerle kendini göstermiştir. Bu vesile ile Profesör Marr'a sağlık diler, onun en değerli çalışma arkadaşları olarak Kurultayımıza iştirak eden Profesör Meşçaninof ile Profesör Samoiloviç'i de selâmlarım. (Alkışlar) Kedileri tezleriyle bu bakımlardan Kurultaya daha çok malûmat vereceklerdir.

Gene bu vesiyle ile Kurultaya iştirak eden Alman Türkoloji bilgini Profesör Gize ile Varşova Üniversitesi Türkoloji Profesörü M. Zayçakovöski'yi de selâmlarım (Alkışlar).

Görülüyor ki T. D. T. C. nin dilimiz üzerindeki iki yıllık çalışması Avrupa bilgisinin dikkat ve iştirakini çekebilmiştir (Alkışlar).

Türk dilinin tarihten önceki varlığı üzerine ilk deneme, değerli arkadaşımız Ahmet Cevat Beyin kaleminden çıkmıştır. Bu yazı, T. T. T. C. neşriyatı arasında basılmıştır. Türk sözlerinin en eski şekillerini ses — çem (çem, mana demektir) karşılaştırmalariyle bulmaya çalişan bu araştırma, henüz bir başlangıçtır. İleri götürüldükçe daha birçok yeni biliş ve buluşlara yol açacaktır.

II. — Dilimizin tarihi üzerine araştırmalar, Sümer ve Eti dil yadigârlarından başlar.

Türkçenin Sümer diliyle karşılaştırılması yolunda Ahmet Cevat Bey arkadaşımız "Alfabenin Menşei„ adlı küçük, fakat değerli bir etüt bastırmıştır. Sümer tabletlerinden Gılgamış hikâyesinin küçük bir parçası Cemiyetin bületeninde ve Ankarada Hakimiyeti Milliye gazetesinde neşredilmiş, bunun yüksek dil ve duygu değeri üzerine yazılar da yazılmıştır.

Sümer ve Eti dillerinin henüz bütün eserleri elde edilmiş ve bütün yazıları hallolunmuş değildir. Bunun için, bu dillerin araştırılaması yolundaki çalışmalar öyle bir iki sene içinde başarılmaz. Bu bilim çalışmalarına daha yıllarca ve yıllarca kafa yorup emek vereceğiz.

III. — Dilimizin daha yakın tarihine ait yadigârlar üzerinde de araştırmalar ileri götürülmektedir. Yenisey ve Orhon âbideleri, Uygur yadigârları hakkında memleketimizde ve

Avrupada yapılmış araştırmaları sıkı sıkıya göz önünda tutmaktayız. Orhon abidelerinin okunması yolunda Avrupaca en son yapılmış araştırmaları toplıyarak, bunları Kâşgarî'nin Divanü Lûgat-it-Türk'ü ile karşılaştıran Hüseyin Namık Bey arkadaşımızın hazırladığı bir yeni basım, cemiyetin Lengüistik — filoloji kolunca kabul edilmiştir. Gelecek çalışma yılında basılacaktır.

Türklerin Mani dini devrine ait dil yadigârlarını toplıyan meşhur müsteşrik Fon Lö Kokun Manihaika adlı seri eserlerinden birincisini Köse Raif Paşa oğlu Fuat Bey türkçeye çevirmiş ve cemiyetin Lengüistik — filoloji kolu da beğenmiştir. Bu da gelecek çalışma yılı baskıları arasına girecektir.

Fatih kütüphanesinde bulunan bir eski (Atalar Sözü) kitabının cemiyet tarafıdan fotoğrafisi aldırılmış, türkçeciliğin en eski ustalarından olan Velet Çelebi Bey de bunu bugünkü dile çevirmiştir. Pek yakında fotoğraflariyle birlikte basmak umudundayız.

Divanü Lûgat-it-Türk'ün Kilisli Muallim Rifat Bey tarafından yapılan ve alfabe sırasına konulan tercümesi de Cemiyete gelmiştir. Bir komisyon tarafından son tetkikleri yapılmaktadır. Bu tetkikler bitince baskıya verilecektir.

Aptullah Battal Beyin İbnü Mühenna lûgati indeksi basılmıştır. Bu eser, lûgatin İstanbulda bulunan en son bir metnine göre yapılmıştır.

Şeyh Süleyman Efendinin (Çagatay Lûgati) alfabe sırasına göre yeniden baskıya verilmiş, birkaç forması da basılmıştır.

Kitab-ül-idrak li-lisan-iletrak haşiyesinde bulunan lûgatçe Velet Çelebi Bey tarafından sıraya konulmuş ve basılmasına karar verilmiştir.

Profesör Reşit Rahmeti Beyin (Oğuz Efsanesi) hakkında Prusya Akademisi tarafından bastırılmış olan eserinin türkçeye çevrilmişi de Lengüistik-filoloji kolunda gözden geçirilmektedir.

Kutadgu Biliğ'in Ferganada bulunmuş olan yeni yazmasının fotoğrafisi gelmekte olduğunu Sovyet bilginleri arkadaşlarımız bize muştulamıştır. Bu fotoğrafi gelir gelmez, bu yüksek Türk dil ve edebiyat yadigârının da bugünkü dilimize çevrilmesine el konulacaktır.

Böylece dilin en eski ve değerli varlıkları birer birer,

gücümüz yettiği kadar, bilimin en yeni metotlariyle ortaya konmaktadır.

(Can) sözünün iç ve dış etimolojisi üzerine Hüsamettin ve Agop Martayan Beyler tarafından birer etüt yapıldığı gibi, Cemiyetin İhtısas kâtibi Aptülkadir Süleyman Bey de "Kara Kırgız Manas Efsanesi„ "Al ruhu„ "Tüz ve Ungun„, "Tepsi ve Kağnı sözleri„ üzerlerine birtakım etütler hazırlamıştır. Bütün bu monografiler bültenimizin ileriki sayılarına girecektir.

c) Lengüistik, Filoloji, Etimoloji Araştırmaları

Akademik bilim çalışmalarımızın başlıca merkezlendiği Lengüistik, Filoloji ve Etimoloji üzerine birçok eserlerin hazırlanması yolunda da bu kollar, güçlerinin yettiği kadar, çalışmışlardır. Dilimizin tarihî yadigârları arasında sayılan kitaplar ve etütler hep bu yoldaki çalışmaların mahsulü olduğu gibi, telif ve tercüme olarak daha birtakım yazılar da hazırlanmıştır.

Lengüistik-filoloji kolu azalarından İbrahim Osman Beyin (Dil Bilgisi Bölümleri) adlı bir etüdü bültenimizin 4 üncü sayısında çıkmıştır.

Dilci Doktor Şükrü Beyin Profesör Bergstresser'den dilimize çevirdiği (Türk Fonetiği) adlı kitap ta kolca beğenilmiş, basılması kararlaştırılmıştır.

Hâmit Zübeyr Bey "Dil Tarihi Usuliyatı„ adlı bir eseri Macarcadan dilimize çevirmektedir.

Ragıp Hulûsi Beyin L. Rude'den dilimize çevirdiği "Eléments de Phonétique générale„ ile Ahmet Cevat Beyin Vendryes'ten tercüme ettiği "Le Langage„ eserlerinin basılması Lengüistik-filoloji kolunun dilekleri arasındadır. Yalnız bu eserlerin gerek yazılışı, gerek ıstılahları Türkçeleştirilmek üzere beklenmektedir.

Hâmit Zübeyr Bey birçok yazma eserlerden derlediği 1500 kadar Türkçe nebat adını bir monografi halinde hazırlamış olduğu gibi, Türkçe karabet adları hakkında da böyle bir monografi kaleme almıştır. Bunlar da gelecek çalışma yılında Cemiyete verilecektir.

Cemiyetin Lengüistik-filoloji kolu, programında yazılı maddelerden birtakımını gelecek çalışma yıllarına bırak-

mıştır. Bunun da sebebi, hele son yıl içinde, Cemiyetin bütün çalışma gücünü (Tarama Dergisi) üzerinde toplaması olmuştur.

Gene bu yüzden Etimoloji Kolu da azalarının tek tek hazırladıkları etütleri birleştirici tenkidî çalışmalarını gelecek çalışma yıllarına bırakmıştır.

ç) Tarihî ve Mukayeseli Gramer Çalışmaları

Dilimizin tarihî ve mukayeseli gramerlerini hazırlamak, ilk önce bütün Türk lehçelerinin birer birer gramerlerini kurmakla varılabilecek bir uçtur. Buraya doğru yürümek için ilk basamak, Türkiye Türkçesinin gramerini yapmaktır. Umumî Merkez Heyeti, bütün bu gramer çalışmalarının daha sonraki yıllara bırakılmasına karar vermiştir. Bunun da sebebi şudur:

Herkes bilir ki gramerle bir dil kurulmaz; belki kurulmuş bir dilin söyleniş ve yazılış kuralları gramer kılığına girer. Dilimizin öz varlığı belirtilerek lûgat, ıstılah, derleme yolundaki çalışmaların hiç değilse ilk verimleri alınmadıkça gramer çalışmalarına girişmek, ilerde yeniden değişebilecek yolda hükümler vermek korkusunu uyandırır.

İşte bu düşünce ile Cemiyet, gramerden yalnız söz türetme yolları kısmını öne almak, başka kısımları gelecek yıllara bırakmak kararını vermiştir. Söz türetme kısmının öne alınması da, söz yaratma ve karşılık bulma işlerinde bunun bütün çalışma kol ve bölüklerine yol gösterebileceğinden ileri gelmiştir.

Önümüzdeki çalışma yıllarında Türkoloji üzerine bugüne kadar çıkmış başlıca eserlerin bibliyografisi basılarak, gerek bunlardan, gerek lengüistik, filoloji, etimoloji gibi dil bilimlerine ait en tanılmış ve en ileri eserlerden lâzımgelenlerin tercümleri yapılacak, Urgo-Fin, İndo-Öropeen, Hamî-Samî dil gruplarının mevcut en mükemmel mukayeseli gramerlerinden birer tanesi tercüme edilecek, Sümer, Eti, Elâm, Azyanik, Etrüsk... dilleri üzerine yapılmış etütlerden tercümeler yapılacaktır.

İşte Cemiyetin iki yıl içinde Akademik yolda bilim çalışmaları bunlardır. Şimdi asıl inkılâp bakımından yapılan çalışmalara geçiyorum:

B. DİL İNKILÂBI ÇALIŞMALARI

Geçen Kurultayda seçtiğiniz U.M.H. Ankarada merkezini kurar kurmaz, en çabuk başarılması gerekli olan inkılâp işlerine kendini vermiş, ilk adım olarak Türkiye içinde halk ağzından söz derlemek üzre sıkı bir seferberlik yapmıştır.

a) Halk ağzından söz derleme işleri

Türk lehçelerindeki sözlerin derlenmesi işinde Cümhuriyet sınırları içinden işe başladık. Maarif Vekâletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyeti tarafından tasdik edilen talimatname ile söz derleme işi bir Devlet vazifesi sayıldı. Her vilâyet merkezinde valilerin, her kaza merkezinde kaymakamların reisliği altında derleme heyetleri kuruldu. Belediye reisleri, asker kumandanları, maarif, sıhhiye, lise, muallim mektebi, orta mektep, san'at, ticaret, ziraat mektepleri müdür, muallim ve memurları ile Cemiyetin dışarı teşkilâtı azaları bu heyetlere aza seçildi. Her mektep bir derleme ocağı oldu. Bu derleme işinin nasıl yapılacağını derleyicilere göstermek üzere Cemiyetçe bir "Söz Derleme Kılavuzu„ ile "Derleme Fişleri„ hazırlandı, bütün derleyicilere dağıtıldı.

Her yerde halk ağzından derlenen sözler bu fişlere geçirilerek, kaza merkezlerinde toplandı, orada sıraya konarak ve birbirinin tamamiyle aynı olan mükerrerleri ayrılarak vilâyet merkezine gönderildi. Vilâyet heyetleri kazalardan gelen bu fişleri yeniden sıralayıp gene mükerrerlerini ayırdıktan sonra Cemiyet merkezine gönderdiler.

Derleme işleri 1933 yılının ilk ayında başlamış, ikinci ay içinde Cemiyet merkezine ilk fişler gelmiştir. Cemiyetin Derleme kolu, bu fişleri toplamak, sıralamak için hazırlıklarda bulunmuştur. Vilâyet ve kaza merkezlerinde ayrılan mükerrerler hesaba alınmamak üzere 1934 yılının yedinci ayı sonuna kadar, on altı ay içinde Cemiyet merkezine gelen fişlerin sayısı 129,792 ye varmıştır.

Halk ağzından söz derleme işinde herkesin bildiği yaygın sözlerin derlenmemesi kararlaşmış olduğu düşünülürse, bu verimin nekadar değerli olduğu kolayca bulunur. 130 bine varan bu fişlerin mükerrerleri ve birbirine çok yakınları olarak yüzde doksanı bırakılsa, kalan 13 bin sözün yüzde

ellisi de işe yaramaz sayılsa, gene dilimizde 6 binden artık söz bulmuş oluyoruz (Alkışlar). Türkçenin zengin üretme ve birleştirme yollariyle böyle 6 bin sözden nekadar söz çıkarılabileceği düşünülsün.

Görülüyor ki derleme işi, henüz bitmemiş olduğu halde bile, dilimizin muhtaç olacağı yeni sözleri yaratmaya yol açacak bir verimle kendini göstermiştir. En küçük köy muallîminden başlıyarak bütün muallim ordusunun ve bütün münevver Türk kütlesinin, bilhassa Cümhuriyet Halk Fırkasının ve her yerde Fırkanın bilim ve gençlik çalışmalarını temsil eden Halkevlerinin bu işte gösterdiği çalışkanlıktan duyduğumuz derin sevinç ve teşekkürü, burada, Kurultay önünde söylemeği borç bilirim. (Alkışlar)

Derleme işinde vilâyetlerden herbiri, adeta birbirleriyle yarışırcasına çalışkanlık göstermişlerdir. Bununla beraber verilen fiş sayısında yalnız derleyicilerin çalışkanlığı değil, söz derlenilen yerin dil zenginliği ve orada oturanların sayısı da hesaba katılmak gerektir. Yalnız fiş sayısı bakımından 10 binden fazla fiş veren iki merkez vardır: İstanbul 17,436, Ankara 12,171 fiş vermiştir. Fiş sayısınca İstanbul birinci ise de, nüfus nispetine göre Ankara üstün gelmiştir. (Alkışlar)

Beş bin ile on bin arasında fiş veren iki vilâyet vardır: Konya 7,719. Seyhan 5,774 fiş vermiştir. (Alkışlar)

2,500 le beş bin arasında fiş veren vilâyetler sırasiyle şunlardır: İzmir (4,890), Isparta (4,652), Çanakkale (3,775), İçel (3,048), Kayseri (3,060), Bursa (2998), Kütahya (2,838), Denizli (2,688), Kırşehir (2,657), Antalya (2,551), Niğde (2516).

Bin ile 2,500 arasında fiş veren vilâyetler de şunlardır: Samsun (2,460), Bilecik (2,429), Afyon (2,177), Ordu (2,097), Zonguldak (2,096), Çorum (2,062), Muğla (2,052), Tokat (1,841), Trabzon (I,781), Giresun (1,712), Kocaeli (1,675), Bolu (1,623), Eskişehir (1,615), Gaziantep (1,586), Edirne (1,447), Amasya (1,408), Sinop (1,386), Balıkesir (1,373), Kastamonu (1,108), Kars (1,085), Tekirdağ (1,040), Sıvas(1,031).

Başka vilâyetler binden eksik fiş vermişlerdir.

Bütün bunlardan başka türlü yerlerden gelmiş, çoğu defter halinde on bine yakın söz daha vardır. Bunlar da mer-

kezde fişlenerek Derleme fişleri arasına katıştırılmıştır. Böylece eldeki fişler 140 bini bulmaktadır.

Bunlardan (A) harfiyle başlıyan fişlerin bir kısmı, bir deneme olarak 16 ıstılah bölüğüne göre sıralanmış ve bir parçası bültende de basılmıştır. Bu tasnifi o zaman Derleme kolbaşısı olan Profesör Ragıp Hulûsi Bey arkadaşımız hazırlamıştır.

Derleme fişlerinden (125,988) tanesi geçen yılın dokuzuncu ayında İstanbul Üniversitesinde lise ve ortamekteb muallimlerinden bir heyet tarafından taranarak, bunlardan dilimizdeki yabancı sözlere karşılık olabilecekleri ayrılmıştır.

Bütün bu derleme fişlerini gözden geçirerek yer yer değişen türlü söylenişleri ve türlü manaları karşısında gösterilmek üzre bir (Derleme Dergisi) neşri gelecek çalışma yılı işleri arasına konulmuştur.

b) Dilimizdeki yabancı sözlerin Türkçe karşılıkları

Dil inkılâbının en çabuk yapılabilecek ve en can alacak atılışlarından biri de dilimizde yerleşmiş, kalmış olan, hele yazı yazarken herkesin kaleminin ucuna takılıp kalan yabancı sözleri karşılayabilecek güzel, sevimli, dile yatkın ve uygun öz Türkçe sözleri bulmak ve yaymak işidir.

Cemiyeti kuran ve koruyan Büyük Şefimizin yüksek yol göstericiliği ile 1933 yılının üçüncü ayında bu işe girişen U. M. H., ilk önce bir (Dil anketi) açtı. Bu ankette 1382 arapça ve farsça söz, liste liste gazeteler ve radyolarla her yana bildirildi. Herkesten bunlara öz Türkçe karşılık bulmaları istenildi. Üç buçuk ay süren bu ankete ülkenin her yerinden karşılıklar geldi. Bunlar Cemiye merkezinde bir kalem heyetine verilerek sıraya kondu. Bundan sonra, Cemiyetin lûgat merkezi (Anket Komisyonu) halinde toplanarak bunları gözden geçirmeğe koyuldu. Bu komisyona aralık aralık görülen lüzum üzerine başka arkadaşlar da iltihak etmişlerdir. Anket komisyonu ankete konan 1382 sözden 1100 tanesinin gelen karşılıklarını gözden geçirerek bunlar hakkında tekliflerini tesbit etmiştir.

Anket komisyonunun kararları, bir de U. M. H. tarafından gözden geçiriliyordu. U. M. H. nin müzakere edebildiği sözlerin sayısı da 640 a varmıştır. Gerek U. M. H. nin, gerek

anket komisyonunun karşılık teklifleri bültenimizin 6 ıncı sayısında neşredilmiştir.

Bu sözlere karşılık bulmak işinin yalnız ankete gelen cevaplarla başarılamıyacağını gören U. M. H. dilimizdeki yabancı sözlere karşılık bulma işi için bir de (Tarama Seferberliği) açmağa karar verdi. Tarama işine önce derleme fişlerinden başlandı. 125,988 derleme fişi gözden geçirilerek bunlardan 35,357 tarama fişi yapıldı ki 17,957 sinde halk ağzından derlenmiş Türkçe sözlerin hangi yabancı sözlere karşılık olabileceği de gösterilmişti. Bundan başka hususî derlemelerden 765 tarama fişi daha çıkarıldı. «Ana Dilden Derlemeler, Gaziantep Dilinin Tetkikleri» gibi kitaplardan, halk şiirlerinden, Türkmenceden ve Azerî konuşma dilinden derlenmiş sözlerin taramaları da bunlara katıldı.

Yalnız derleme fişlerini taramakla kalınmadı. Yerli, yabancı, yazma, basma 150 kadar kitap ta ayrı ayrı tarandı. Bunlar içinde Radlof'un birçok Türk lehçelerini koynuna alan dört ciltlik büyük lûgati, Hutsma, Bianki, Pave de Kurtey lûgatleri, Alman Türkoloğlarının neşrettikleri Uygur metinleri, Başta Divanü lûgat -it- Türk olmak üzere Elidrak lilisanil - etrak ve haşiyesi, İbnü Mühenna lûgati, Büyük Türk Lûgati, Kamus ve Burhanı Katı tercümeleri, Lehçetüllûgat, Çagatay Lûgati, Lehçei Osmanî, Kamusu Türkî ve Türk Dili gibi çok yüksek ve değerli lûgat eserleri; Orhon kitabeleri, Aybet - ül - hakayık, Babürname, Dede Korkut Kitabı, Felekname, Ferhenkname, Kabusname, Hurşit ve Ferahşat, Kelile ve Dimne, Leylâ ve Mecnun, Mukaddimetüledep, Musarrihatülesma, Nehcülferadis, Kısası Rabguzî, Süheyl ve Nevbahar, Şehname tercümesi, Tuhfetüzzekiye gibi kitaplar, birçok Kuran tercüme ve tefsirleri vardır.

Bütün bu kaynaklardan gelen ve sayısı 125 bini aşan tarama fişleri üzerinden doğrudan doğruya bir seçme yaparak yazı dilimizdeki yabancı sözlerin karşılıklarını kararlaştırmazdan önce, bütün bu elde edilen türlü karşılıkların herkesin gözü önüne konması gerekli görüldü. Böylelikle arada bir yanlışlık, yahut eksiklik varsa düzeltilmesi ve seçme işinin de yaygın bir anket yoliyle yapılması kolaylığı elde edilmiş oldu.

(Osmanlıcadan Türkçeye söz karşılıkları Tarama Dergisi)

adı altında çıkan kitap, işte böyle bir düşünceden doğmuştur.

Derginin baş tarafına 100 sahife kadar tutan bir başlangıç kısmı katılmıştır. Burada Dergi ve kaynakları için bütün malûmat toplanmıştır. 750 sahife tutan asıl Dergiye 7572 fiş girmiştir. Bu fişler, eldeki tarama fişleri birer birer gözden geçirilerek her yabancı söz için yapılan karşılık listeleri iki defa büyük bir özenle kontrol edildikten, üzerinde tereddüt edilen her söz için yeniden kitaplara bakılarak doğrusu bulunduktan sonra, üçüncü bir kontrol olmak üzere son basım şekli ile matbaaya verilmiş, dizi yanlışı olmamak için beş tashihten de geçirilerek basılmıştır. Derginin sonuna da içinde geçen Türkçe sözler sırasiyle bunların karşılık olabilecekleri yabancı sözleri gösterir Türkçeden Osmanlıcaya bir İndeks katılmıştır.

Birkaç aylık pek kısa bir zaman içinde böyle bir kitabın ortaya konabilmesi, candan, yürekten elbirliğiyle çalışmanın neler yapabileceğini gösterir bir örnek sayılabilir. (Alkışlar)

(Tarama Dergisi) memleketin her yanında, bütün gazete ve mecmualarda pek iyi bir iz bırakmıştır. Bunu büyük bir sevinçle gördük. Dergide eksik, yanlış sözler varsa bildirilmesi, türlü karşılıklar arasında seçim yapılması hakkındaki sorgulara umduğumuzdan çok bol cevaplar geldi. Bunlar her söz için bir zarf yapılarak sıraya konmaktadır.

Önümüzdeki çalışma yılında işlere başlar başlamaz, ilk atılışlardan biri de bu gelen cevaplara göre dergide değişecek, yahut ona katılacak noktaları tesbit ederek bir zeyil halinde basmak, Dergide karşılığı bulunmayan, yahut mevcut karşılıkları ihtiyacı tamamiyle doyurmayan sözler için bir karşılık yaratma seferberliği açmak, bunların sonunda da seçimli bir (Osmanlıcadan Türkçeye Karşılıklar Kılavuzu) çıkarmak olacaktır.

Dilimizde, hele yazımızda kullanılan yabancı sözlere karşılık bulma ve yaratma işinde Cemiyetin ilk rolü bu kılavuzluk ve yol göstericilik rolüdür. Bu sözleri her yerde kullanmak ve yaymak işinde, bütün okur yazarların, hele gazeteciler, şairler, muharrirler, muallimler gibi yazı ve kafa adamlarının bir uğurdan yardımını bakleriz. Bir dile bir söz sokmak işinde yazanların ne büyük tesiri olduğuna bir şahit aranırsa, yıllardanberi yıkılmasiyle uğraşılan yapma Osmanlı dilinden iyisi bulunamaz. Birbirinden çok ayrı üç dilin söz-

lerinden ve şekillerinden mürekkep bir uydurma dil yaratma işini ancak o yolda yazının moda ve hüner yerine geçirilmesi yapmıştır. Bu günün değerli yazıcıları, yeni yeni ortaya konan güzel Türkçe sözlere yazılarında ölçü ile yer verirlerse, hele yabancı sözleri sevimli, alışılmış Türkçeleri ile karşılarlarsa, pek kısa bir zamanda yazı dilimizi anlıyabilenler birkaç kat artacaktır (Alkışlar). Ancak böyle bir dille yazarlarımızın yazıları bütün millete mal edilebilir. Bu işte bütün eli kalem tutanların candan yardımlarını bizden esirgemiyeceklerine güveniyoruz.

c) Istılahların Türkçeleştirilmesi yolunda çalışmalar

Yazı dilimizi yabancılıktan kurtaracak, öğrenmeyi kolaylaştıracak işlerin en büyüğü, baştan başa ve sistem halinde yabancı dillerden alınmış olan ilim, fen, san'at, teknik ıstılahlarının Türkçeleştirilmesidir. Türk çocuğu mektebe girdiği gün anasından, babasından duyduğu dille hiçbir ilişiği olmayan yepyeni, bambaşka, yabancı bir okuyup öğrenme dilinin önünde kalır. İşte bizim memleketimizde okur yazarlığı bir nadir meziyet saydıran da budur. Büyük hedefimiz Türkiyede okuma yazma bilmez tek Türk bırakmamaktır (Alkışlar). Devlet kuvvetinin bu yoldaki çalışmalarını en çok kolaylaştıracak şey de Türk tahsil dilinin özleştirilmesidir. İlmi kendi öz dilinden yapılmış ıstılahlarla öğrenmek bir mektepli genç için tahsil zahmetini yüzde elliden ziyade azaltır.

Istılahları sistem halinde Türkçeleştirmek yolunda bugüne kadar yapılmış işlere kısaca bir göz atalım:

Lûgat - Istılah kolunun çalışma programında konulan esaslara göre, Kol, 16 ihtısas bölüğüne ayrılmıştır. Bu bölükler birer birer kurularak her birine talimat verildikten sonra işe başladılar. Bölüklerin ilk işleri kendi uğraşacakları bilim bölüğünün ıstılah kadrolarını tayin etmekti. Bunun için esas olarak ıstılahların Fransızcaları ile bugün kullanan Osmanlıcaları ele alındı. Lüzumuna göre ihtiyarî olarak bazı bilimler için Greko - Lâtin kökleri, İngilizcesi, Almancası da göz önünde tutuldu. Böylece her Bölüğün, yahut her takımın hazırladığı ıstılah kadroları, listeler halinde bastırılarak mütehassıs ve muallimlere dağıtıldı; her birinden de bu listedeki sözlere öz Türkçe karşılık aramaları ve bulduklarını listelerin boş sütunlarına yazarak bildirmeleri rica edildi.

Bugüne kadar bastırılıp dağıtılan ıstılah listelerinin sayısı 1721 sahifeden müteşekkil olmak üzere «61» e ve bunlarda bulunan türlü ilim, fen, san'at, teknik ıstılahlarının sayısı da 32302 söze varmıştır. Askerliğe ait olan 859 ıstılah ta bu yekûna katılmak lâzımdır. Daha matbaada bulunan ve basılmak için sıra bekleyen listelerimiz olduğu gibi, Bölüklerde, Takımlarda hazırlanmakta olan listeler de vardır.

Şimdiye kadar basılmış olan ıstılah listelerinin ait oldukları ilimlerin atları ile herbirinden basılan listelerdeki ıstılah sözlerinin sayısını bir cetvel halinde arzediyorum. Bu cetvel, 16 ıstılah bölüğümüzün de çalışma vaziyetlerini gösterecek bir vesika mahiyetindedir. Geç kurulması, yahut manialar zuhuru ile verimde geçikmiş olan bölüklerin işlerini çabuklaştırmak için de gelecek çalışma devresinde elden gelen yapılacaktır.

Istılah kadroları listesi

Hayat İlimleri:					
Nebatat	14	Sahife	279	Söz	
Umumî ziraat	12	»	229	»	
Ziraat işletme ilmi	24	»	475	»	
Ziraat makineleri	9	»	166	»	
Tütüncülük	8	»	149	»	
Bağcılık	6	»	105	»	
Şarapçılık	14	»	270	»	
Meyva bahçıvanlığı	8	»	153	»	
Sebze bahçıvanlığı	7	»	121	»	
Tıp ıstılahları	617	»	12123	»	
Yer ilimleri:					
Meteoroloji	22	»	438	»	
Jeoloji	26	»	517	»	
Gök ilimleri:					
Heyet, Kozmografya	11	»	350	»	
Riyazî ilimler:					
Hesap	10	»	115	»	
Hendese	24	»	281	»	
Cebir	27	»	317	»	
Müsellesat	6	»	65	»	
Topografya	15	»	288	»	
Ticarî hesap	13	»	157	»	

Fizikî ilimler:				
Fizik	29	Sahife	571	Söz
Mihanik	4	»	65	»
Kimya	26	»	513	»
Teknoloji:				
Elektrik	56	»	553	»
Otomobilcilik	9	»	163	»
Elişleri	28	»	543	»
Maden ve madencilik	28	»	553	»
Matbaacılık	36	»	709	»
Tarih:				
Tarih	10	»	199	»
Dil ilimleri:				
Edebiyat	51	»	1014	»
Dil	78	»	1546	»
Cemiyet ilimleri:				
Etnografya	17	»	323	»
Hukuk	63	»	1241	»
Nazarî iktısat	34	»	667	»
Maliyecilik	20	»	387	»
Bankacılık	47	»	931	»
İstatistik	7	»	126	»
Sigortacılık	14	»	279	»
Kooperatif	6	»	103	»
Güzel san'atlar:				
Musiki	19	»	361	»
Spor:				
Beden terbiyesi	5	»	92	»
Deniz sporu	4	»	73	»
Tenis	3	»	56	»
Eskrim	8	»	154	»
Binicilik	8	»	146	»
Yollar ve nakil vasıtaları:				
Malzeme	82	»	304	»
Yol ıstılahları	13	»	248	»
Yollar ve nakil vasıtaları	24	»	465	»
Demiryol, semafor	4	»	78	»
Yol (Usulü umumiye)	12	»	227	»
Cer ve hareket	6	»	113	»
Yol tamiratı	6	»	111	»

Mukavemet	7	Sahife	127	Söz
Betonarme	4	»	68	»
Ahşap köprü	3	»	42	»
Demir köprü	5	»	93	»
Kâgir köprü	6	»	108	»
Freze tezgâhı	9	»	172	»
Matkap tezgâhı	16	»	311	»
Torna tezgâhı	9	»	167	»
Muhtelif tezgâhlar	28	»	547	»

Hepsi: 61 ıstılah listesi, 1721 sahife, 32302 söz.

Bu ıstılah kadrolarının böylece tesbit edilerek basılması, dil işleri dışında olarak bilim için de bir büyük hizmet olmuştur: çünkü böylelikle türlü bilimlerde kullanılan bütün ıstılahların elden geldiği kadar tama yakın bir listesi elde edilmiş oluyor.

Istılah kadrolarında ilk ve orta derece tahsil müesseselerinde okutulan derslere ait ıstılahların ön sıraya alınarak ilk önce bunların karşılıkları düşünülmesi ikinci çalışma yılı başlarında ıstılah merkezince kabul edilmiştir. Mektep ıstılahlarını öne almak zarurî idi. Çünkü bir yandan "Cemiyeti Akvam, mesaili siyasiye„ yazmayalım derken, öte yandan çocuklarımıza"Müselles mütesaviyül-adla, şiryanı şezen„... gibi ıstılahlar okutmak, bir tenakuz olur.

Bu esasa göre ıstılah çalışmaları, (Mektep ıstılahları) ve (İhtısas ıstılahları) diye iki takıma ayrılmıştır.

Mektep ıstılahları arasında olanlardan riyaziyenin hesap, hendese, cebir, müsellesat ıstılahları, gelen karşılıklar bölük tarafından gözden geçirilerek bölük teklifi olmak üzere karara da bağlanmıştır. Bunlar ve bir de Gramer kolunun hazırladığı gramer ıstılahları karşılıkları — teklif mahiyetinde olarak — birer örnek olmak üzere bültenin yedinci sayısında basılmış ve Kurultaya sunulmuştur.

İhtısas ıstılahlarından Askerlik Bölüğü de çok sıkı çalışmıştır. Şanlı ordumuz, bu dil özleştirme işine pek yakından pek büyük bir alâka göstermiştir (Alkışlar). Merkezde Büyük Erkânıharbiye onuncu şube müdürlüğü, Cemiyetin Askerlik Istılahları Bölüğü mümessili vazifesini üstüne aldığı gibi, İstanbulda da Harp Akademisi Kumandanlığı birinci derecede ıstılahların tesbiti, Ordu ve Kolordulara tamimi, cevaplarının toplanıp tetkiki ve müzakeresi işlerini başar-

İSTANBUL KÜLTÜR MÜZESİ KÜTÜPHANESİ

mağa koyulmuş, buradan gelen karşılığı konmuş listeler de Merkezde Büyük Erkânıharbiye Reisliğinin nezareti altında bir komisyonda bir daha gözden geçirilmiştir. Böylece kararlaşan sevk ve idare ve levazım ıstılahlarından bir takımını örnek olarak Bültenin yedinci sayısında bastık.

Gerek bu askerlik ıstılahları, gerek yol ve nakil vasıtaları bölüğünün kararlaştırdığı bir takım karşılıklar da hep bölük teklifi mahiyetindedir. Usulümüze göre, bunlar 16 ihtısas bölüğünün reislerinden mürekkep olan ıstılah merkezinde de bir daha gözden geçecek, bu sırada ıstılah sisteminin birliği ve birkaç ilimde müşterek ıstılahların karşılıkları arasında uygunluk bakımları göz önünde tutulacaktır.

Istılah merkezinden çıkan ıstılah karşılıkları son olarak Cemiyet U. M. H. inde de görüldükten sonra kararlaşmış sayılacaktır.

Istılah karşılıkları işi böylece belki biraz uzun, fakat bir çok kere elden geçirilmek bakımından oldukça güvenilir bir yolda ileri götürülmektedir.

Gelecek çalışma yılı içinde, kalan listelerin basılması, cevapları gelenlerin Bölüklerce tetkiki, Bölük kararlarının ıstılah merkezinde ve U. M. H. inde görülmesi işleri ileri götürülmekle beraber, bütün ıstılah çalışmalarının iki kısma ayrılmasını da düşünmekteyiz.

Bu iki kısımdan biri, en çabuk başarılması gerekli olan ilk ve orta derece tahsil müesseselerinin derslerinde geçen ıstılahları türkçeleştirmekle uğraşacak, öteki de yüksek tahsil ve ihtısas ıstılahları işi ile uğraşacaktır. Böyle ayırarak işi daha çabuk ileri götürmek umudundayız. Ancak sistem birliğini muhafaza için bu kısımların ve ihtısas bölüklerinin de daima biribiriyle temasını temin yolları düşünülecektir.

ç) Türk Lehçeler Lûgati Çalışmaları

Türk dilinin tam varlığını iyice ihata edebilmek için, bütün Türk lehçelerinin lûgat haznelerini tanımak gerektir. (Tarama Dergisi)nde yapılan tecrübeler göstermiştir ki Türk lehçeleri arasında kök birliği ve şekil benzerliği çok kuvvetlidir. Bunun için en uzak ve eski lehçelerden bile, doğrudan doğruya söz değil, fakat, kök almak ve onları

Türkiye lehçesinin şivesine, söz türetme sistemine uydurarak söz yaratmak imkânı vardır.

Türk lehçeler lûgatinin bir küçük temeli (Tarama Dergisi)nde kurulmuştur. Bir söze karşılık olarak gösterilen türkçe kelimelerin türlü lehçelerdeki söylenişleri gösterilmekle lehçeler lûgatinin ilk taşı atılmış demektir. Bununla beraber, bu taş daha hiçbir şey sayılamaz. Bütün Türk lehçelerini içine alacak bir lehçeler lûgati pek çok emek ve zaman istiyen büyük bir iştir. Radlof gibi bir bilgin bile yirmi yıl emek verdiği ve Akademinin bütün vasıtalarından yardım görerek yaptığı dört ciltlik kitabına (Türk Lehçeler Lûgati İçin Bir Deneme) adını vermiştir. Cemiyetin çalışmalarına bu kitabı esas tutmak U. M. H. ince kararlaşmıştır. Radlof'un bu çok değerli eserini tashih, ikmal, tadil yolunda taranması lâzım olan kitapların listeleri hazırlanmak üzere mütehassıslara bir tamim yapılmıştır. Gelecek cevaplar üzerine Türk Lehçeler Lûgati için taramalar yapılması önümüzdeki çalışma yıllarının programına konulmuştur.

d) Yeni Türk Sözlüğü

Çalışma programımızda " Esas Türk Lûgati " denilen esere, Lûgat - Istılah Kolunun çalışma programı " Yeni Türk Sözlüğü„ adını vermiştir. Bu lûgatin programı çizilmış, hazırlanmıştır. Ancak bunun içine girecek söz malzemesini tamamlamak için, bir yandan derlemenin arkası alınmak, gelen sözlerden dile mal edilecek olanlar belli edilmek, başka yandan yabancı sözlerin karşılıkları konulmak, sözlüğe girecek ve girmiyecek yabancı sözler belli olmak, üçüncü bir yandan da ıstılahların hiç değilse umumî dille ortak kısmının karşılıkları kararlaşmak gerektir.

İşte bu işlerin görülmesini bekliyerek Lûgat - Istılah Kolunun Lûgat merkezi programını çizmek ve sonra Anket komisyonu halinde söz karşılıklarını toplamak, Dergi işlerinde çalışmak ile iktifa zaruretinde kalmıştır.

Yeni Türk sözlüğünün özenilen ve istenilen genişlik ve doğrulukta olması için, bir yandan da başlıca Türk kitapları, yazıldıkları çağlara göre sıraya konarak, bulunacak sözler, kullanılış örnekleri ve mana ve şekil değişiklikleri ile birlikte taranmak, fişlere geçirilmek gerektir.

U. M. H., önümüzdeki iki yıllık çalışma programına bu hazırlık taramalarının yaptırılmasına başlamak işini de koymuştur. Elden geldiği kadar bunların da ileri götürülmesine çalışılacaktır.

e) Türk ana grameri

Gramer - Sentaks yolunda varmak istediğimiz erek, "Türk ana grameri„ nin vücuda getirilmesidir. Türk ana grameri, türkçenin söz kökleri ile bütün ses, ek, söz kuruluşu, söz üremesi, şekil varlıklarını, söz birleştirme yollarını, sözlerin türlülerini ve her türlünün kurallarını, cümle kuruluşunu ve sözün cümle içindeki yerini, hulâsa, bütün dil kurallarını gösterecek bir eser olacaktır.

Biraz önce de söylediğimiz gibi, böyle bir eserin yapılması, dil varlığının belirmesine ve ortaya çıkmasına bağlıdır.

Bunları lûgat işleri ilerledikçe onunla bir sırada ve birlikte ileri götürmek düşüncesindeyiz. Bunun için (Derleme Dergisi) çıkarılınca, onunla mütenazır olarak "Anadolu ağızlarının fonetik ve morfolojisi„, "Lehçeler Lûgati„ hazır olunca, onunla mütenazır olarak "Türk Lehçelerinin mukayeseli fonetik ve morfolojisi„ çıkarılmak yolunu en doğru bulduk. Bu hesaba göre "Yeni Türk Sözlüğü„ nün arkasından da «Türk Ana Grameri„ yol alacak demektir.

Cemiyetin Gramer - Sentaks Kolu, "Türkçede Kelime Teşkili„ adı altında bir anket açmış, iki bölümde çıkardığı anket kitaplarını bütün türkçe ve edebiyat muallimlerine ve ayrıca başka mütehassıslara dağıtmıştır. Bu iki kitapta dilimizin birçok ekleri, bunların türlü manaları ve kullanışları örneklerle gösterilmiş, birleşik söz türlüleri ortaya konulmuştur. Bu kitaplar kendilerine sunulan zatlardan, buradaki eklerin rolleri ve kullanışları üzerine düzeltecek, yahut ilâve edecek bir görüşleri varsa bildirmeleri rica edilmiştir. Gelen mütalealar sıraya konarak, türkçede söz türetmenin yolları belirtilmiş olacaktır.

Gramer - Sentaks Kolu bundan başka şimdiye kadar gelen cevapların birtakımında ileri sürülen dileklere uyarak, kullanışı daha az olan ekleri, hele Tarama Dergisindeki sözlerin belirttiği birçok unutulmuş kök ve ekleri de ortaya koymak üzere üçüncü ve daha geniş bir anket kitabı hazır-

lamağa başlamıştır. "Ekler Lûgatçesi„ adını taşıyan bu kitap yeni basılmaktadır. İlk fasikülünü Kurultaya sunuyoruz.

Önümüzdeki çalışma yıllarında bu anketlere gelen cevaplara göre daha kat'î şekillerde neşriyat yapılmakla beraber, dilimizin sentaksı üzerine de yaygın ve geniş bir anket açılacaktır.

C. CEMİYETİN NEŞRİYATI

Birinci Kurultayın itimat ve intihabiyle işe başlamış olan U. M. H. niz, bir yandan, bir Dil Akademisi gibi, dilimizin tarihini, başka diller ve dil grupları ile mukayesesini, lengüistik, filoloji, etimoloji etütlerini ileri götürmek, bir yandan da Türkiye içinde halk ağzından söz derlemek, dilimizde kullanılan yabancı sözlere öz türkçe karşılıklar aramak, Türk söz yapımı yollarını araştırmak işleriyle uğraşırken, neşriyat tarafını da elden bırakmamıştır.

Cemiyetin bülteni olarak "Türk Dili„ adı altında bir mecmua vücuda getirilmiş, bunun 7 sayısı çıkmıştır. Bu bültenlerde Cemiyetin teşkilâtı, nizamnamesi, talimatları, başlıca kararları, kolların çalışmaları, anket listeleri, anket cevaplarının verimleri, ıstılah araştırmalarının verimleri neşredildiği gibi, birçok değerli bilim yazıları da yer bulmuştur.

Bu 7 bültenden başka, iki yılın içinde basılan ve basılmasına başlanan eserler şunlardır:

1 — Söz derleme kılavuzu ve Derleme fiş defterleri.
2 — Altı parça askerlik, siyaset ve idare ıstılahları karşılıkları için tarama listeleri.
3 — 53 forma tutan Tarama Dergisi
4 — 28 forma tutan Tarama Dergisi endeksi.
5 — Gramer Kolunun iki kısım türkçede kelime teşkili anketi.
6 — Aptullah Battal Beyin İbnü Mühenna lûgati endeksi.
7 — Gramer Kolunun bastırmağa başladığı Ekler lûgatçesinin ilk fasikülü.
8 — Şeyh Süleyman Efendinin Çagatay Lûgati.

Bu baskıları sıkı bir intizam ve mükemmeliyetle tam zamanında yetiştiren Devlet Matbaasının değerli Müdürü ile memur ve mürettiplerini burada teşekkürle anmak bir borçtur.

Bunlardan başka Divanü Lûgat-it-Türkün tercümesi ile Atalar sözü kitabı, Elidrak haşiyesi, Türk Fonetiği, Orhon abideleri hakkındaki eserler de baskıya hazırlanmıştır.

Cemiyetin kendi neşriyatından başka memleketin her yerinde çıkan gazete ve mecmualarla Anadolu Ajansı ve Ankara ve İstanbul Radyoları gibi neşir vasıtalarından da imkân dairesinde istifade edilmiştir. Birinci Kurultaydan sonra bütün memleket gazetelerinde (Dil Köşeleri) açtırılmış, birçok yerlerde bu yolda yazılar sürüp gitmiştir. Anket sırasında Anadolu ajansı ile Ankara ve İstanbul Radyolarının büyük yardımları görüldüğü gibi ondan önce ve sonra da her zaman Cemiyetin her temennisini yerine getirmekten geri durmamışlardır. Ankarada Hakimiyeti Milliye dil işleri için pek sıkı ve canlı neşriyat yaptığı gibi, vilâyet gazetelerinin pek çokları da büyük gayretler göstermişlerdir. İstanbul matbuatı da günü gününe neşriyat itiyadının müsaadesi derecesinde dil işine alâka göstermişse de bunu ihtiyaca ve arzuya nisbetle pek az görmekteyiz.

Önümüzdeki çalışma devrelerinde matbuatın alâkasını daha sıkı bir yolda temin için yeni tedbirler aramak tasavvurundayız. Matbuatımızın da dil işi, bir memleket ve millet işi olduğunu takdir ederek daha candan bu meseleyi takip etmelerini burada Kurultayın yüksek huzurunda bir kere daha temenni ederim (Bravo! sesleri, alkışlar). Umarım ki bu temenni, istenilen alâkayı temin etmek için yeter gelecektir.

Büyük Hâmi Reisimizin yüksek irşatları altında iki yıldanberi dil işi üzerindeki çalışmaları kısaca gösterdim. İtimat ve intihabınızla işin başına geçen U. M. H. nin bu çalışmalarını yerinde bulacağınızı umarım.

Şimdi yüksek Kurultaya önümüzdeki iki yıllık çalışmalar için U. M. H. nizin hazırladığı çalışma programı projesi ile geçen yılların malî hesaplarını arzedeceğim.

T. D. T. C. NİN İKİNCİ DİL KURULTAYINDAN SONRA İKİ YILLIK ÇALIŞMA PROGRAMI PROJESİ

Birinci Dil Kurultayının kararlaştırmış olduğu umumî çalışma programı esasları tamamiyle mahfuz olmak üzere, ikinci iki yıllık devrede başarılması düşünülen işler şunlardır:

A — Lûgat işleri:

1 — Tarama Dergisinde çıkan karşılıklardan gelecek mütalealara göre olduğu gibi, yahut tashihen kabul edilecek karşılıklar ile karşılığı bulunmamış mefhumlar için söz yaratma yolu ile yapılacak karşılıklar (Osmanlıcadan Türkçeye Karşılıklar Klavuzu) adı altında hazırlanarak neşredilecektir.

2 — Yazanlara yol gösterecek olan bu Klavuza mukabil (Türkçeden Osmanlıcaya Karşılıklar Klavuzu) adı ile bir eser daha hazırlanarak neşredilecektir.

3 — Elde bulunan derleme fişleri sıralanarak, muhtelif yerlerde kelimenin şekil ve manaca değişmeleri de gösterilmek ve yurt içindeki ağızların bir sözlüğü mahiyetini almak üzere bir (Derleme Dergisi) neşredilecektir.

4 — Türk Lehçeleri sözlüğüne temel olmak üzere Radlof lûgati alınacak ve buradaki sözlerde ilâve, tadil, tashih, ıslah mahiyetinde olarak, sonraki neşriyata göre yapılması icap edecek değişiklikleri tesbit etmek üzere bir tarama yapılmasına başlanacaktır.

5 — Büyük Türk sözlüğüne temel olmak üzere, Türk diliyle yazılmış eserlerin tarih sırasiyle listeleri hazırlanarak bunların her devirdeki mana değişimleri de gösterilmek ve her kelime hakkındaki fişte behemehal kullanılış örneği de aslından alınarak yazılmak üzere geniş bir tarama faaliyetine başlanacaktır.

B — Istılah işleri:

1 — İlk ve orta tahsilde kullanılan ıstılahların türkçeleştirilmesi işi ileri götürülecek, tesbit edilebilen türkçe ıstılahların derslerde ve ders kitaplarında kullanılması mecburî tutulacaktır.

2 — Orta tahsil fevkindeki ihtısas ıstılahlarının tesbiti ile bunlardan mümkün olanların türkçe karşılıklarının konulması yolunda başlanmış olan çalışmalar ileri götürülecektir.

C — Gramer işleri:

1 — Türkçede kelime teşkili yollarına ve türkçe eklerin kullanışlarına dair yapılmış olan anketlerin vereceği neticeler toplanarak (Türçede Söz Yaratma Yolları) hakkında geniş ve bol örnekli bir kitap hazırlanıp neşredilecektir.

2 — (Derleme Dergisi) ile mütenazır olarak (Yurt Ağızlarının Fonetik ve Morfolojisi) hakkında bir etüt için hazırlıklar ve denemeler yapılacaktır.

3 — (Lehçeler Lûgati) ile mütenazır olarak (Türk Lehçelerinin Mukayeseli Fonetik ve Morfolojisi) hakkında bir etüt için hazırlıklar ve denemeler yapılacaktır.

4 — Türk dilinin sentaksı üzerine büyük ve umumî bir anket açılacaktır.

D — Lengüistik - Filoloji - Etimoloji işleri:

1 — Türkoloji üzerine bugüne kadar çıkmış başlıca eserlerin bir bibliyoğrafyası hazırlanarak basılacaktır.

2 — Eski türkçe metinlerden hazırlanmış ve hazırlanacak olanlar basılacaktır.

Bu metinler arasında (Orhon Abideleri), (Yenisey Abideleri), (Ongin Abidesi), (Kutadgu Biliğ), (Turfan metinleri), (Tuhfet-üz-Zekiye)... v.s. bulunacaktır.

3 — Ugro-Fin dillerinin en mükemmel bir mukayeseli grameri;

4 — Hint-Avrupa dillerinin en mükemmel bir mukayeseli grameri;

5 — Hamî-Samî dillerin en mükemmel bir mukayeseli grameri;

6 — Sümer ve Eti dillerinin gramer ve leksikleri;

7 — Elâm, Azyanik, Etrüks, Kafkas... dillerine dair risaleler tercüme ve neşredilecektir.

8 — Türk dilinin Hint-Avrupa, Samî ve Ural-Altay dil oymaklariyle olan münasebetleri üzerine türlü araştırmalar ve mukayeseler yapılarak basılacaktır.

E — Derleme işleri:

Yurt içinde halk ağzından söz ve folklor derlemesi çalış-

malarına daha geniş ölçüde devam edilecek ve derleme malzemesi elde edildikçe sıraya konup neşrolunacaktır.

F — Neşriyat işleri:

1 — Bültenin yukarda sayılan bütün faaliyetleri aksettirebilecek sıkı ve özlü bir şekilde çıkarılmasına çalışılacaktır.

2 — Tarama Dergisi, Derleme Dergisi, Karşılıklar Kılavuzu, İlk ve Orta Tahsil Istılahları, Söz Yaratma Yolları ortaya kondukça, bunlarda ileri sürülen sözlerin yayılmasını ve yerleşmesini temine yarıyacak yolda, bütün memleket neşir vasıtalarından istifade edilerek, sıkı neşriyat yapılcaktır.

Bu programın tetkiki için Takrirler ve Teklifler Komisyonuna havalesini rica ederim.

CEMİYETİN MALÎ İŞLERİ

Hesap işlerimize gelince, T.D.T.C., Kurultaydan çıkasıya kadar doğrudan doğruya masrafları üzerine bir hesap tutmamıştır. 12 Temmuz 1932 deki ilk kuruluş, Büyük Hâmi Reisimizin himayeleri altında yapılmış olduğu gibi, Birinci Türk Dili Kurultayının hesapları da, Başvekâletten yapılan yardım üzerine Maarif Vekâleti tarafından idare edilmişti. Cemiyetin malî işlerine Kurultadyan sonra, Kurultayın seçtiği muhasebecinin işe başlaması ile el konulmuştur.

İkinci Türk Dili Krultayına sunulan hesaplar, işte bu zamandan, yani 25/10/1932 tarihinden başlamaktadır.

Cemiyetin varidatı, nizamnameye göre teberrulardan ibaret olduğundan Başvekâlet, Maarif Vekâleti, Cümhuriyet Halk Fırkası ve Hilâliahmer taraflarından yapılan yardımlarla işlerin idaresine çalışılmıştır. Malî yılımızı devlet bütçesiyle bir zamanda başlatmak üzere ilk yılın hesapları Haziran 1933 başına kadar götürülmüş, Haziran 1933 te ikinci yıl hesaplarına başlanmıştır. Bu yüzden birinci hesap yılı, 7 aylık olmuştur.

Haziran 1934 ten beriye iki buçuk aylık hesap, üçüncü hesap yılına ait olduğundan bunu da Kurultayın yeni seçeceği Umumî Merkez Heyetine devrediyoruz.

Birinci hesap yılında işler henüz kuruluş halinde olduğundan masraf maddeleri birer birer tesbit edilmiyerek aylıklar; demirbaş eşya; posta, telgraf telefon; ışık, yakacak, su maddelerinden başka olan bütün sarfiyat(müteferrik masraflar)

diye anılmıştır. İkinci hesap yılında ise bu masraflar kalem, daire, kitap satınalma, neşriyat gibi bölüklere ayrılmıştır.

Her iki hesap yılı sonunda Umumî Merkez Heyetinin seçtiği iki azadan mürekkep bir kontrol heyeti, hesapları ve ve her masrafın senetlerini birer birer gözden geçirerek, Umumî Merkez Heyetine rapor vermiş, bu raporlardaki teklif üzerine Umumî Merkez Heyeti de Umumî Kâtiplikle muhasebeciliğin zimmetlerinin ibrasını kararlaştırmıştır.

Bütün bu hesapları, Kurultayın yüksek önüne seriyoruz.

Sarfiyat işlerinde Cemiyetin yüksek ereklerini gerçekleştirmek yolunda fedakârlıktan geri durulmamakla beraber, elden geldiği kadar en geniş ölçüde tasarruf yapmayı göz önünde bulundurduk. Hesapları düzgün tutmak ve en küçük bir masrafı bile vesikasız yapmamak için büyük emek verilmiştir. Birinci hesap yılında demirbaş eşyaya verilen (876) lira (8) kuruş ile ikinci hesap yılında döşeme için verilen (249) lira (20) kuruş, kitap satın almaya harcanan (920) lira (37) kuruş sarfiyat hakikî masraf sayılmamak gerektir. Çünkü bu paraların karşılığı olan demirbaş eşya ve döşemeler ile kitaplar, Cemiyetin elindedir. Bu on dokuz aylık giren çıkan hesaplariyle beraber, gelecek çalışma yılı için hazırlanan bütçe ile kadroyu da yüksek Kurultaya sunuyoruz.

Bütün bu hesapların Bütçe Encümenine havalesini dilerim.

Hanımefendiler, Beyefendiler,

Belki biraz uzun süren bu anlatışlarla Cemiyetin iki yıllık bütün çalışmalarını ve işlerini önünüze serdim. Zamana ve eldeki vasıtalara göre U. M. H. niz elden geleni yaptığına inanmaktadır. Yüksek Kurultayın da bu inandan uzak kalmıyacağını umarız.

İki yılda başarılan ve anıklanan bu işleri yaparken bize yol gösteren, ışık veren, umut saçan, Büyük Şefimiz, şu Kurultay gününde de yüksek varlığiyle hepimizin yüreklerini sevinç ile doldurmuştur (Alkışlar). Bu sonsuz büyük lûtuflarına karşı duyduğumuz derin şükranı, saygıyı, sevgiyi sevinci yükünerek arz ile szölerimi bitiriyorum (Şiddetli ve sürekli alkışlar).

(20 - 10 - 1932) den (10 - 6 - 1933) e değin hesap hulâsası

GİREN

	Lira	K.
Maarif Vekâletinden	200	00
Hilâliahmerden	120	00
Başvekâletten	10 000	00
Banka faizi	33	24
	10 353	**24**

ÇIKAN

	Lira	K.
Aylıklar	3 643	95
Demirbaş	876	08
Müteferrik masraflar	4 812	29
Posta, telgraf, telefon	198	62
Işık, yakacak, su	740	94
	10 271	**88**
Kalan: Kasada	81	36
	10 353	**24**

(10 - 6 - 1933) ten (7 - 6 - 1934) e değin hesap hulâsası

GİREN

	Lira	K.
Geçen yıldan	81	36
Başvekâletten	25 000	00
Halk Fırkasından	1 400	00
Bülten satışından	679	90
Banka faizi	119	88
Eski gazete satışı	9	12
	27 290	26

ÇIKAN

	Lira	K.
Aylıklar	15 345	13
Kalem masrafları	819	72
Muhabere masrafları	286	83
Daire masrafları	1 209	30
Yakacak ve ışık masrafları	883	74
Döşeme »	249	20
Kitap satın alma »	920	37
Neşriyat »	5 005	99
Umulmıyan masraflar	225	45
	24 945	75

KALAN

Bankada	1 752	05
Avans tediyatı	120	00
Kasada	472	48
	2 344	53
	27 290	26

1934 - 1935 Yılı bütçesi

Masrafın adı	Aylığı	Yıllığı	Yekûn	Geçen yıl bütçesi
	Lira	Lira	Lira	
Birinci fasıl				
Kalem masrafları	75	900	**900**	900
İkinci fasıl				
Muhabere masrafları:				
Posta, Telgraf, Telefon	33,33	400	**400**	660
Üçüncü fasıl				
Daire masrafları:				
Şeker, kahve, çay, hamaliye, su, odacıların elbise ve sairesi, müteferrika	75	900	**900**	1 020
Dördüncü fasıl				
Yakacak ve Işık	100	1 200	**1 200**	1 500
Beşinci fasıl				
Ücretler	1 500	18 000	**18 000**	15 480
Altıncı fasıl				
Döşeme masrafları	41,66	500	**500**	1 500
Yedinci fasıl				
Kütüphane	125	1 500	**1 500**	2 000
Sekizinci fasıl				
Telifat, Tarama, İlmî mesai masraflrı	291,66	3 500	**3 500**	1 500
Dokuzuncu fasıl				
Umulmıyan masraflar	50	600	**600**	940
Yekûn	**2 291,65**	**27 500**	**27 500**	**25 500**

1934 - 1935 Çalışma yılı kadrosu

Adet	Vazifesi	Aylığı	Tutarı	Baremde karşılığı olabilecek aslî maaş
1	Başkâtip	165	165	55
3	İhtısas kâtibi	165	495	55
2	Kâtip	84	168	30
1	Başkâtip muavini	60	60	20
1	Derleme muavini	56	56	17,5
2	Kâtip ve daktilo	84	168	30
2	Daktilo	56	112	17,5
1	Muhasebe kâtibi	35	35	Ücret
1	Bahçıvan ve kaloriferci	41	41	»
2	Odacı	36	72	»
			1 372	
	Muvakkat hizmetler için ihtiyat		128	
			1 500 × 12 = 18 000	

Başkan — On dakka celse fasılası.

Kapanma saati: 16

İKİNCİ TOPLANMA

Açılma saati
S. D.
16 20

Başkan — Kâzım Paşa Hazretleri
Yazganlar — İsmail Müştak B. , Faik Reşit B.

Başkan — Başlıyoruz.

Hariçten gelen birkaç telgraf var; okutuyorum.

İkinci Türk Dili Kurultayı Reisliğine

Moskova 18

İkinci Türk Dili Kurultayının açılması münasebetiyle en samimî temennilerimin kabulünü rica eder ve Kurultayın mesaisinin müsmir olmasını ve dost Türk milletinin büyük ve kudretli dilinin daha ziyade neşvünema bulmasını ve zenginleşmesini yürekten dilerim efendim.

Sovyetler Maarif Komiseri
Bubnof

(Alkışlar)

İkinci Türk Dili Kurultayı Reisliğine

Leningrat 18

Türk Dili Kurultayını selâmlar, har ve samimî muvaffakıyetler temennileri sunar ve mesaisinin geniş ve müsmir olmasını dilerim.

Sovyetler İlim Akademisi Reisi
Karpinski

(Alkışlar)

Başkan — Bu telgraflara Başkanlıktan münasip cevaplar yazılacaktır.

Bunlardan başka, arzettiğim gibi, şimdiye kadar daha iki bin kadar telgraf gelmiştir, mütemadiyen de gelmektedir. Geldikleri yerlerin bir listesini yapıp Kurultaya arzedeceğiz.

Ahmet Cevat B. tezini okuyacaktır.

Ahmet Cevat Beyin tezi

T. D. T. C. Umumî Merkez Heyeti azasından Çanakkale mebusu Ahmet Cevat Bey, "Türk dilinin yapılış karakterleri ve Türkçenin Hint-Avrupa dilleriyle mukayesesi„hakkındaki tezini irada başlamış ve dilimizi beğenip yüksek değerini takdir eden bazı Batı dil bilginleri bulunmasına rağmen, Aryanizm taassubundan kurtulamıyan birçok dilcilerin hâlâ Türkçeyi ayrı bir dil saymaktan kendilerini alamadıklarını, Fransız dil bilgini Meyeden misaller iradıyle gösterdikten sonra, Türk dilinin tetkiki işini bizzat Türklerin ele almaları zarurî bulunduğunu söyliyerek dilimizin yapılış karakterlerini izaha ve bunları birer birer Hint-Avrupa ana dilinin karakterleriyle karşılaştırmaya girişmiştir. Önce fonetik bakımından türkçenin sesleri ile Hint-Avrupa dilinin seslerini karşılaştırarak bunlar arasında kaynak birliğine mâni olacak esaslı bir ayrılık olmadığını izah eden Ahmet Cevat Bey, bundan sonra gramer bakımından mukayeseye girişmiş, nida ve zamirleri ve birçok ekleri karşılaştırarak bunlarda kaynak birliğini de göstermiştir.

Vaktin gecikmesi hasebiyle, Ahmet Cevat Beyin yer yer alkışlanan tezine yarın devam edeceği Başkan Paşa tarafından bildirilmiştir.

Tezler hakkında tebligat

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Kâtibi İbrahim Necmi Bey — Efendim; Cemiyete gelmiş olan tezler hakkında bir iki kelime arzedeceğim: Gelen tezleri gözden geçiren Umumî Merkez Heyeti bunların hepsini Kurultay ruznamesine almak için tam bir imkân bulamamıştır. Birçok değerli tezler vardır. Bunların burada izahı çok uzun sürer. Bunun için arkadaşlarımızın sevgimize ve saygımıza inanacaklarına güvenerek bu tezlerin bir takımını burada okutmakla beraber, bir takımını da doğrudan doğruya ilmî komisyonda okutmağa karar verdik. Komisyona tevdi edilmek üzere şu tezler ayrılmıştır.

Filoloji Komisyonuna tevdii kararlaşan tezler

Abdullah Battal Bey (Dil yenilemenin yolları)
Avni Ali Candar Bey (Eti dili hiyeroğlifleri tetkiki)
İshak Refet Bey (Dilimizin arıtılması, düzeltilmesi, yüceltilmesi için düşünceler).
Tahir Nejat Bey (Dil ülkümüz)
Tekin Alp Bey (Dil inkılâbının manası ve hedefleri)

Dil Karşılaştırmaları Komisyonuna tevdii kararlaşan tezler

Abdülcebbar Bey (Türkçenin diller arasında mevkii)
Hikmet Turhan Bey (Türklerle Sümerlerin münasebeti)
Hüsamettin Bey (Türk dilinin iştikakı ve teşkilâtı)

Gramer Komisyonuna tevdii kararlaşan tezler

Nuri Muhip Bey (Ahenk kanunu)
Köse Raif Paşa oğlu Fuat Bey (Nisbet Y si)

Istılahlar Komisyonuna tevdii kararlaşan tezler

Mahmut Sadi Bey (Bilgi dilimizin bugünkü hali ve yarını)
Saim Ali Bey (Istılah yaratmak ve kelimelerin psikolojisi).

Saygıdeğer arkadaşlarımızın tezleri hakkında büyük alâkamız vardır. Ancak dar bir zaman içinde birçok işi çıkarmak mecburiyetinde olduğumuz için bütün tezleri burada okumamıza imkân yoktur.

Pazartesinden itibaren komisyonlar çalışmağa başlıyacaklardır. Bu suretle tezleri komisyona havale edilen arkadaşlar, tezlerini komisyonda müdafaa etmek için hazır bulunabileceklerdir. Komisyonların mesaisi devam ederken biz de burada çalışmalarımıza devam edeceğiz. Komisyonların faaliyetleri neticesi, yetişebilirse, Kurultay sonunda tebliğ edilecektir. Yetişemezse Kurultaydan sonra neşredilecektir.

Başkan — Kurultay yarın saat 14 te toplanacaktır.

Kapanma saati: 18

İKİNCİ GÜN

BİRİNCİ TOPLANMA

19/8/1934 : Pazar

Açılma saati: 14

Başkan : Kâzım Paşa Hz.
Yazganlar : İsmail Müştak ve Faik Reşit Beyler.

Başkan — Müzakere başladı.
Şimdi geçen zabıt hulâsası okunacaktır.

Zabıt hulâsası

"İkinci Türk Dili Kurultayı 1934 Ağustosunun 18 inci Cumartesi günü Dolmabahçe sarayında toplandı.

"Dil inkılâbiyle Türkün fikir dünyasına yeni bir can veren Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hz. saat 14 te Kurultay salonunu şereflendirdiler. Önce İstiklâl Marşı çalındı ve ayakta dinlendi.„

"Sonra Kurultay Marşı çağırıldı.„

"Türk Dili Tetkik Cemiyeti Reisi ve Maarif Vekili Abidin Bey kürsüye gelerek Kurultayın açma nutkunu okudu. Abidin Bey Türkün maddî ve manevî düşmanlarına aman vermez bir savaş açmış olan Büyük Reisimizin düşmanların en başındaki bilgisizliğe karşı 1928 de harf inkılâbiyle başladığı döğüşmeyi 1932 de dil inkılâbiyle tamamladığını söyliyerek ilk Kurultaydanberi iki yıl içinde T.D.T.C. nin ortaya koyduğu müsbet eserleri izah ve millî kültür çalışmalarına hükûmetin bütün elindeki kudretlerle yardım edeceği vâdini bir daha tekrara Başvekil Paşanın kendisini memur ettiğini beyan etti.

"Ondan sonra azayı Kurultaya bir başkan seçmeye davet etti. T.D.T.C. Umumî Kâtibi İbrahim Necmi B. söz alarak Kurultay Başkanlığına geçen Kurultayda olduğu gibi B.M.M. Reisi Kâzım Paşa Hz.lerini teklif ve bu teklif ittifakla ve alkışlarla kabul olunarak Kâzım Paşa Hz. Başkanlık makamını işgal eyledi.

"Kâzım Paşa Hz., dil birliği, el birliğinin, düşünüş ve ülkü birliklerinin en sağlam temeli olduğunu ve Uluğumuzun dil işini bu kadar önde tutması bundan ileri geldiğini söyliyerek Büyük Öndere sonsuz saygılarını sundu ve bir zamanlar bütün acunu kültür ışıklariyle şenlendirmiş olan Türk uruklarının türlü türlü değişikliklere uğrayarak bir çoğunun ana dillerini bile unuttuklarını ve Türk ana dilini ve benliklerini koruyabilmiş Türk ulus ve uruklarının da türlü türlü siyasa ve din baskı ve zorluğu yüzünden Türk dili üzerinde işleyip onu yükseltmekten geri kaldıklarını ve bugün yazı dilimizin öz türkçeden ayrı ve bambaşka bir kılık alması bundan ileri geldiğini söyliyerek dilimizi sağlam temelli düzen ve türelere dayanan işlenmiş ve genişletilmiş, üstün bir bilgi ve bilgin dili kılığına getirmek için birinci Kurultay ilk verimli adımı attığı gibi, ikinci Kurultayın dil işini daha çok verimli yola koyacağına güvendiğini beyan ile Kurultaya kutlu çalışma diledi. Bundan sonra Kurultaya iki başkan vekili ve 4 kâtip seçmeye azayı davet etti. Söz alan Umumî Kâtip İbrahim Necmi Bey Başkan vekilliklerine Maarif Vekili Abidin ve Bursa mebusu Esat Beyleri, kâtipliklere İsmail Müştak, Faik Reşit, Refik Ahmet, Hakkı Süha Beyleri teklif etti ve kabul olundu.

"Kurultay Başkanı Kurultayın 3 İdarî Encümenine beşer ve 4 İlmî Encümenine yedişer aza seçilmesi lâzımgeldiğini söyledi. Bu azalıklar için Umumî Kâtipliğin teklif tezkereleri okundu. Nizamname Encümenine Cemil, İsmail Müştak, İzzet Ulvi, Reşat Nuri Beylerle Saadet Zihni Hanım; Takrirler ve Teklifler Encümenine Behice Fuat Hanımla Faik Reşit, Ferit Zühtü, Hüseyin Namık ve Şeref Beyler; Bütçe Encümenine Ahmet İhsan Bey, Nakiye Hanım, Rafet, Salâh Cimcoz ve Selim Nüzhet Beyler; Gramer Encümenine Ahmet Cevat, Besim Atalay, Fuat Raif, Hıfzı Tevfik, İbrahim Necmi, Baha ve Behçet Beyler; Istılahlar Encümenine İhsan Bey, Fuat Paşa, Kemal Cenap, Mahmut Sadi, Refet, Saim Ali, Süheyl Beyler; Filoloji Encümenine Ali Canip, Caferoğlu Ahmet, Hasan Âli, Ragıp Hulûsi Beylerle Profesör Samoiloviç, Abdülkadir Bey ve Profesör Zayçakovski; Dil karşılaştırmaları Encümenine Ahmet Cevat Bey, Profesör Gize, Hâmit Zübeyr, Martayan Beyler, Profesör Meşçaninof, Naim Hâzım ve Yusuf Ziya Beyler seçildi.

"Kurultay Başkanı, Kurultayı tebrik için iki bine yakın el yazısı geldiğini ve bunların isimlerini havi liste hazırlanıp bildirileceğini söyledi. Hariciye Vekili Tevfik Rüştü Bey vasıtasiyle Sovyet Hariciye Komiser Vekili Krisinski yoldaş ile İstanbul Valisi Muhiddin Beyden gelen telyazıları okundu ve bunların hepsine teşekkür cevabı yazılması kararlaştırıldı.

"Bundan sonra Türk Dili Tetkik Cemiyetinin iki yıl içinde akademik bilim ve dil inkılâbı çalışmalarını ve Cemiyetin neşriyatını gösterir umumî raporla gelecek iki yıllık çalışma programını gösterir proje Umumî Kâtip İbrahim Necmi Bey tarafından okundu ve Cemiyetin 19 aylık malî işleri de izah olundu. Bundan sonra celseye 10 dakika ara verildi.

"İkinci celsede Moskovada Sovyetler Maarif Komiserinden ve Leningratta Sovyet İlim Akademisinden gelen tebrik telgrafları okundu ve teşekkür cevabı yazılması kararlaştırıldı.

"Bundan sonra ruznamenin tezler kısmına geçilerek T.D.T.C. Umumî Merkez Heyeti azasından Ahmet Cevat Bey Türk Dilinin yapılış karakterleri ve türkçenin Hint-Avrupa dilleriyle mukayesesi hakkındaki tezinin ilk kısmını izah etti. En son söz alan Umumî Kâtip İbrahim Necmi Bey, Kurultaya birçok tez geldiğini ve bunların hepsini okumak mümkün olmadığından bir kısmı ruznameye alınıp diger kısmı ilmî encümenlere havale edildiğini, bu tezler o encümenlerde okunduktan sonra Kurultay kitabına zeyil olarak basılacağını söyledi ve Encümenlere havale edilen bu tezlerin listesini okudu.

"Kurultay Başkanı 19 Ağustos Pazar günü saat 14 te toplanmak üzere içtimaa nihayet verdi.„

Başkan — Okunan zabıt hulâsası hakkında bir mütalea var mı?

Yoktur. Aynen kabul edilmiştir.

T. D. T. C. Umumî Kâtibi İbrahim Necmi B. — Arkadaşlarım, dünkü rapordaki izahat arasında gerek derleme işlerinde ve gerek bütün dil işlerinde dışarı teşkilâtımızın hizmetlerinden bahsetmiştim. Fakat ilâve etmek lâzımdır ki, dışarı teşkilâtımız ayrı bir teşekkül değildir. Dışarı teşkilâtımız Halkevleridir. Halkevleri kurultaya da 44 mümessil ile iştirak etmiştir. Hem kendilerine hoş geldiniz demek,

hem de hizmetlerini burada tebarüz ettirmek isterim. Cümhuriyet Halk Fırkası, memleketin bütün kültür işlerine gösterdiği derin alâkadan, dil işlerine de büyük bir pay ayırmıştır. Fırkanın kültür ve gençlik müesseseleri olan Halkevleri, her yerde büyük bir faaliyetle dil işlerinde çalışmaktadır. Hatta dile ait olan muhaberelerini doğrudan doğruya Cemiyet merkeziyle yapmaktadırlar. Bu suretle gösterilen büyük hizmetlerden dolayı hem C. H. Fırkasına, hem Halkevleri teşkilâtına — ki bu teşkilât münevver zümrenin ekseriyetini koynuna almış bulunuyor — buradan alenen teşekkür etmek, hem bir zevk, hem de bir borçtur.

Basılan ve basılacak kitaplardan bahsederken iki ismi anmağı unutmuşum. Bunlardan biri basılmış olan birinci Kurultay zabıtlarıdır. Biri de basılmıya hazırlanmış olan, Besim Atalay Bey arkadaşımızın "Ekler ve Kökler„ ismindeki eseridir. Bu eserin bir hulâsasını Kurultayda tez olarak izah edeceklerdir.

Başkan — Bu ifade tabiatiyle gelecek zapta girecektir.

Efendim; gelen tebrik telgraflarını gösterir bir liste hazırlanıyor, tevzi edilecektir. Dün burada ecnebi memleketlerden gelen telgraflar okundu, bunlara ilâveten bir telgraf daha geldi, malûmat kabilinden okunsun, cevabı yazılacaktır.

Çok yüksek işler yapan Kurultayınıza muvaffakıyetler dilerim.

Berlinde Prusya Akademisi Reisi

(Alkışlar).

Başkan — Ahmet Cevat Bey sözüne devam edecektir.

AHMET CEVAT BEYİN TEZİ

T. D. T. C. U. M. H. azasındean Çanakkale Mebusu Ahmet Cevat Bey, birinci gün başladığı tezine devam ile, Hint-Avrupa dil familyasının anadili olmak üzere bilginlerin tesbit ettikleri dil kurumu ile Türk dilini söz türetmeye yarayan ekler ve sözün cümledeki yerini gösteren belgiler bakımından bir gün evvel başla ığı karşılaştırmayı tamamlamış, bu beyanatı basılarak Kurultay azasına dağıtılmış olan şematik hulâsalardaki misallerle de teyit ettikten sonra,

"ses - çem denklemesi„ adını verdiği ses ve mana teadülü nazariyesine geçerek, dil mukayeselerinde yalnız söz benzerliklerine bakmakla kalmayıp, mana feneriyle bunu teyide ihtiyaç bulunduğunu da misallerle göstererek, seslerin manaya delâleti hakkında izahat vermiş, yer yer alkışlanan tezini, bütün bu buluşları Büyük Önderin irşatlarına medyun olduğumuzu söyliyerek bitirmiştir.

Başkan — Bundan sonra Saim Ali Beyin tezi vardır. Şimdi celseye on dakika ara vereceğim.

Kapanma saati
15,30

İKİNCİ TOPLANMA

Açılma saati
15,45

Başkan — Kâzım Paşa Hz.
Yazganlar — İsmail Müştak Bey, Ahmet Refik Bey.

Başkan — Buyurunz Saim Ali Bey.

SAİM ALİ BEYİN TEZİ

T. D. T. C. Kurultay merkez bürosu azasından Ordinaryus Dr. Saim Ali Bey, kürsüye gelerek, "eski dil mefhumu ve politik terbiye„ hakkındaki tezini irat etmiştir. Yer yer alkışlanan bu tezde Saim Ali Bey, dil işinin politikada, terbiyede tuttuğu yüksek yeri izahı ile dilimizin özleştirilmesi milliyet prensipinin zarurî icaplarından olduğunu Avrup yazarlarından aldığı misallerle göstermiş, dillerin tekheceli, iltisakî ve feleksiyonlu olarak tasnifi millî ileriliğe delâlet edemiyeceğini, bu tasnifin gittikçe çürüdüğünü gösterdikten sonra, Hint - Avrupa dillerinde kullanılan önekle-
rin çoğu ile bazı soneklerin türkçede tam kelime halinde varlığını ileri sürerek, "co„ önekinin türkçe "komak„ tan, "ad„ ın dilimizde isim demek olan "ad„ ile "adamak„ tan, "dis„ in türkçe "dış„ tan ... geldiğini göstererek sürekli

alkışlar içinde en eski dil Türk dili olduğu neticesine varmıştır.

Başkan — 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma saati
16,50

ÜÇÜNCÜ TOPLANMA

Açılma saati
17,5

Başkan — Kâzım Paşa Hz.
Yazganlar — İsmail Müştak, Refik Ahmet Beyler.

Başkan — Müzakereye başlıyoruz, efendim. Söz Caferoğlu Ahmet Beyindir.

Kürsüye gelen Caferoğlu Ahmet B. (Rus dilinde ilk Türk dili yadıgârları) adını vermiş olduğu tezini okumağa başladı ise de bu sözlerine dil mevzuu ve dil tetkikleriyle alâkası olmıyan yersiz ve gayrimuvafık beyanat karıştırması üzerine müzakereleri takip buyuran Reisicümhur Hazretleri salonu terketmişler ve Kurultay Başkanı hatibin sözünü keserek kendisini kürsüyü terke davet etmiştir.

T. D. T. C. Umumî Kâtibi İbrahim Necmi Bey — Arkadaşları yeniden rahatsız edişim başka bir izah içindir. Kurultay talimatnamesindeki bir maddenin biraz fazla sıkı tefsire tâbi tutulduğunu bazı arkadaşlardan duydum. Orada denilmişti ki: Kurultayda esas, tezlerin tebliğidir. Bunlar üzerinde ilmî münakaşa daha ziyade komisyonlarda cereyan edecektir. Bundan, burada asla münakaşa ve itiraza dair söz söylenemez gibi bir mana çıkarılmış. Umumî Merkez Heyetinin maksadı, tezler üzerindeki ilmî münakaşaların komisyonlarda olmasıdır. Yoksa burada saygıdeğer azadan herhangi biri, herhangi bir mevzu üzerinde tenkitte bulunmak isterse, kürsü herzaman için serbes ve açıktır. Yalnız ricamız, bu gibi bir itiraz yapılmak istenildiği zaman, mevzuunun, esasının yazı ile tesbitidir. Bir takrirle, yahut yazılı

hulâsa ile mevzu ifade olunsun. Ondan sonra burada serbesçe mütalea serdolunabilir. Maksat budur. Yoksa bütün itiraz ve tenkit kesilmiştir, yalnız burada tezler okunacaktır gibi bir mana hatırımıza gelmemiştir. Eğer ifade böyle bir manayı veriyorsa ifadedeki kusuru bağışlamanızı rica ederim (Alkışlar).

İkinci ricam komisyonlar içindir. İlmî ve idarî diye komisyonlar ayırmıştık. Yarın saat 10-10,5 ta idarî komisyon azalarının teşriflerini rica ederim. Bunlar: Nizamname, Takrirler ve Teklifler ve Bütçe Komisyonlarıdır. Bu komisyonlar yarın saat 10-10,5 arasında toplanacaktır. Öbür komisyonlar da öbür gün aynı saatte toplanacaklardır. İkisini bir arada idare müşküldür. Onun için böyle yaptık.

Başkan — Bugün müzakeremiz bitti. Kurultay yarın saat 14 te toplanacaktır.

Kapanma saati
17,30

ÜÇÜNCÜ GÜN

20 / 8 / 1934 Pazartesi

BİRİNCİ TOPLANMA

Açılma saati: 14

Başkan — Kâzım Paşa Hazretleri.
Yazganlar — İsmail Müştak, Faik Reşit Beyler.

Başkan — Dünkü zabıt hulâsası okunacaktır.

Zabıt hulâsası

"İkinci Türk Dili Kurultayı 1934 Ağustosunun 19 uncu Pazar günü saat 14 te Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek huzurlariyle Dolmabahçe sarayında ikinci içtimaını aktetti. İçtimaı Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri açtı. Önce birinci içtimaın zabıt hulâsası okunarak olduğu gibi kabul edildi.

"Sonra cemiyct umumî kâtibi İbrahim Necmi Bey birinci içtimada okuduğu umumî raporda unutulmuş birkaç noktayı izah için söz alarak gerek derleme işlerinde, gerek başka dil çalışmalarında değerli verimler getiren dışarı teşkilâtının Halkevlerinden ibaret olduğunu, bunların Kurultaya 44 mümessille iştirak ettiklerini, Cümhuriyet Halk Fırkasının ve onun kültür ve gençlik müesseseleri olan Halkevlerinin dil işlerindeki çalışmaları büyük teşekkürle kayda değerli bulunduğunu beyan etti ve raporda ismi geçen kitaplar arasına birinci Kurultay zabıtlarını havi eseri ve Besim Atalay Beyin basılmak üzre olan (Ekler ve kökler) adlı kitabını ilâve etmek lâzımgeldiğini söyledi.

"Bundan sonra Berlindeki Prusya akademisinin Türk Dili Kurultayına muvaffakıyet temennisini bildiren telyazısı okunarak teşekkür cevabı yazılması kararlaştırıldı.

"Bundan sonra kürsüye gelen Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Merkez Heyeti azasından Ahmet Cevat Bey, Türk

dilinin yapılış hareketleri ve Türkçenin Hint-Avrupa dilleriyle mukayesesi mevzuu üzerinde tezine devam ve bunu misallerle izah etti. Kurultay Başkanı içtimaa 10 dakika fasıla verdi.

"İkinci celseyi Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri açtı. Türk Dili Tetkik Cemiyeti Merkez bürosu azasından Dr. Saim Ali Bey kürsüye gelerek eski dil mefhumu ve politik ierbiye mevzuu üzerindeki tezini izah etti. Saim Ali Bey bu mevzuu biri dilin ve dil eskiliğinin ülkü terbiyesindeki yeri, diğeri eski dil mefhumunun fennen tahlili noktalarından teşrih ederek, eski dil mefhumu sistem lengüistikte olduğu gibi tek bir dilde de araştırılabileceğini ve birinci türlü araştırmalarda Türkçenin mensup olduğu iltisakî dil grupunun ana dili, Hint-Avrupa grupunun ana dilinden daha çok eski olduğu neticesine varıldığını beyan ve bundan başka Türk dilinin Hint-Avrupa dilleri üzerinde gramerce de büyük tesir yaptığı meydanda bulunduğunu misallerle ispat etti. Ve grammer tarihinin tahlilini yaparak Türkçenin Hint-Avrupa dillerine (composantes) vermiş olmak itibariyle hem o dillerle bir, hem de onların en eski bir şekli olduğu neticesine vardı.

"Kurultay Başkanı celseye 10 dakika ara verdi.

"Üçüncü celseyi Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri açtı. Kürsüye gelen Caferoğlu Ahmet Bey Rus dilinde ilk Türk dili yadigârları adını vermiş olduğu tezini okumağa başladı ise de bu sözlerine dil mevzuu ve dil tetkikleriyle hiç bir alâkası olmıyan yersiz ve gayrimuvafık beyanat karıştırması üzerine müzakereleri takip buyuran Reisicümhur Hazretleri salonu terketmişler ve Kurultay Başkanı hatibin sözünü keserek kendisini kürsüyü terke davet etmiştir. Bundan sonra söz alan Umumî kâtip İbrahim Necmi Bey ikinci Türk dili Kurultayının çalışma talimat ve programının müzakere usullerine dair olan kısmındaki bir fıkra bazı aza tarafından pek sıkı bir tefsire tâbi tutularak bundan gûya her türlü münakaşa ve müzakere kapısının kapalı olduğu manasının çıkarıldığını, halbuki ne maksat, ne de hakikat bu yolda olmayıp tezler üzerinde münakaşa ve tenkit yürütmeğe her azanın hakkı olduğunu, şu kadar ki müzakere usulünün selâmeti için bu gibi tenkitlerin hulâsa şeklinde önce yazılıp verilmesi

düşünüldüğünü, şayet talimatnamenin o fıkrası bu maksadı açık ifade etmiyorsa bunu yazılış tarzının noksanına bağışlamalarını söyledi.

"Kurultayın seçmiş olduğu idarî ve ilmî encümenler çalışmağa başlamak üzre, idarî encümenleri 20 Ağustos Pazartesi, ilmî encümenleri de 21 Ağustos Salı günü saat 10.30 da toplanmağa davet etti.

"Kurultay Başkanı saat 17.45 te içtimaa nihayet verdi.

Başkan — Okunan zabıt hulâsası hakkında mütalea var mı, Efendim?...

Yoktur, aynen kabul edilmiştir.

Zabıt hulâsasının nihayetinde Caferoğlu Ahmet Beyin tezinin dil ile alâkası olmadığından dolayı sözüne nihayet verildiği yazılıdır. Binaenaleyh o tezin devamı mevzuubahs olamaz, ondan sonra Naim Hâzim Bey tezini izah etmek sırasındadır. Buyurun, Naim Hâzim Bey!.

NAİM HÂZİM BEYİN TEZİ

T. D. T. C. Umumî Merkez Heyeti azasından Konya mebusu Naim Hâzim Bey, kürsüye gelerek, "Türk dilinin Samî dillerle münasebeti„ hakkındaki tezini irada başlamıştır.

Naim Hâzim Bey, on yıllık Cümhuriyetin en büyük verimi bize millî benliğimizi tanıtmak olduğunu, bunu da siyasî ve millî varlığımızı kurtaran Büyük Gazi'ye borçlu olduğumuzu söyliyerek, yıllardan beri kendini verdiği çalışmalar neticesinde Türk dilinin arapça üzerindeki büyük tesirini izaha girişmiş, arap diline girmiş ve tasrifîleşmiş Türk sözlerini sezmek yolundaki çalışmalarının metodunu izah ile, Samî dillerin menşei ve başka dil gruplariyle mukayesesi etrafında birçok Avrupa semitizanlarının, ezcümle Noldeke, Pedersen, Marr, Brockelman ve Felix Sartiaux'nun ana düşüncelerini hulâsa ettikten sonra, Türk dilinin araplaşma ve tasrifîleşme düsturlarını çizmiştir.

Basılmış ve dağıtılmış olan misallerin izahına geçmezden önce, Kurultay Başkanı, on dakika aralık vermiştir.

Kapanma saati: 15

İKİNCİ TOPLANMA

Açılma saati: 15.10

Başkan — Kâzım Paşa Hazretleri.
Yazganlar — İsmail Müştak, Faik Reşit Beyler.

Başkan — Başlıyoruz.

Naim Hâzim Bey, tahta başında Türk sözlerinin arapçaya geçerek tasrifîleşmesini türlü örneklerle birer birer göstererek, arapçadaki bütün kültür sözlerinin ve mücerret mefhumlar anlatan sözlerin nasıl Türkçeden geçmiş olduğunu bol misallerle izah etmiş, dünya dillerine kaynak olduğu halde asırlarca benimsenmiyerek yüzüstü bırakılan köklü, zengin dilimizi ne zaman dünyanın en yüksek dili haline getirebilirsek asıl o zaman öğünmekte haklı olacağımızı, Büyük Başımız bize ön oldukça bugünü de pek yakında göreceğimize inanımız olduğunu söyliyerek sürekli alkışlar içinde tezini bitirmiştir.

Başkan — On dakika celse fasılası.

Kapanma saati: 17

ÜÇÜNCÜ TOPLANMA

Açılma saati: 17.10

Başkan — Kâzım Paşa Hazretleri.
Yazganlar — İsmail Müştak, Faik Reşit Beyler.

Başkan — Başlıyoruz,
Buyurun Yusuf Zıya Bey.

YUSUF ZIYA BEYİN TEZİ

Eskişehir mebusu Yusuf Ziya Bey Kürsüye gelerek, "Ural-Altay dilleri ile Türkçenin münasebeti„ hakkındaki tezini izaha başlamış, Türk, Mogol, Mançu, Tonguz dillerini bir grup olarak görmek yolunda bugün hâkim olan fikrin

sebeplerini izah ederek, Ural-Altay dillerinde Türkçe ile alâkası yok gibi görünen sözlerin mahiyetini tetkik ihtiyacını anlatmış, meselâ Fin dilinin Hint-Avrupa dili olarak gösterilmesi yolundaki cereyanı münakaşa ederek, Fin, Mançu, Mogol dillerinin Türkçe ile birliğini birçok kelime ve teşekkül karşılaştırmalariyle ispat ettikten sonra, karşılaştırmayı daha genişleterek Hint-Avrupa ve Samî denilen dillerde de Türkçenin ne geniş bir yer tuttuğunu gene birçok örnekler ve kelime karşılaştırmalariyle göstererek, Büyük Gazinin yüksek dehasının parıltılariyle açılan bu yol üzerinde yürüyeceklerin herhalde ülkülerine erişecekleri ve dilimizin bütün medenî dillerin anası ve kaynağı olduğu hakikatini ispat ederek bütün dünyaya da kabul ettirecekleri inanını ortaya koymakla tezini, alkışlar içinde, bitirmiştir.

Başkan — Bugünkü müzakeremiz bitti. Kurultay yarın saat on dörtte toplanacaktır.

Kapanma saati: 18.10

DÖRDÜNCÜ GÜN

21 / 8 / 1934 Salı

BİRİNCİ TOPLANMA

Açılma saati : 14

Başkan — Kâzım Paşa Hz.
Yazganlar — İsmail Müştak B., Faik Reşit B.

Başkan — Kurultay açılmıştır. Dünkü zabıt hulâsası okunacaktır.

Zabıt hulâsası

"İkinci Türk Dili Kurultayı 1934 Ağustosunun 20 inci Pazartesi günü saat on dörtte Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek huzurlariyle Dolmabahçe sarayında üçüncü içtimaını aktetti.

"İçtimaı Kurultay başkanı Kâzım Paşa Hazretleri açtı.

"İlkönce ikinci içtimaın zabıt hulâsası okunarak olduğu gibi kabul edildi. Kurultay Başkanı bu hulâsada yazılı olduğu üzere Caferoğlu Ahmet Beyin tezinde dil mevzuu ile hiç alâkası olmıyan sadetten dışarı beyanat bulunduğundan artık bu teze devam olunmıyacağını ve bunun Kurultay ruznamesinden çıkarıldığını söyliyerek Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Merkez Heyeti âzasından Naim Hâzim Beyi, tezini izah için kürsiye davet etti.

"Naim Hâzim B. Türk dilinin Samî dillerle münasebeti mevzuuna ait tezinde Samî dillerle Türk dili arasındaki derin ve samimî yakınlıktan ve bu yakınlığın henüz garp âlimlerince anlaşılamamış olduğundan bahsederek diger samî diller gibi arap dilinin de pek eski zamanlardanberi Türkçenin kök ve müştak kelimelerini kendi tasrif kılığna koymak ve fonetik karakterine uydurmak yoliyle nasıl alıp kendisine mal ettiğini ve arap dilinin Türk kök ve kelimelerini tasrifîleştirmekte gösterdiği karakter ayrılığı bizi bu dilin ilk

teşekkülünde değil, sonradan Türkçeleşmiş tasrifî bir dil olduğu kanaatine götürdüğünü söyledi.

"Kurultay Başkanı celseye on dakika ara verdi.

"İkinci celseyi Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri açtı.

"Naim Hâzim Bey birinci celsede başladığı izahata devam ederek Arapların, diger Samî kevimler gibi, Sumerceden aldıkları kelimeleri de aynı suretle tasrifîleştirdiklerini ve bu davayı ispat edecek elde bir çok deliller olduğunu izah ederek, bundan sonraki yeni yeni araştırmalar meselenin hakikatini bir kat daha aydınlatmakta geçikmeyeceği kanaatiyle tezini tamamladı ve celseye on dakika ara verildi.

"Üçüncü celseyi Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri açarak Yusuf Zıya Beyi tezini izah için kürsiye davet etti.

"Yusuf Zıya Bey Ural-Altay dilleriyle Türkçenin münasebeti mevzuunu teşrih ederek dilciler nazarında bu münasebet ve akrabalığın esasları olmak üzere telâkki edilen lûgatlerde iştirak, usullerde mutabakat, ahenkte benzerlik gibi noktaları izah ve Türkçeye hiç benzemez gibi görünen bir çok kelimelerin esasta hakikaten Türkçe olup sonradan unutulmuş şeyler mi, yoksa bunları kullanan kavimlerin kendi malları mı olduğunu halletmek için dilin mebdeine doğru giderek fonetik değişmeleri iyice tetkik etmek lâzım ve lisancılarımızın bunu yapmağa mecbur olduğunu ve herhalde muhakkak olan bir şey varsa o da Ural - Altay dillerinden İndo - Öropeen ve Semitik dillere geçmiş birçok kelimelerin bu dillerin şeklini almış Türkçe kelimelerden ibaret bulunduğunu beyan ve bu iddiayı müteaddit misallerle teyit ettikten sonra, yetişecek lisancıların çalışma hedefi bu olmak lâzım geleceğini ve Ulu Gazinin sonsuz dehasının nuriyle parlayan bu çalışma ve araştırma yolu üzerinde yürüyenlerin behemahal ülküye vararak milletimizin şan ve şeref dolu mazisi gibi lisanımızın da medeniyetlere kaynak ve cihan lisanlarına analık vazifesi görmüş bir lisan olduğu hakikatini ispat edeceklerine kanaati bulunduğunu söyliyerek tezini bitirdi.

Kurultay Başkın 21 Agustos salı günü saat on dörtte toplanmak üzere saat on yedi ellide içtimaa nihayet verdi„.

Başkan — Zabıt hulâsası hakkında mütalâa var mı efendim? Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, Kurultayın çalışma proğramında söylenecek tezler A, B, C olmak üzere üç seriye ayrılmıştır. A serisine dâhil tezlerden iki tez daha vardır. Biri Reşit Rahmeti Beyin, digeri Tahsin Ömer Beyin tezleridir. Bu iki tez okunduktan sonra A serisine dâhil okunmuş olan tezler hakkında mütalâa beyan edeceklere söz verilecektir. Arzu edenler söz alıp söyliyebileceklerdir.

Şimdi söz Reşit Rahmeti Beyindir.

REŞİT RAHMETİ BEYİN TEZİ

Üniversite Edebiyat Fakültesi Profesörlerinden Dr. Reşit Rahmeti Bey Kürsüye gelerek "Uygur Türkçesinin Türk dili tarihindeki yeri„ haddindeki tezini irat etmiştir. Reşit Rahmeti Bey, Türk milletinin kültürel inkişafında büyük bir rol oynamış olan Uygur Türkçesi devrinin Türk Tarihinde, Türk edebiyatında ve Türk dilinin inkişafında gösterdiği tesirleri izah ederek, Uygur edebiyatının Türk ruhuna tercüman olarak zamanında gösterdiği inkişafı ve yabancı mefhumlara karşı Türk dilinin kudretini himaye ettiğini anlatmış, Şarkî Türkistanda son yapılan hafriyatın meydana çıkardığı eserler, Türk milletinin medeniyet yaratıcılık ve yazıcılık vazifesini nasıl ciddiyet ve muvaffakıyetle başardığının delilleri olduğunu beyan ederek, bundan Türk dilinin Türk milleti kadar yaşlı bir teşekkül olduğu neticesine varılabileceğini söyledikten sonra Uygur Türkçesinin tekemmüllerini ve fonetik değişimlerini örneklerle göstermiş ve en eski Türkçenin nasıl olduğu henüz katiyetle söylenmezse de Türk dilinin tarihî devresinde en mühim bir merhale Uygur devri olduğunda şüphe edilemiyeceğini söyliyerek, alkışlarla tezini bitirmiştir.

Başkan — Buyurun Tahsin Ömer Beyefendi.

Tahsin Ömer Beyin tezi

Hariciye memurlarından Tahsin Ömer Bey, Meksikada kullanılan Maya dilindeki Türkçe kelimeler hakkındaki tezi-

ni irat ile, Fransız âlimlerinden M. Jerve dö Kurtelmon'un "Civilisation„ adlı eserinde Maya dilinden "Tehuan tepek„ adını görerek bu "tepek„ sözünü Türkce "tepe„ olduğunu anlamakla başlıyan araştırmaları neticesinde Maya dilinde 120 tane Türkçe söz bulduğunu beyan ve bu kelimeleri birer birer manalariyle tadat ettikten sonra, gene Meksikada konuşulan Nahvati dilinde de birçok has isimlerin Türkçeye benzediğini göstermiş, bu yadigârların 1500 sene evvelki Toltek medeniyeti bakıyeleri olduğu ve bu Tolteklerin de Ortaasyadan hicret etmiş Tola Türklerinden başka bir şey olamıyacağı kanaatine vardığını anlatarak, bu meselelerin yerinde tetkiki dil için mühim neticeler vereceğini söylemiştir.

Başkan — Celseye 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma saatı: 15. 20

İKİNCİ TOPLANMA

Açılma saati: 15. 30

Başkan — Kâzım Paşa Hazretleri.
Yazganlar — İsmail Müştak Bey; Faik Reşit Bey

Başkan — Başlıyoruz Efendim.
Şevket Aziz Bey, Saim Ali Beyin tezi hakkındr bazı mütalâat beyan edecektir.

Dr. Şevket Aziz Beyin Beyanatı

İstanbul Üniversitesi Antropoloji profesörü Dr. Şevket Aziz Bey, Kurultayın ikinci günü Dr. Saim Ali Beyin irat ettiği tezde dilin biyolojik temellerini izah yolunda söylediği sözleri teyit maksadiyle söz aldığını söyliyerek, bir İngiliz âliminin insan ırklarının tekâmülü hakkında vaktiyle vermiş olduğu bir konferanstan bahsetmiş, kültürel antropoloji tetkiklerinin dil araştırmalarına nekadar yardımı olacağın izah ile, şimdiye kadar bir kültür dili diye ileriye sürülen Hint-Avrupa dilinin ana ve ata Türk diline benzeyişleri pek esaslı olduğunu göstermis, üstünlüğü insanlık tarihinde yeni bir ufuk

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ

açan Ortaasya Türk atalarının aynı zamanda ata Türk kültür dilinin de Kurucuları olduğunu söyliyerek alkışlarla kürsüden ayrılmıştır.

Başkan — Buyurun, Bedros Zeki Bey!

Bedros Zeki Beyin sözleri

Dr. Saim Ali ve Naim Hâzim Beylerin tezleri hakkında söz istemiş olan Kurultay azasından Bedros Zeki Bey, kürsüye gelerek, ermenicenin Türk dili kalıplarına göre yapılmış olduğu hakkında Lozanda bir profesörün söylediği sözlere dair Saim Ali Beyin mütalealarını teyit ettikten ve araplarca veya farsça zannedilen birçok sözlerin asılları Türkçe olduğu hakkında Naim Hâzim Beyin konferansından pek çok istifade ettiğini söyledikten sonra, kendince Türkçe sayılan bir takım sözleri saymış ve sözlerini çok alkışlanan bir manzume ile bitirmiştir.

Başkan — Ruznamenin (A) kısmı bitmiştir. Şimdi (B) kısmına başlıyoruz. Söz Profesör Meşçaninof'undur.

Profesör Meşçaninof'un nutku

Soviyet Birliği Ulûm Akademisi azasından Profesör Meşçaninof alkışlar içinde kürsüye gelerek Fransızca bazı beyanatta bulunmuş, müteakıben kürsüyü Cemiyet Umumî Kâtibine bırakmıştır.

T. D. T. C. Umumî Kâtibi İbrahim Necmi B. — Müsaade buyurursanız tercüme edeceğim. Pr. Meşçaninof dilimizi söylemediği için, gerek şimdi Franşızca olarak irat ettikleri mukaddemeyi, gerekse hazırladığı tezi söylemeği üzerime aldım. Profesörün mukaddeme olarak söylediklerinin Türkçesi şudur:

"Türkiyede ilmî işlere ve tetkiklere verilen ehemmiyet o derece büyüktür ki bütün memleketlerde akademik tetkiklerle meşgul olan âlimlerin alâkasını celbetmiştir. Bütün komisyon ve kolları ile çalışarak şimdiden bir sıra eserler neşreden Türk Dili ve Türk Tarihi Tetkik Cemiyetleri pek az zamanda lâzımgelen her türlü malzemeyi vermeğe büyük himmetler göstermekle kalmıyarak, nazarî sahada dahi mühim eserlere vücut vermiştir.

"Bu işler, mütemadi bir faaliyetle devam ederek, verimleri mahdut bir âlimler çevresi içinde kalmaktan uzak, her an neşrolunmakta ve halka sunulmakta olduğu gibi, muayyen zamanlarda toplanan Kurultayda dahi başlıca neticeler arzedilerek istikbale doğru daha emin proğramlarla ilerlemektedir.

"Bu sahada elde edilen ilerlemeler daha geçen yıl Türkiyede ilmî bir seyahat yapmış olan Pr. Marr tarafından (Şark Akdenizinde Seyahat) adlı eserinde ehemmiyetle işaret olunmuştur. Pr. Marr bu millî kültür işlerinde Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetinin büyük rolünü ve hususiyle bütün bu hareketlere ruh ve ilham veren Cümhur Reisi Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin namını kayt ve tebcil etmektedir. (Alkışlar)

"Türkiye Cümhuriyetinde ve Sovyet Birliğinde tarihe verilen ehemmiyetin büyüklüğü sebebi iledir ki dil tetkikleri dahi birinci safa getirilmiştir. Diller arasındaki münasebetler ve Türkçenin bu diller arasındaki mevkii ortaya konmuştur. Bu suretle yürüyen tetkikler Türkçenin yapılış sistemi mütaleasını derinleştiriyor ve bugünkü dil şekillerini tarihî bir esas üzerine izah ediyor. Diller daima ilerleyen milletler tarafından inkişaf ettirilir ve bunun için milletler tarihinin parlak tanıklarından sayılır.

"Dil bilimi ve onunla birlikte folklor, etnografik tetkikler, filoloji ve arkeoloji araştırmaları yapıldığı takdirdedir ki mazinin birçok anlarını bize başka tetkiklerden daha fazla tanıttırır. Bu tetkiklerdir ki tarihçiye de dil tetkiklerinin ehemmiyetini anlatır.

"Dil bilimi ile tarih arasındaki bu sıkı münasebet Türk âlimlerinin dikkatini üzerine çevirmiştir ve bu âlimlerin tarihî tetkike verdikleri ehemmiyet Profesör Marr'ın nazariyesini yakından öğrenmek için gösterilen arzu ile dahi ifade olunmuştur.

Bu ilmî kurultaya iştirak için davet olunmak şerefiyle mübahi bulunuyorum. Bu fırsattan istifade ederek takdim ettiğim raporda sadece uzak devrelere ait maddî şekillerin izahını vermek arzusunu izhar ettim. Bu şekillerin teşekkülü uzak devirlerde olmakla beraber bugünkü dillerin en münkeşif olanlarında dahi izlerini bulabiliyoruz. Hint - Avrupa

dilleri gibi ve Türkçe gibi en münkeşif dillerde bulduğum misallerin benzerlerine başka merhalelerde kalmış dillerde, meselâ Şimal Amerikasının bazı lehçelerinde dahi rasgelinmektedir. Fakat şekle ait olan cephe, fikrî merhale ile değişiyor, ve eski şekiller yeni manalar kazanıyor.

"Her iki memlekette yapılan ve yapılacak olan emeklerin verimlerinden faydalanmak için her iki memleket bilginleri arasında el birliğiyle çalışmak yolunu bulmalıyız.

"Başlangıç olarak söylediğim şu birkaç söze nihayet verirken bu salonda toplanmış olan aziz meslektaşlarıma, Yüce Başkanlarının önderliği altında yürüyen emeklerine en candan dileklerimi sunarım.„ (Sürekli alkışlar)

PROFESÖR MEŞÇANİNOF'UN TEZİ

Bundan sonra T. D. T. C. Umumî Kâtibi İbrahim Necmi Bey, Profesör Meşçaninof'un "Tasrifat bünyesinde zamir kullanan dillerdeki üçüncü şahıs ve üçüncü gaip zamiri üzerinde dilin tarihî neşvüneması„ hakkında kaleme almış olduğu tezin tercümesini okumuştur.

Profesör Meşçaninof, bu tezinde Profesör Marr'ın Yafetik nazariyenin mucidi olduğunu ve bu metodun dil bilimini mahdut bir havas zümresinin anlayış sahasından taşırarak herkesin zevk alabileceği bir genişliğe getirdiğini, eski negatif şekliyatçılık yerine muhitî ve içtimaî şartları tahlil ile metinler üzerinde tetkikat yapmak yolunu açtığını söyliyerek, bir örnek olmak üzre, totemik devirlerde icra kudreti yalnız totemde olması ve bir işi vapanın asıl fail değil, totemin vasıtası sayılması itikadı ile, fiil tasriflerindeki zamirler arasındaki münasebeti tahlil etmiş, üçüncü şahısların zamirsiz kalması da bunun bir yadigârı olduğunu izah ve bu görüşü fransızca, rumca, Türkçe gibi ileri ve bugünkü dillerden, Şimalî Amerikanın Dakotas, Amur havzasının Gold, Kafkasların Aguk dilleri gibi iptidaî dillerden aldığı misallerle gösterdikten sonra, Sümerceye ve Ural dillerine bağlanan Türkçenin âlemşümul kökleri ve ekleriyle dil tarihine çok zengin malzeme verdiğini, Türk dilinin bu bakımdan beşerin neşvünema tarihi üzerine kurulmuş olduğunu söylemiştir.

Profesör Meşçaninof'un tezi alkışlarla nihayet bulmuştur.

Başkan — 10 dakika istirahat.

Kapanma saati: 16.50

ÜÇÜNCÜ TOPLANMA

Açılma saati: 17.05

Başkan — Kâzım Paşa Hazretleri.
Yazganlar — İsmail Müştak, Refik Ahmet Beyler.

Başkan — Başlıyoruz. Profesör Gizenin tezini dinliyeceksiniz.

PROFESÖR GİZE'NİN TEZİ

Breslav Üniversitesi Türkoloj Profesörü Dr. Gize, kürsüye gelerek. T.D.T.C. nin davetine teşekkür ve Alman ilim âleminin Kurultaya saygı ve selâmlarını, alkışlar içinde, tebliğ ettikten ve acele geldiği için tezini evvelden hazırlıyamadığından dolayı itizar ettikten sonra, 18 yıl önce İstanbul Üniversitesi tedris heyeti içinde bulunuşunu anarak, 1918 de siyasî hayatı bitmiş sanılan Türkiyenin, Büyük Dâhinin ulu himmetiyle dünya siyasetinde mühim rol oynayan yerini aldıktan sonra, bilgi sahasında da yeni yollardan yeni hedeflere doğru metîn adımlar attığını ve şu Dil Kurultayı da bunun bir tanığı olduğunu söylemiş, dillerin yekhecaî, iltisakî ve insırafî diye taksimi artık hükümden düştüğü gibi, Türkçenin isim bünyesindeki dillerden olduğu zannı da Türkçe fiil sisteminin yeniden tetkiki ile hükümsüz kaldığını ve Türk dili hakkındaki görüşleri kat'iyet kespedecek olursa Türkçenin İndo-Cermanik diller arasında ve fiil bünyesinde olduğu tahakkuk ederek tarihin henüz aydınlatmadığı birçok noktaların, ezcümle bütün dillerin aynı kanunlara bağlı olduğunun meydana çıkacağını söylemiş ve başlarında bütün cihanın saydığı Büyük Gazi bulunan Türk bilgi savaşçılarının gerçekten bu işlerin eri olduğu inanıyle memleketine döneceğini söyliyerek alkışlanmıştır.

Başkan — Söz Agop Martayan Beyindir.

AGOP MARTAYAN BEYİN TEZİ

Muallim Agop Martayan Bey kürsüye gelerek "Türk Pales - Etimolojisi„ hakkındaki tezini okumuş, klâsik dil ve

tarih metodunun kifayetsizliğini telâfi eden Profesör Marr'ın paleontolojik metodunu izah ederek, bu metot sayesinde Türkçenin tarihten evvelki devirlere ait bir dil olduğu ve tarihî dillerin ve dil gruplarının ana kaynağı bulunduğu tahakkuk ettiğini anlatarak, örnek olmak üzere, "Can„ kelimesinin etimoloji ve paleo - etimolojisini tahlil etmiştir. Hint - Avrupa dillerinde doğum manasına gelen "Gan„ kökünün beşbin yıl daha önceki Sümercede aynı fonem ve semantemle görüldüğünü anlatan ve en eski dil yadigârlarında bu kökün varlığını misallerle gösteren Martayan Bey, dünyaya ışık saçan eski Şark ve Ortaasya Türklerinin Ulu ve Gazi Başbuğlarının yüksek irşadiyle eski dil ve medeniyete yeniden kavuşmakta olduğunu söyliyerek tezini, alkışlar içinde bitirmiştir.

Başkan — Müzakeremiz bugün bitti. Kurultay yarın saat 14 te toplanacaktır.

Kapanma saati: 18.30

BEŞİNCİ GUN

22/8/1934 Çarşamba

BİRİNCİ TOPLANMA

Açılma saati: 14

Başkan — Kâzım Paşa Hazretleri

Yazganlar — İsmail Müştak ve Faik Reşit Beyler.

Başkan — Kurultay toplanmıştır Efendim.

Geçen toplantının zaptı okunacaktır.

Zabıt hulâsası

"İkinci Türk Dili Kurultayı 1934 Ağustosunun 21 inci salı günü saat on dörtte Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek huzurlariyle Dolmabahçe Sarayında dördüncü içtimaını aktetti.

"Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri celseyi açtı.

"İlk önce üçüncü içtimaın zabıt hulâsası okunarak olduğu gibi kabul edildi.

"Kurultay Başkanı ruznamenin (A) işaretli kısmında yalnız iki madde kaldığını; bunlar bittikten sonra bu kısım hakkında beyanatta bulunmak istiyenlere söz verileceğini söyliyerek Üniversite Profesörlerinden Doktor Reşit Rahmeti Beyi tezini izah için kürsiye davet etti. Reşit Rahmeti Bey, Türk milletinin kültürel inkişafında büyük bir rol oynamış olan Uygur Türkçesi devrinin Türk edebiyat ve tarihinde ve Türk dilinin inkişafında oynadığı mühim rolleri izah ve Uygur edebiyatının Türk ruhuna tercüman olarak kendi kuvvetini bütün yabancı mefhumlara karşı himaye ettiğini ve şarkî Türkistanda son yapılan hafriyatın meydana çıkardığı eserler Türk milletinin medeniyet yaratıcılık ve yayıcılık vazifesini nasıl ciddiyet ve muvaffakıyetle başardığının

delilleri olduğunu beyan ederek bundan Türk dilinin Türk milleti kadar yaşlı bir teşekkül bulunduğu neticesine varılabileceğini söyledi.

"Bundan sonra Tahsin Ömer Bey Maya dili hakkındaki tezini izah için kürsiye gelerek Meksikada kullanılan Maya dilinde 120 tane Türkçe kelime bulduğunu söyledi; bunları ve gene Meksikada konuşulan Nahvati dilinde kullanılıp telâffuz ve mana itibariyle Türkçeye benziyen ve kulağımıza yabancı gelmiyen şahıs ve coğrafya isimlerini Türkçedeki karşılıklariyle okudu ve bu yol üzerinde yaptığı tetkikat bundan 1500 sene evvel Meksikada muntazam bir medeniyet kurmuş olan Toltek milletinin orta Asyadan muhaceret suretiyle oralara gitmiş Tola Türkleri olduğu neticesine vardırdığını ve bu tetkiklerin derinleştirilmesi son derece ehemmiyetli hakikatleri meydana çıkaracağını söyledi.

"Kurultay Başkanı celseye on dakika ara verdi.

"İkinci celseyi Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri açtı.

"Kürsiye gelen Üniversite Antropoloji Profesörü Doktor Şevket Aziz Bey, Kurultayın ikinci içtimaında Dr. Saim Ali Beyin dilin biyolojik temellerini izah maksadiyle söylediği sözleri ve bir ingiliz âliminin beşer ırklarının tekâmülü hakkında vaktiyle vermiş olduğu bir konferansı mevzuu bahseederek kültürel antropolojik tetkiklerin dil tetkiklerine nasıl yardımı olacağını izah etti ve şimdiye kadar bir kültür dili diye anılan Hint-Avrupa dilinin ana ve ata Türk diline benzediğini kaydederek yapılışlarının üstünlüğü kendilerine insanlık tarihinde yeni bir ufuk keşfettiren Orta Asya Türk atalarının aynı zamanda ata Türk kültür dilinin de kurucuları olduğunu söyledi.

"Bundan sonra söz alan Bedros Efendi ermeni dilinin Türk dili kalıplarına göre yapılmış bir dil olduğuna dair Lozanda bir profesörün söylediği sözleri Kurultaya bildiren Dr. Saim Ali Beyin bu ifadesi bir hakikat olduğunu anlatarak asılları Türkçe olduğu halde her nedense arapça ve farsça zannedilen bazı kelimeleri saydı.

"Bundan sonra kürsiye gelen Sovyet Ulûm Akademisi Azasından Profesör Meşçaninof fransızça olarak okuduğu bir hitabeye Kurultaya iştirakten duyduğu sevinç hislerini ifade ile başlıyarak Türkiyede ilmî işlere ve tetkiklere veri-

len ehemmiyetin akademik tetkiklerle meşgul olan dünya âlimlerinin alâkasını celbedecek kadar büyük olduğunu ve bu sahadaki ilerleme adımları Profesör Marr'ın son defa yazdığı seyahatnamede ne suretle kaydedildiğini izah ettikten ve "diller ilerleyen milletler tarafından inkişaf ettirilir„ dedikten sonra Dil Cemiyetinin devamlı çalışmaları, geniş neşriyatı, Kurultayda alınan neticeler ve çizilen proğramlar Türkiyede dil işine verilen ehemmiyetin birer delili olduğunu ve aynı meselelerle Ruslar da meşgul olduklarından iki memleketin bu işte el birliğiyle çalışması faydalı olacağını söyledi ve Yüce Başkanın önderliği altında yürüyen Kurultay azasının emeklerine candan muvaffakıyet diledi. Bundan sonra profesör, tercümesi Umumî Kâtip İbrahim Necmi Bey tarafından okunan (Tasrifat bünyesinde zamir kullanan dillerdeki üçüncü şahıs ve üçüncü gaip zamiri üzerine dilin tarihî neşvü neması) adlı tezinde dil bilgisini havassa mahsus bir ilim şubesi olmaktan çıkarıp daha büyük bir halk kütlesine açan Profesör Marr'ın Yafetik nazariyesini izah ederek eski dil tetkiklerinin negatif şekilciliği ile Profesör Marr'ın zaman, mühit ve içtimaî şartlara dayanan metin üzerine tetkik metodu arasında bir mukayese yaptı ve Sümerce ile Ural dillerine bağlanan Türkçenin âlemşümul kök ve ekleriyle dil tarihine çok zengin malzeme verdiğini ve Türk dilinin bu bakımdan beşerin neşvü nema tarihi üzerine kurulmuş olduğunu söyliyerek tezini bitirdi.

"Kurultay Başkanı celseye on dakika ara verdi.

"Üçüncü celseyi Kurultay Başkanı Kâzim Paşa Hazretleri açtı.

"Kürsiye gelen Profesör Gize Kurultaya Alman ilim âleminin selâm ve saygılarını sunduktan ve Kurultay için bir tez yazmağa vakit bulamadan buraya geldiği için özür diledikten ve mütareke zamanında sıyasa hayatı sönmüş addedilen Türkiyenin, Büyük Dâhi Gazi Mustafa Kemalin ulu himmetiyle dünya sıyasasında mühim rol oynıyan yerini alınca bilgi sahasında da yeni yollardan yeni hedeflere doğru sağlam adımlar attığını ve Dil Kurultayı bunun bir tanığı olduğunu söyledikten sonra, Türk dilindeki mefhumlara ve ıstılahlara ait görüşlerinin ve tetkiklerinin neticesini misallerle anlattı ve şayet bu görüşleri kat'î olarak tahakkuk ederse tarihin şimdiye kadar izah edemediği bir mühim noktayı,

yani fiilerin zuhuru tarzını aydınlatacağını ve bütün dillerde aynı kanunların hâkim olduğunun o vakit anlaşılacağını söyliyerek, başlarında bütün cihanın saydığı Büyük Gazi bulunan bilgi savaşçılarının gerçekten bu işlerin eri olduklarına inancını ifade ederek sözünü bitirdi.

"Bundan sonra kürsiye gelen muallim Agop Martayan Bey klâsik dil ve tarih metodu ile Profesör Marr'ın paleontolojik metodu arasındaki farkı izah etti ve Türkçenin tarihten evvelki devirlere ait bir dil olduğu tarih yolundan ziyade paleontolojik metotla meydana çıkarılabileceğini söyliyerek ve dilimizin esaslı hususiyetlerinden birini teşkil eden kökler silsilesinden bir kaç misal getirerek bu köklerin Orta Asyanın en eski dili olan Sümercede bulunduğu gibi bütün Alp dillerinde de mevcut olduğunu izah etti.

"Kurultay Başkanı 22 Ağustos Çarşamba günü saat 14 te toplanmak üzere saat on sekiz on beşte içtimaa nihayet verdi.„

Başkan — Mütalâa var mı?

Bedros Zeki Bey — Efendim, ismim Bedros, mahlâsım Zekidir. Bunlar biribirinden ayrılmaz. Tashihini rica ederim.

Başkan — Peki, Başka mütalea var mı?

Neşet Halil Bey — Hatırımda yanlış kalmadı ise Reşit Rahmeti Bey Uygur edebiyatından bahsederken bilhassa geriye doğru dil tetkiklerinde bir merhale olduğuna işaret etmişlerdi. Bu kayıt zabıtta unutulmuştur.

Başkan — Bu hulâsadır.

Neşet Halil Bey — Tezin dayandığı esaslardan bir tanesi de...

Başkan — Esas büyük zabıtlarda vardır. Zapta yanlış geçmiş bir şey varsa söyleyiniz, tashih edelim.

Başka mütalea var mı efendim?

Aynen kabul edilmiştir.

Buyurun Hakkı Nezihi Bey.

Hakkı Nezihi Beyin Tezi

Ticaret Mektebi Muallimlerinden Hakkı Nezihi Bey kürsiye gelerek "Dillerin menşei ve Türk dili„ başlıklı tezini izah etti. Hakkı Nezihi Bey, bu teze tabiatin dili olan seslerden girişerek Türkçede kelimelerin başladığı harfler tabiate muvafık olduğunu, hiç bir Türkçe sözün "r„ veya "l„ ile

başlamadığını, buna mukabil Türkçe kelime köklerinin daima "r„ veya "l„ ile bittiğini, bu bakımdan Hint - Avrupa dillerinin ana kökleri diye âlimlerin yaptıkları köklerin Türk köklerine yanaştığını anlattıktan sonra, dilimizde söz üretmenin eklerle yapılanından başka ve daha ince bir yolu da bu kök sonlarındaki "r„ ve "l„ harfleri ve bunların başka harflere değişmeleriyle kendini gösterdiğini, aynı harflerle başlıyan köklerin "r„ veya "l„ ile bitmesi, iki zıt mana gösterdiği gibi, bunların "t-d„ ve "s-z„... gibi harflere inkılâbı da o manaya yakın manalara delâlet ettiğini örneklerle göstererek Gazinin dili olan Türkçenin umumî ve beynelmilel dil olmağa kabiliyetli ve namzet olduğunu söylemiş ve sürekli alkışlarla kürsiden ayrılmıştır.

Kapanma saatı : 15,25

İKİNCİ TOPLANMA

Açılma saatı: 15 , 35

Başkan, Kâzim Paşa Hz.

Yazganlar: İsmail Müştak B., Hakkı Süha B.

Başkan — Başlıyoruz. Salih Murat Bey tezini söyliyecektir.

Salih Murat Beyin Tezi

Yüksek Mühendis Mektebi Profesörlerinden Salih Murat Bey, "Fizik bakımından dil„ başlıklı tezinde fizik bilimine göre ses, söz ve dil ne demek olduğunu, seslerin biribirine nispetle ölçülerini ve ihtizaz mıktarlarını anlatarak, söyleme, konuşma, işitme mikyaslarını gösterdikten sonra, bu fennî izahları tahta başında muadelelerle ve getirdiği ossillographe aletinde elektrik ışıklariyle de irae ve izah etti ve alkışlandı.

Başkan — Tezlerin okunmasına devam edeceğiz. Ancak ruznamedeki sırayı biraz değiştiriyoruz. Buyurun, Profesör Samoiloviç.

Profesör Samoiloviç'in Tezi

Sovyet Ulûm Akademisi azasından Profesör Samoiloviç kürsiye gelerek, "Coci ulusunun veya Altın Ordunun edebî dili„ adlı tezini Türkçe olarak okudu. Bu tezinde, Profesör Samoiloviç, Cengiz'in büyük oğlu Coci'nin soyundan gelen Türk Altın Ordu Devleti edebiyatı hakkında türlü bitiklerdeki araştırmalarını anlattı ve birtakım örnekler gösterdi. Profesör Samoiloviç Türkiyenin millî kurtuluşundan sonra, giriştiği dil, tarih, bilgi çalışmalarında Türk ve Sovyet bilginlerinin türlü yol ve yönlerde el birliği ile çalışmaya girişmelerinin yüksek değerini belirterek, bu el birliğinin daha geniş ölçüde ileri götürülmesi için umumî ve Coci ulusu edebiyatının gene el birliğiyle tetkiki için hususî bakımdan neler yapılmak icap ettiğini sayarak, sürekli alkışlar içinde kürsiden indi.

Kapanma saatı: 17

ÜÇÜNCÜ TOPLANMA

Açılma saatı: 17, 15

Başkan — Kâzim Paşa Hz.

Yazganlar — İsmail Müştak, Refik Ahmet Beyler

Başkan — Başlıyoruz. Söz Harp Akademisi Kumandanı Fuat Paşanındır.

Askerlik Istılahları Hakkında Bir Hitabe

Fuat Paşa (Harp Akademisi Kumandanı).— Ulu Başbuğumuz, Hanımlar, Beyler,

Askerî ıstılahların öz Türkçeye çevrilmesi, özleştirilmesi için Ordunun iki yıl içinde nasıl çalıştığını, ne yaptığını yüksek Kurultaya arzedeceğim.

I — İnkılâptan önce: İstiklâl savaşı biter bitmez, dünya savaşının ve istiklâl savaşının tecrübelerine göre yeni talimnamelerimizin yazılmasına başlanmıştı.

Bu talimatnameler açık, kolay ve olabildiği kadar sade bir dil ile yazıldığı gibi en başlı ıstılahların öz Türkçe karşılıklarının bulunmasına da girişilmişti; 1924 - 1932 yılları içinde basılan Talimnamelerimize birkaç yüz kadar öz Türkçe ıstılah girdi ve bunların Osmanlıca karşılıkları atıldı; bir kaçını sayayım:

Osmanlıca	Türkçe	Osmanlıca	Türkçe
Nizamı harp	Kuruluş	Projektör	Işıldak
Vazulceyş	Konuş	Helyosta	Pırıldak
Cüzü tam	Birlik	Mahfuz mahal	Sığınak
Tahaşşüt	Yığınak	Himaye	Koruma
İkamet	Konma	Tahaffuz	Korunma
İnkısamı asakir	Bölüm	Tarassut	Gözetleme
Pişdar	Öncü	Nümayiş	Gösteriş
Pişdar pişdarı	Öncü öncüsü	Tebliğ ve isal	Ulaştırma
Caniptar	Yancı	Sürati iptidaiye	İlk hız
Dümdar	Artçı	Sütre	Örtü
Muhasara	Sarma	Setir	Örtme
İhata	Kuşatma	İntişar	Dağılma
Serköprö	Köprü başı	İşğal	Oyalama

II — Dil inkılâbına ihtiyacımızın askerlik bakımından sebepleri: Bütün Askerlik ıstılahlarını Türkçeleştirmek, asker dilini öz Türkçe yapmak Ordunun gerçek bir ihtiyacı idi.

Her mutlu inkilâbımız gibi Ulu Başbuğumuzun yaptığı dil inkilâbı ordunun bu ihtiyacını fevkalâde tatmin etti ve askerlik bilim ve bilgimiz için yeni ufuklar açtı.

Bu ihtiyacın sebepleri şunlardır:

1) Çoğu Arapça olan Osmanlıca ıstılahlar ihtiyaca yetmiyordu; Almanca ve Fransızcada aralarında mana ayrılıkları bulunan ıstılahlar, Osmanlıcada bir sözle söylenmiştir. Buna birkaç örnek sayayım:

Offensive Angriff Vorstoss	Taaruz	Defensive Verteidigung Abwehr	Müdafaa
Luftlage Wetterlage	Hava hal ve vaziyeti	Entfernung Abstand	Mesafe
Absicht Zweck	Maksat	Reichweite Etappe	Menzil
Aufgabe Auftrag	Vazife	Anschluss Verbindung	İrtibat
Unfassung Einschlis- sung	Kuşatma	Kampf Gefecht	Muharebe
Erkundung Aufklarung	Keşif	Scheinkäm- pfe Besetzung	İşgal
Bewegungs- freiheit Handlungs- freiheit	Hareket ser- bestliği	Oberste He- ersleitung Kriegslei- tung	Başkuman- danlık
Armée Heer	Ordu	Opération Bewegungen	Harekât

En çok, şu son tabirler göze çarpar:

(Sevkulceyş harekâtı) demek olan (Opération) ile (Hareketler = Yürüyüş hareketleri) demek olan (Bewegungen) sözleri arasında anlayışça büyük bir ayrılık vardır; ancak, Osmanlıcada ikisi de (Harekât) diye söylenir.

2) Askerlik özde ve sözde enerji ister. Enerji ise daha çok Türk dilinde vardır. Türk dili, keskin, sert ve enerjik bir dildir. Yani tam asker dilidir; emir ve kumanda dilidir.

Türk dilinin bu kadar üstünlüğü varken askerlik tabir ve ıstılahlarımızın yabancı sözlerden yapılması lâyık mıdır?

3) Silâh, vasıta, malzeme ve fendeki yenilikler ve ilerleyişler, birçok yeni tabirleri askerlik diline sokmuştur. Bunlara karşılık bulmak ve yeni düşünceleri söylemekte, Türkçe, Osmanlıcadan daha elverişli ve daha uygundur.

III — Öz Türkçenin zenginliği: Öz Türkçenin askerî tabirlerce zengin olduğuna şüphe edilemez; çünkü tarihte en çok harekât yapmış olan millet Türklerdir. Türkler bu ha-

rekâtta yüz binlerce kişilik ordular kullandılar; büyük meydan muharebeleri kazandılar ve tarihin akışını çeldiler.

Bir İngiliz askerî müverrihi şöyle diyor:

"Savaş ellerinin, yani darülharplerin genişliği, orduların değerlilik ve oynaklığı, biribirinden ayrı orduların harakâtını birleştirmek, bu orduları yüksek bir bilgi ile gütmek, uzaklara akınlar ve sevkulceyş baskınları yapmak bakımından bu Asyalıların seferleri, tarihin andığı Garp serdarlarının seferleriyle her suretle yarışır ve çok defa üstündür.„

Hele, harekât yürelerinin genişliğine bakılırsa, garbın en büyük üç Başbuğu ile Türk Başbuğlarından üçü arasında yapılacak bir karşılaştırma, doğruyu güzel gösterir:

	Harekât yüresi	Kilometre
İskender	Sint (İndüs) nehrinde Adriyatik denizine kadar	5000
Sezar	Mısırdan Britanyaya kadar	4500
Napolyon	Madritten Moskovaya kadar	3500
Attilâ	Uraldan Orlean ve Romaya kadar	5100
Cengiz Han	Japon denizinden Orta Avrupaya kadar	10000
Timur	Hindistandan Ege denizine kadar	5000

Bir Alman askerî müverrihi diyor ki:

"Eski zaman tarihinde garbın ilk cihangiri olan İskenderin harekât yüresi Cengizinkine nispetle dardır. Romalılar ve Romalıların düşmanları için savaş eli hemen yalnız Akdeniz elleri idi. (Şarlman) ın saltanatı, Cengiz Hanın devletiyle karşılaştırılırsa, oyuncak gibidir. Haçlı orduların seferleri bunlar yanında gölgede kalırlar. Orta çağın ve yahut yeni zamanın büyük serdarlarından hiç biri elinde silâh, Cengiz Han kadar geniş yürelerde dolaşamadı; Cengiz Han kadar çok meydan muharebeleri kazanamadı; onun kadar çok milletleri hükmü altına alamadı. Cengiz Hanın kendisi Hindistana girdiği zaman ordularından biri (Şimalî Çin) de; biri şimdi Cenubî Rusya denilen havalide savaşıyordu. Bu savaş ellerinin çevresi 16000 Km. tutar.

"1399 Yılında Timur, Hindistanın fethinden dönen ordusunun başında olarak Batıya hareket ederken bir ordusu da Şarkî Türkistanı fethetmek için (Semerkant) tan Doğuya hareket ediyordu.

Timur 1402 de Bayazıt ile (Ankara) da çarpışırken öbür ordu Şarkî Türkistan yaylasında (Hotan) da savaşıyordu. Ankara ile Hotan arasındaki mesafe (4500) Km. yani (Londra) ile (Basra) arasındaki mesafe kadardır.

"İmparatorun ulakları Ankara zaferini Moskovaya, (Delhi) ye ve (Nil) e bildiriyorlardı.„

Bu kadar büyük harekât, yalnız azim ve himmet, kuvvet ve kudret verimi değildir. Bu harekât yüksek bir askerlik bilgisini ve yüksek bir sevk ve idare san'atını gösterir.

Gerçektir ki; bu san'atın dili, tabirleri ve edebiyatı vardır. Attilâ, Cengiz Han, Batı Han, Kubilây, Timur; ordularını hangi dille güdüyorlardı?

Tabiye ve teşkilât bakımından da eski Türk ordularının yüksek değerleri unutulmaz: Eski Türk ordularının mancınıkçı, lağımcı, istihkâm (kurgan), köprücü, kale, dağcı, kuyucu gibi fen sınıfları vardı; bu sınıfların kullanılmasına yarayan türeler ve bunların tabirleri de elbet olacaktı.

Alman muharriri diyor ki:

"(Batı Han) ın Şimalî Rusyadaki kış seferi, Timurun Hindgûş dağlarını kar ve buz içinde geçmesi, Tibetin Kubilây tarafından fethi askerlikçe, ancak şaşılacak derecede bir kudret ve kuvvet ile olabilir.

"Türkler, Sibiryanın bozkırlarında, Irakın kızgın çöllerinde Ganj vadisinin boğucu rutubetleri içinde aynı tahammül ile döğüştüler. Hele Orta Asyanın büyük dağlarından ve yahut kurak ve çorak çöller içinden ordular geçirmek gibi harekâtı, biz bugün, modern teknik vasıtaların bolluğu içinde bile, hemen hemen yapılmaz sayarız.„

Eski Türk tarihinde yapılan ve yapılacak derin araştırmalar, sevkulceyş, tabiye, teşkilât ve ikmal işlerinde kullanılmış birçok tabirler ve ıstılahlar bulunduğunu meydana çıkaracaktır. Eski Türk tarihinin, askerlik ıstılahlarımızın Türkçeleştirilmesi için en bereketli bir kaynak olacağına şüphe yoktur.

IV — Askerlik ıstılahları: Askerlik birçok bilgi, bilik ve san'atların yardımı ile çok genişlemiştir. Hele, fen ve san'at dünyasında bulunmuş ve orduya girmemiş vasıtalar azdır. Orduya giren ve orduda kullanılan bu vasıtalar, umumî fen ve san'atta yerleşen binlerce ıstılahı da orduya birlikte getirmişlerdir.

Askerlik ıstılahından ne anlaşılmak icap ettiğini belirtmek çok mühim idi. Bu mühim nokta; Büyük Erkânıharbiye Reisliğinin emriyle şöyle kararlaştı:

«Askerlik ıstılahından şu anlaşılmalıdır: Kanunlarımıza, talimname, nizamname ve talimatnamelerimize girmiş, kalın veya ince harflerle yazılmış ve yalnız askerî maksat ve ifadelerde kullanılan tabirler ile başka sahalarda kullanılan tabirler arasında askerî maksatların ifadesinde daha başka bir ayrılık ve mana anlatan sözler.

"Meselâ (taarruz), askerî bir ıstılah olduğu kadar (düşman) da askerî bir ıstılahtır. Çünkü; düşman, askerî manada başka bir ayrılık göstermektedir. Bunun gibi (tank) askerî bir ıstılah olduğu kadar (tayyare) de askerî bir ıstılahtır. Lâkin (tank) yalnız askerler tarafından kullanıldığından bunun esaslı teferruatı askerî ıstılahlar arasına girdiği halde tayyarenin teferruatı bu sıraya giremez. Çünkü tayyarenin teferruatı sivil tayyarecilikte de geçmektedir. Fakat av veya bombardıman tayyarelerinde bulunan ve sivil tayyarelerde balunmıyan parçalar da askerî ıstılah sayılmalıdır. Bir tabirin askerî ıstılah olup olmadığından şüphe edilirse o tabir askerî ıstılah olarak kabul edilecektir.

"Muhabere ve nakil vasıtalarının teferruatı Türk Dili Tetkik Cemiyetinin hususî ıstılah bölükleri tarafından kararlaştırılacağından, bunlardan vazgeçilecektir; yalnız bunlardan askerlikte ehemmiyet kazanan ve askerlere öğretme sırasında çok geçenler askerî ıstılah kabul edilecektir. Topoğrafyadaki ıstılahlardan (Askerî sırt) gibi yalnız askerlikte kullanılan tabirlerle arazi mütaleasında pek çok geçen (Hattı balâ, vadi) gibi tabirler askerî ıstılah sayılacak; (Harita almak) gibi askerliğe yakından dokunmıyan hususlara ait tabirler askerî ıstılah olarak alınmıyacaktır».

V — Teşkilât: Askerlikteki birçok sınıf ve mesleklerin binlerce ıstılahını seçmek, ayırmak ve sıralamak; Fransızca ve Almancalarını yazmak, Öz Türkçelerini bulmak çok zor bir iş olduğundan bunun bir makam tarafından yapılması mümkün değildir. Her sınıf, meslek ve ihtısas tabirlerini birer makama vererek (İhtısas takımları) kurmak ve takımlar için bir olan tabirleri de ayrıca bir makama vermek gerekti ve böyle yapıldı.

Büyük Erkânıharbiye Reisliğinin emriyle yapılan teşkilât şudur:

1 — Ordu: Istılah makamları şunlardır: Harbiye Mektebi, Piyade ve Atış Mektebi, Dağ Talimgâhı, Topçu Mektebi, Topçu Atış Mektebi, Ölçme Taburu, Suvari Binicilik Mektebi, Fen Tatbikat Mektebi, Nakliye Mektebi, Hava Mektebi,

Millî Müdafaa Vekâleti Harbiye Dairesi, Kavanin Şubesi, Zat-işleri Dairesi, Ordu Dairesi, Harita Umum Müdürlüğü, Askerî Fabrikalar Umum Müdürlüğü, Baytar İşleri Dairesi, Sıhhiye Müfettişliği, Yüksek Levazım Mektebi Müdürlüğü, Harp Akademisi.

(Harbiye Mektebi, Piyade ve Atış Mektebi, Dağ Talimgâhı) ıstılah makamları (Piyade Müfettişliği) tetkik makamına;

(Topçu Mektebi, Topçu Atış Mektebi, Ölçme Taburu) ıstılah makamları (Topçu Müfettişliği) tetkik makamına;

(Suvari Binicilik Mektebi) ıstılah makamı (Suvari Müfettişliği) tetkik makamına;

(Fen Tatbikat Mektebi) makamı, İstihkâm sınıfının ıstılahlarında (İstihkâm Müfettişliği) tetkik makamına ve muhabere sınıfı ıstılahlarında (Muhabere müfettişliği) tetkik makamına;

(Nakliye Mektebi) ıstılah makamı (Nakliye Müfettişliği) tetkik makamına;

Millî Müdafaa Vekâleti lûgat işleriyle alâkalı daire ve şubeleri (Millî Müdafaa Vekâleti Ordu Dairesi Reisliği) tetkik makamına;

(Hava Mektebi) ıstılah makamı, (Büyük Erkânıharbiye Reisliği Hava Müşavirliği) tetkik makamına bağlıdırlar.

2 — Donanma: 7 Istılah makamı vardır: Harp Filosu Kumandanlığı, Denizaltı Gemileri Kumandanlığı, Marmara Üssü bahrî Kumandanlığı, Mayn ve Torpido Kumandanlığı, Deniz Harp Mektebi Müdürlüğü, Deniz Fabrikaları Umum Müdürlüğü, Deniz Telsiz Mektebi Müdürlüğü.

Istılah makamları kendi sınıf, meslek ve ihtısaslarındaki bütün askerlik tabir ve ıstılahlarını seçerler, ayırırlar ve sıraya korlar; Fransızca ve Almanca karşılıklarını ve öz Türkçelerini bulurlar.

Tetkik makamları, kendilerine bağlı bulunan ıstılah makamlarının yaptıklarını gözden geçirirler, düzeltir, tamamlar ve birleştirirler.

Son tetkik makamı Büyük Erkâıharbiye Reisliğidir.

Bu teşkillerden herbirinin çalışma sınırları, çalışma tarzları Büyük Erkanıharbiye Reisliğinin talimatlariyle çizilmiştir.

Bütün Ordu ve Donanma, Büyük Erkânıharbiye Reisliği baş olmak üzere, birçok koldan hedefe doğru ilerleyen bir kütledir.

Hedef; ülkümüz olan öz türkçedir; bu hedefe mutlaka varacağız.

Bugüne kadarki verimlerimiz şudur:

	Ayrılmış ve kararlaşmış olan ıstılahların hepsi	**Bu ıstılahlardan öz türkçe karşılığı bulunanlar**
Orduda (hava dahil)	8,000 kadar	2500
Donanmada [*]	2,500	1000

VI. Çalışma tarzı — Çalışma tarzına gelince:

1) Osmanlıcada tek karşılığı olduğu halde almanca veya fransızcada başka başka mefhumları anlatan veyahut aralarında ince mana farkları olan ıstılahların her birine ayrı ayrı karşılık bulundu;

---

[*] Seyrisefain, gemicilik, makinecilik, gemi inşası tabirleri hariç.

Birkaç örnek:

Osmanlıcada	Almancada	Türkçede
Hava	Luft Wetter	Gök Hava
Maksat	Absicht Zweck	İstek Gözdek
İrtibat	Anschluss Verbindung	Beraberlik, uyma Bağlaşma
Müdafaa	Defensive Verteidigung	Karşıkoma Direnme
Garnizon (mevki) „ (kıt'a)		Kışlak Konuk
İksa	Verkleidung Bekleidung	Tutturma Giydirme
Menzil	Reichweite Etappe	Erim Göçek
İstikamet hattı	Richtungslinie Mittellinie	Yönüm çizisi Orta çizi
Vazife	Aufgabe Auftrag	Yumuş Yapacak
Erkân		Dirmen Paşalar
Bombardıman (topçu için) „ (tayyare için)		Topa tutma Borağan
İhata veya kuşatma	Umfassung Einschliessung	Kuşatma Dolanma
Harekât	Opération Bewegungen	Ilgar Irganmalar
Hat	Linie	Yerine göre: Çizi, alın, yol, zincir
Hususî talimat (Harekât emrine zeyl)	Besondere Anordnung zum operations befehl	Art buyruk
Hususî talimat (İkmal birliklerine ait)	Besondere Anordnung für Nachschubverbande	Geri birliklere buyruk
Katı (yollarda ve demir yollarında muvakkat tahribat)	Unterbrechen	Bozmak
Katı (hattı ric'atı kat'-etmek	Abschneiden	Kesmek

2) Bilâkis aynı mana ve mefhumu ifade eylediği halde almanca ve fransızcada başka başka kelimeler kullanılan ve osmanlıcada da herbirine ayrı karşılık bulunmuş olan

ıstılahlara türkçede tek karşılık bulundu. Bu suretle benzeyişlere mâni olmak istenildi.

Meselâ:

Osmanlıcası	Almancası	Türkçesi
Defütart muharebesi Müdafaa muharebesi	Abwehrschlacht [*] Vertheidigungsschlacht	Direnme
Kuvei asliye, kütle, kuvei külliye	Masse Hauptkräfte	Anagüç veya anaç

3) Almanca veya fransızcası aynı ıstılah olduğu halde şimdiki dilde başka başka tabirler ile ifade edilen ıstılahlar birleştirilerek tek karşılık ile ifade edildi.

Osmanlıcası	Almancası	Türkçesi
Mukavemet merkezi İstinat noktası	Stützpunkt	Dayanak
Beygir deposu Hayvan parkı	Pferdepark	Ilkı
Çökertme Girme	Einbruch	Çökertme
Baskı altında tutmak Baş kaldırtmamak	Niederhalten	Baş kaldırtmamak

4) Yanlış ve türlü türlü anlaşmanın önüne geçmek ve mefhumu kolaylıkla anlayabilmek için osmanlıca ıstılahlardan mefhumu derhal kavramağa elverişli olmıyanları harfi harfine türkçeye çevirmiyerek mefhumu anlatabilecek karşılık bulmağı tercih ettik. Yani kelimeleri değil mefhumu tercüme etmek istedik.

Birkaç örnek:

(Harp kademesi)ni (Savaş basamağı) diye değil (ön otak) diye
(Mıntakai meyyite) yi (Ölü yüre) „ „ (Ateş tutmayan yer veya kuytuluk) diye
(Birinci hat) tı (Birinci çizi) diye değil (Alın) diye
(Kademelenme) yi (Basamaklanma) diye değil (Bölünme) ve (Sıralanma) diye

---

[*] Düşman taarruzu def ve tart edildi gibi yerde düşman taarruzu püskürtüldü denecektir.

(Hatvarî) tabirini (Biribiri gerisinde) diye
(Cenahvarî) yi Kanat kanada diye değil (Yan yana) „
(Hareket harbi) tabirini (Yörük savaş) „
(Mevzi harbi) „ (Duruk savaş) „
çevirmeği düşündük.

Gene bu düşüncelerle (Kademe) tabirini yerine göre (Basamak), (Kesek), (Öbek) veya (Takım) diye ve (Hat) tabirini yerine göre (Yol), (Çizi), (Alın) diye çevirmeği düşündük.

5) Bulunulan karşılığın kulağa hoş gelmesine, kısa olmasına ve enerjik olmasına çalışıldı.

6) İki üç kelimeden yapılmış ıstılahlara mümkün olduğu kadar bir kelime ile karşılık bulmağa çalışıldı.

Misal:

(Asıl muharebe hattı) na (Baş direnek) veya (Baş vurmak)
(Savaştırak)
(Muharebe idare yeri) ne
(İstinat noktası veya Mukavemet merkezi) ne (Dayanak)
(Korunak)
(Mahfuz mahal) le
demeği düşündük.

1934 yılındaki çalışmanın son aylarında, Cemiyetin çıkardığı tarama dergilerinin işimize çok yaradığını öğerek anarız.

Öz Türkçe sözler yüzlerce yıl, aldığımız terbiyenin zoru ve baskısı ile benliğimizin, şuurumuzun altına ve derinliğine sinmiş idi. Bunları şuurumuzun üstüne çıkarmak için iradeyi zorlamak gerekti. İlkin çok zor bulunan karşılıklar sonraları daha çabuk bulunmağa başladı. Deneme ile anladık ki, karşılığı bulunmaz sanılan birçok ıstılahların halk dilinde ne güzel karşılıkları varmış.

Öz Türkçe sözlerin güzelliğine, tatlılığına, alımına, meftunuz. Bu tadı aldıktan sonra yüzlerce yıl o yabancı sözleri kullanmış olduğumuzdan dolayı acı duyduk.

Şimdi artık gerçek bir inanla biliyoruz ki, bütün askerlik ıstılâhlarının Öz Türkçesi vardır, bulunmaktadır ve bulunacaktır.

Sevku idareye ait beynelmilelleşmiş tabirleri almağa da asla muhtaç değiliz. Meselâ sevkulceyş manasına (Strategie) ve tabiye manasına (Tactique) gibi.

Bizde eskiden beri Ordu sülemek tabiri vardır ki Orduyu sevku idare etmek yani sevkulceyş demektir. Şu halde sevkulceyş için (Sülem) veya (Süleğün) diyebiliriz.

Tabiye silâhların muharebe meydanında kullanılması san-

atıdır. Dilimizde (Kılıç çalmak) tabiri vardır ki tabiye mefhumunu ifade eder. Şu halde tabiyeye de (Çalam) veya (Çalağun) diyebiliriz.

VII — Dilekler: Gelecek yıllardaki çalışmanın verimini arttırmak için dileklerimiz vardır:

1) Türk sözlüğünün çabuk çıkması:

Askerlik ıstılahlarının birçoğu umumî dil sözleridir. Bu sözler askerlikte ayrı bir manayı ve mefhumu anlattıkları için askerlik ıstılahı da olmuşlardır.

Örnek:

Cephe, cenah, yan, geri, dost, düşman, taarruz, müdafaa, hücum, mukavemet, temas, keşif, emniyet, tertip, emir, karar, plân, vaziyet, ateş, veçhe, harekât, inzıbat, maksat ..... sözleri hem en başlı askerlik ıstılahlarıdır; hem de esasen umumî dilde kullanılan sözlerdir. Bunların Öz Türkçe karşılığı her ne ise onu askerlikte de olduğu gibi kullanmak çokluk maksada yetecektir. Birçok askerlik ıstılahları, umumî dilde kullanılan iki sözün bir araya getirilmesinden meydana gelmiştir. (Hareket serbestliği), (Müşterek tesir), (Ateş tesiri), (Tahrip ateşi), (İmha ateşi), (Mukavamet mıntakası) örneklerinde olduğu gibi.

Bunlara benzer ıstılahların da karşılığını bulmak için, yapıldıkları sözlerin her birinin yerine onun Öz Türkçe karşılığını koymak çoğunda isteğimize yetecektir.

İşte bu sözlerin karşılığını bulmak için Türk sözlüğünün çıkmasını Ordu büyük bir özleyişle özlemektedir.

2) Eski Türk tarihlerinde ve vesikalarında bulunan askerlik ıstılahlarının taranıp derlenmesi öz dileklerimizin ikincisidir.

Şimdiye kadar eski Türklerde idare, askerlik ve siyaset tabirlerinin Öz Türkçe karşılıklarını gösteren (6) fasikül Merkez Heyetinin değerli yardımlariyle çıkmıştır ve bunlar işimize çok yaramıştır; bunu şükranla arzederim.

Bu yardımın gelecek yılda da devam ettirilmesi çok yerinde ve değerli olur. Bu zengin geçmişlerin araştırılması ve derlenmesi daha pek çok çalışmalara muhtaçtır. Bu kaynakların metotlu olarak taranması ve askerlik ıstılahlarının meydana çıkarılması için Merkez Heyetine bağlı ayrı bir hey'et kurulmasını arz ve teklif eylerim.

3) Üçüncü dileğimiz sarf kaidelerinin çabukça konulmasıdır.

***

Son sözümüz:

Türk Cümhuriyti Ordusunun dileği, Türk dili ile sevk ve idare, Türk dili ile emir ve kumandadır. Türk Ordusu; yüreğiyle ve kaniyle olduğu kadar dili ile de Türk olmak istiyor. Büyük Başbuğumuzun Öz Dilimizi yabancı istilâsından kurtarmak, Dilimizden de yabancıyı söküp çıkarmak için açtığı savaşta zafer muhakkaktır (Şiddetli ve sürekli alkışlar).

Başkan — Programda yazılı olan tezler hakkında bir takrir vardır; okunacaktır.

Yazgan İsmail Müştak B. — Üniversite Rektörü Profesör Cemil B. ile on arkadaşının imzalariyle verilen takrir:

Kurultay Yüksek Başkanlığına

Kurultayda bugüne kadar okunan tezler çok istifadelidir. Programda bulunup henüz okunmamış olan tezlerin de aynı veçhile istifadeli olduğunda şüphe yoktur. Ancak bunların hepsini Kurultayda okumak çok zaman alacağından doğrudan doğruya encümenlere havale olunarak orada tetkik ettirilmesi ve en münasip şekilde istifade sahasına konulması daha muvafık olacaktır.

Bu takririmizin reye konmasını dileriz efendim.

Başkan — Takriri reyinize arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi kabul edilen takrire göre, programda yazılı olan tezlerin hepsi komisyonlara havale edilecektir. Komisyonlar bu tezleri ve bundan evvel okunmuş olan tezleri tetkik edecekler ve mazbatalarını Kurultay Heyeti Umumiyesine arzedeceklerdir. Kurultay Heyeti Umumiyesi de bu encümenlerin karalarına göre bir karar verecektir. Bu işleri hazırlamak için bu akşam ve yarın öğleden evvel vakit vardır. Bu zaman zarfında komisyonlar içtima ederek bunları müzakere ederler; mazbatalarını hazırlarlar; yarın öğleden sonraki Kurultayın Umumî Heyetine arzederler. Bundan sonra yeni Umumî Merkez Heyetini, Heyeti Umumiye intihap eder.

Tezlerden başka bazı teklifler de vardır. Komisyonlar bunlar hakkında da karar verecekler ve Kurultayın Umumî kararına arzedeceklerdir. Komisyonlar bu işleri vakit varsa bugün, yoksa yarın öğleden evvel görüşürler; öğleden sonra toplanacak Umumî Heyete arzederler.

Bugünkü müzakeremiz bitmiştir. Kurultay yarın saat 14 te toplanacaktır.

Kapanma saati: 18,10

ALTINCI GÜN

23/8/934 Perşembe

Açılma saati: 14

Başkan — Kâzım Paşa Hz.

Yazganlar— İsmail Müştak Bey, Faik Reşit Bey

Başkan — Kurultay açılmıştır. Dünkü toplantı zaptı okunacaktır.

Zabıt hulâsası

"İkinci Türk Dili kurultayı beşinci içtimaını 1934 Ağustosunun 22 inci günü Dolmabahçe Sarayında Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüce huzurlariyle aktetti.

"Kurultay Başkanı Kâzım Paşa Hazretleri celseyi açtı, dördüncü içtimaın zabıt hulâsası okundu. Küçük bir değişiklikle kabul edildi.

"Bundan sonra Hakkı Nezihi Bey kürsüye gelerek "dillerin menşei ve türkşe„ adlı tezini okudu. Hakkı Nezihi B. dillerin çıkışını anlattıkdan sonra yardılış seslerine uygun seslerin en çok Gazi dili olan Türk Dilinde bulunduğunu örnekleriyle gösterdi. Bundan sonra Türk Dilinin yaradılışa en yakın ve en eski dil olduğunu da ortaya koydu. Türkçe sözlerin yalnız eklerle değil köklerdeki değişikliklerle de üreyebildiğini söyledi. Bunun da örneklerini gösterdi. Celseye on dakika ara verildi.

"İkinci celsede Salih Murat B. "Fizik bakımından dil„ adlı tezini okudu. Söyleme, konuşma, işitme işlerinin nasıl ortaya çıktığını anlattı. Söz parçalarının seslerini yazan aletle denemeler yaptı.

"Salih Murat B. den sonra Profesör Samoiloviç Cuci ulusunun veya Altın Ordunun edebî dili„ adlı tezini Türkçe olarak okudu ve Türkiyedeki millî kurtuluştan sonra Türk ve Sovyet bilginlerinin türlü yol ve yönlerde el birliği ile ça-

lışmakta olmalarının değerini belirtti. Sonra Altınordu edebiyat diline geçti. Türlü bitikler üzerindeki araştırmalarını anlattı; örnekleri okudu; dileklerini söyledi. Celseye on dakika fasıla verildi.

"Üçüncü celsede Harp Akademisi Kumandanı Ali Fuat Paşa "Askerlik ıstılahları„ adlı tezini okudu. Ordumuzun askerlikte kullanılan sözleri öz Türkçeye çevirmek için nasıl büyük bir istekle çalıştığını anlattı. Türkler pek eski çağlardanberi askerlikte çok ileri gitmiş ve askerliğin türlü kollarında büyük işler başarmış oldukları için Türk dilinde en eski çağlardanberi askerlikte kullanılmış pek çok sözler bulunduğunu, bunların araştırılıp bulunabileceğini söyledi. Son çağlarda askerlikte kullanılmakta olan arap ve fars sözlerinin öz türkçe sözlerle nasıl değiştiğini örnekleriyle gösterdi. Bu işte tutulan yolu ve göz önünde bulundurulan düşünceleri, en sonra da dileklerini saydı.

"Bundan sonra Kurultay Başkanı Üniversite Rektörü Cemil Beyle on arkadaşının tezler için dileklerini bildirmek üzere verdikleri takriri okuttu. Bu takrirde okunmasına henüz sıra gelmemiş olan tezlere bilgi komisyonlarında bakılması isteniyordu. Kurultay Başkanı Kurultaya bu dilek için ne düşünüldüğünü sordu. Kurultay henüz okunmamış olan tezlerin bilgi komisyonlarına gönderilmesini uygun gördü.

"Kurultay Başkanı okunacak başka tez kalmaması üzerine komisyonların ellerindeki işleri bitirmek için toplanıp çalışmalarını söyledi ve 23 Ağustos 1934 Perşembe günü saat 14 te toplanılmak üzere içtimaa nihayet verdi„.

Başkan — Okunan zabıt hulâsası hakkında söz var mı? Söz olmadığına göre kabul edilmiştir.

Kurultayın kabul etmiş olduğu teklife göre komisyonlar mazbatalarını yazmışlardır. 4 komisyonun bu tezler hakkında ayrı ayrı yazmış olduğu mazbataları şimdi okutup reyinize arzedeceğim.

Dil karşılaştırmaları komisyonunun mazbatası

"İkinci Türk Dili Kurultayının dil karşılaştırmaları komisyonu Alman bilginlerinden Prof. Gize ve Sovyet bilginlerinlerinden Prof. Meşçaninof aza sıfatilye hazır olduğu halde bugün ikinci defa olarak Eskişehir Mebusu Yusuf Zıya Bey-

efendinin reisliği altında toplandı. Gerek umumî heyette, gerek komisyonda okunan tezler ve bunlarda tatbik olunan metotlar hakkında başlanmış olan müzakereye devam edilerek aşağıdaki maddelr karar altına alındı.

1 — Türk Dilinin Hint-Avrupa dilleri, Samî diller, Ural-Altay dilleri ve başka dil oymaklariyle karşılaştırılması için hazırlanmış olan etütlerde öne sürülen deliller ve getirilen örnekler türkçenin bu muhtelif dil oymaklarilye kökenlik (menşeî) ilişikleri olduğuna şüphe bırakmamaktadır. Derilmiş olan bunca malzemenin ve karşılaşmaların tesadüfî olmasına imkân görülmemektedir.

2 — Dil karşılaştırmalarında tetkiklerin, fonetik ve morfoloji unsurlarına teşmil edilmesi ve köklerle onlardan türemiş sözler mukayeselerinin semantik prensipleriyle kontrol edilmesi, münferit kelimelerin karşılaştırılmasiyle iktifa etmeyip ses ve mana aileleri iyice araştırılarak bunların hem formel hem semantik tetkiklerinin yapılması, daima riayet olunması lâzımgelen kaidelerdir. Mümkün olduğu kadar subjektif ve inan vermez hükümlerden kaçınmak her etüdün ispat kuvvetini artırır. Bu bilimlik (ilmî) disiplin altında, geniş ve derin mikyaslarda yürütülen etütlerin verimleri çok değerlidir.

3 — Menşe ayniyetini ispat için yapılan etütlerde mukayese olunan dillerden her birinin kendi grupu içinde tetkiki lâzımdır. Bu karşılıklı etütlerin vereceği mutabakatlar bol ve kandırıcı olduğu nispette menşe birliğine kuvvetle hükmedilir. Ancak bu menşe birliğinin tarihî izahına da ihtiyaç vardır.

4 — Dil gruplarının türüm, gelişme, dallanma ve yayılma tarihleri umumiyetle tamam olarak malûm değildir. Uzak tarihlerinin aydınlatılmamış olması yönünden bütün dil gruplarının mevkileri müsavidir. Hemen hiç bir dil grupunun ta menşeden beri nerede, ne zaman ve hangi yollardan göçüp tarihte ve yeryüzünde tutmuş olduğu yerlere geldiği ve ne gibi inkişaf safhaları geçirdiği şimdiye kadar tahkik edilememiştir. Tarihi en çok mualûm olan grupların bile bilinen tarih çağından önceki çağları koyu bir karanlık içindedir. Ancak dil hadiseleri dikkatli ve inandırıcı bir metotla deşiştirilebilirse çok defa eskiliklerin yığdığı karanlık tabakalarının derinliklerine kadar bilim ışıklarını sindirmeğe im-

kân bulunabilir. Her dil grupu gibi Türkçenin dahi tarihî metotla tetkikine çalışılmalıdır.

5 — İkinci Türk Dili Kurultayına iştirak eden Sovyet, Alman, Leh dil bilginlerinin kendi memleketlerinde ve mensup oldukları dil bilimi mekteplerinin organlarında Türkçenin artık Hint-Avrupa dillerinden ayrı bir dil olarak mütalea edilemiyeceği, Türkçe ile Hint-Avrupa dilleri arasında ancak nispî ve merhalevî ayrılıklar bulunup kökenlik bir ayrılıktan bahsedilemiyeceği hakikatini bildirmeleri ve yaymaları Türk Dil biliminin esaslı bir dileğidir. Burada serbestçe kanaatlerini ifade etmiş olan bilginlerin bu bilimlik vazifeyi ifadan çekinmiyeceğine de şüphesi yoktur.

6 — Dil karşılaştırmalarına ait olup okunan tezlerin ayrı ayrı değerleri olduğuna komisyonca kanaat getirilmiştir. Bütün tafsilatiyle nazariye, metot ve ispatların tetkik ve temyizi için zaman bulunmadığından bu mazbatada mütalea prensiplerini tespit ile iktifa eden komisyon, kendisine teslim olunan tezleri, bütün bilimlik faideler temin olunacak surette temyiz ve takdirleri için, candan muvaffakiyet dilekleriyle beraber, yeni Merkez Heyetine iade etmiştir.„

Başkan — Mazbatayı dinlediniz. Tezlerin Umumî Merkez Heyetine tevdi edileceği mazbatada yazılıyor. Bu şekilde aynen reyinize arzedeceğim. Encümenin mazbatasını kabul edenler.... Etmiyenler.... Kabul edilmiştir.

Şimdi Gramer Komisyonunun mazbatası okunacaktır.

Gramer Komisyonunun mazbatası

"Gramer komisyonu, kendisine verilen dört tezi tetkik etti. Bir tanesinin istifadeye yararlığını göremedi. Diğer üç tezin mevzuu:

"A) osmanlıcadaki nispet (y) sinin Türkçe karşılığının ne olabileceği;

"B) (men) ve (man) ekinin yaptığı işler;

"C) umumiyetle (ekler ve kökler) dir.

"Bu üç tezin de değerli olduğu görülerek umumî gramer tetkiklerinde göz önünde bulundurulmak üzere Umumî Merkez Heyetine verilmesi karar altına alındı.

"Komisyonun böylece çalışmasını bitirdiğini bildirir ve derin saygılarımızı sunarız Efendim Hz.„

Başkan — Gramer Komisyonunun mazbatasını kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın.... Etmiyenler.... Kabul edilmiştir.

Istılah Komisyonu mazbatası okunacaktır, efendim.

Istılah Komisyonunun Mazbatası

"Istılah Encümeni kendisine havale buyurulan tezleri okuyarak hepsinin ıstılah ve tabirlerin türkçeleştirilmesi esasında müttefik bulundukları görülmüş ve bu esas Encümence de ittifakla kabul olunmuştur.

"Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Kâtipliğinin Kurultayın ilk celsesinde okunan raporunda ıstılah işleri hakkında önümüzdeki iki yıl için tespit edilen iki maddelik program tetkik olunarak encümenimizce aynen kabul edilmiş ve Kurultayın yüksek tasvibine arzı kararlaştırılmıştır.

"Bundan başka encümenimiz şu noktaları Kurultayın yüksek tasvibine arzetmeyi kararlaştırmıştır.

"1 — Türk Dili Tetkik Cemiyetince derlenerek bastırılmış olan Tarama Dergisinin Türk dili inkılâbında işe yarayacak en mühim bir eser olduğunu takdir eden encümenimiz bu mühim dil abidesini memleketimize armağan etmiş olan ünlü cemiyetimize derin saygılarla şükranlarını sunar.

" 2 — Encümenimiz bütün ıstılahların öz Türkçe kökler ve eklerle yapılması esasından ayrılmamayı en temelli bir iş olarak kabul etmekte müttefiktir. Ve bu işin yapılacağına da yürekten inanmıştır. Ancak kat'î zaruret halinde Batıda kullanılan bazı ilim ve teknik tabirlerinin, yaşıyan yabancı dillerden değil, fakat bu dillere temel olan eski dillerdeki fonetiğin Türk gramerine göre tespit edilmesini muvafık görmüştür.

"3 — Öz Türkçe ıstılahların en kısa bir zamanda ve son bir hızla mektep kitaplarına girmesi işinin ve seçilecek Umumî Merkez Heyetince ehemmiyetle dikkate alınmasını temenni eder.

"4 — Istılah kadroları yapılırken bu ıstılahların Osmanlı türkçesindeki mukabilleri ile ilim ilişiğine göre fransızca, almanca veya ingilizcelerinden biri de yazılacaktır, diğerlerini yazmak isteğe bağlıdır „

Başkan — Okunan mazbatayı aynen reyinize arzedeceğim. Kabul edenler.... Etmiyenler.... Kabul edilmiştir.

Filoloji Komisyonu mazbatası okunacaktır, efendim.

Filoloji Komisyonunun mazbatası

"Komisyonumuz yaptığı içtimalarda Türk filolojisi sahasında ilerki çalışmalar için bu esasları düşündü:

"1 — Tetkik için bize verilmiş olan tezlerden Ali Candar, Aptullah Battal, İshak Refet, Tahir Nijat, Tekin Alp Beylere ait olanlar evvelce Kurultay Merkez Bürosu tarafından tetkik ve bir karara raptedilmiş olduğundan ve ruznameye dahil iken Kurultaya verilen takrir üzerine okunmayıp komisyonumuzun iştigal sahasına giren Naim Hâzım, Hüseyin Namık, Ali Canip, Hasan Âli, Dr. Şükrü, Velet Çelebi ve Şeref Beylere ait tezlerin de tetkik ve mukayesesine zaman kalmadığından, bütün bunlar hakkında tetkikler yapılmak ve bir karar verilmek ve icabına göre Cemiyet bülteninde neşredilmek üzere hepsinin Umumî Merkez Heyetine sunulması,

"2 — Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Kâtipliğinin Kurultayın ilk celsesinde okunan raporunda filoloje ve lûgat işleri hakkında önümüzdeki iki yıl için tespit edilen program encümenimizce de kabul edildiğinden, olduğu gibi tatbikiyle beraber, Türk filolojisinin gelişmesini temin etmek ve ilerki araştırmaları kolaylaştırmak maksadiyle bütük Türkiye kütüphanelerinin yeni usulde kataloglarının bir an önce hazırlanmasının Maarif Vekâletine teklifi,

"3 — Komisyonumuz azasından Profesör Samoiloviç tarafından Türk dili ve edebiyatı tetkiklerinde Sovyet ve Türk bilginlerinin beraber çalışmaları hususunda yapılmış olan teklif komisyonumuzca büyük bir alâka ile karşılanmıştır. Bu iş hakkında esaslı program çizilmesinin Umumî Merkez Heyetine bildirilmesi kararlaşmış olduğunu en derin saygılarımla arzederim Efendim.„

Başkan — Mazbatayı kabul edenler.... Etmiyenler.... Kabul edilmiştir.

Bütçe Komisyonunun mazbatasına geçiyoruz, efendim.

T. DİL KURUMU KÜTÜPHANESİ

Bütçe Komisyonunun mazbatası

"1 — Encümenimiz 20/8/934 Pazartesi saat 11 de toplandı. T. D. T. Cemiyeti Umumî Merkez sayışlarını gözden geçirdi.

"Bu sayışlar iki bölüme ayrıldı:

"Biri: 25/10/932 den 10/6/933 e kadar olan yedi aylık sayışlardır; burada giren akça (10.320) liradır. Çıkan akça da (10.271,88) liradır. Kalan (48,12) lira gelecek yıla geçirilmiştir.

"İkinci bölüm sayış: 10/6/933 ten 7/6/934 e kadar olan sayışlardır; burada giren akça (27.390,26) liradır. Çıkan akça da (24.945,73) liradır; giren ve çıkan sayılar arasındaki (2.444,53) lira gelecek yıl sayısına geçirilmiştir.

"Çıkan akçaları tanıklıyan bitikler çok düzgün ve yolunda olduğu ve sayışların çok doğru ve uygun tutulmuş bulunduğu, kütük ve demirbaş defterlerinin de sağlam ve yolunda olduğu görülmüştür.

"Bu kadar az akça ile görülen işlerin büyüklüğü karşısında öğünmemek elde değildir.

"Dilimizin yüksekliğini, genişliğini ve büyüklüğünü meydana çıkarmak için çalışanları Kurultayın değerli bilginleri önünde saygılamayı borç biliriz.

"Umumî Merkez Heyetinin ve Umumî Kâtipliğin ve Sayışmacıcının bu sayışlardan arınması dileğiyle Kurultayın Yüksek Başkanlığına sunuldu.

"2 — 1934—1935 yılı bütçesini de gözden geçirdik.

Yıllık olarak verilen bütçe tahsisatlarında ayrıca aylık sarfiyatın da gösterilmesine lüzum yoktur. Bunun için aylığı gösteren sırayı kaldırdık. Ve aşağıdaki biçimde olmasını kabul ettik.

Aşağıda yazılı bütçe Kurultayın yüksek kabulüne sunuldu.„

1934 - 1935 Yılı Bütçesi

Masrafın adı	Yıllığı	Geçen yıl bütçesi
	Lira	Lira
Birinci fasıl:		
Kalem masrafları	900	900
İkinci fasıl:		
Muhabere masrafları:		
Posta, telgraf, telefon	400	600
Üçüncü fasıl:		
Daire masrafları:		
Şeker, kahve, çay, hammaliye, su, odacıların elbise ve sairesi, müteferrika	900	1 020
Dördüncü fasıl:		
Yakacak ve ışık	1 200	1 500
Beşinci fasıl:		
Ücretler	18 000	15 480
Altıncı fasıl:		
Döşeme masrafları	500	1 500
Yedinci fasıl:		
Kütüphane	1 500	2 000
Sekizinci fasıl:		
Telifat, tarama, ilmî mesai masrafları	3 500	1 500
Dokuzuncu fasıl:		
Umulmıyan masraflar	600	840
Yekûn	**27 500**	**25 500**

Başkan — Bütçe Komisyonu mazbatasını merbut cetvelle beraber reyinize arzediyorum. Kabul edenler.... Etmiyenler.... Kabul edilmiştir.

Takrirler ve Teklifler Komisyonunun mazbatası okunacaktır.

TAKRİRLER VE TEKLİFLER KOMİSYONUNUN BİRİNCİ MAZBATASI

"Komisyonumuza havale buyurulan Türk Dili Tetkik Cemiyetinin önümüzdeki iki yıllık çalışma programı taslağı 20 / 8 / 1934 günü toplantımızda görüşüldü.

"Türk Dili Tetkik Cemiyetinin bügünkü Umumî Merkez Heyeti tarafından uzun ve esaslı çalışmalarla hazırlanan ve Birinci Türk Dili Kurultayınca kabul edilen umumî çalışma programının İkinci Kurultaydan sonraki iki yıllık çalışmasından çıkacak veriminin ana çizgilerini gösteren bu taslağın her bakımdan uygun ve mükemmel olduğu ve Umumî Merkez Heyetinin bu taslakta iki yıl içinde tamamiyle başarılacak işlerle, yapılmasına başlanacak işleri ayırmada da isabetli hareket ettiği görülmüştür.

"Yalnız komisyonumuzca bu programa eklenmesi faydalı olacağı düşünülen işler şunlardır:

"1 — Osmanlıcadan Türkçeye ve Türkçeden Osmanlıcaya, Karşılıklar Kılavuzu hazırlanırken bir de her iki Kılavuzu birer kısım olarak bir cilt içinde toplayan ve orta tahsil çağında bir talebenin bütün ihtiyaçlarını karşılayabilecek olan küçük bir (söz kılavuzu) nun beraber çıkarılması faydalı görülmüştür.

"2 — Neşriyat işleri programının ikinci maddesinde kelime yapmak için düşünülen şekil ve tedbirlere şunların da eklenmesi faydalı olacaktır:

"a) Resmî Devlet neşriyatını ve Devlet ilânlarını öz Türkçeye çevirmekte birlik yapmak için Cemiyet merkezinde Devlet teşkilâtına yardımcı bir büro kurulması.

"b) Cemiyetin muhtelif yazı ve kitap müsabakaları tertibi ve bunlara münasip şekilde mükâfatlar koyması suretiyle öz dilin yayılmasını temin yolundan da istifade etmesi.

"Çalışma programı hakkındaki düşüncelerimizin bunlardan ibaret olduğunu arz ile pek derin saygılarımızı sunarız Efendim„.

Başkan — Mazbatayı kabul edenler el kaldırsınlar.... Etmiyenler.... Kabul edilmiştir.

Diger bir mazbata var, bunu nihayetine kadar okutacağım. Sonra her takrir hakkında Kurultayın kararını alacağız. Yani her teklif hakkında, Komisyonun mazbatasında yazılanı reye arzedeceğim.

TAKRİRLER VE TEKLİFLER KOMİSYONUNUN İKİNCİ MAZBATASI

"Komisyonumuza havale buyurulan yedi muhtelif takrir birer birer okundu:

"1 — Muallim Kevork Simkeşyan ve K. Hirant Beylerin teklifi:

"a) Takrirlerinin birinci maddesinde teklif ettikleri İlk Kurultayın toplandığı salona bir hatıra levhası asılması, Cümhuriyet tarihinin birçok buna benzer hareket ve hamlelerine sahne olan Dolmabahçe Cümhuriyet Sarayında munhasıran bir iş için böyle bir şey yapılması lüzumsuz olacağından muvafık görülmemiştir.

"b) Birinci Türk Dili Kurultayına iştirak edenlere bir madalya verilmesi hakkındaki tekliflerinin de komisyonca şu şekilde tatbikı kabil ve muvafık olabileceği mütalea edilmiştir:

"Bu madalyanın takılmağa mahsus olmıyarak bir hatıra makamında kullanılması ve bir yüzüne Gazi Hazretlerinin resimlerinin, diğer yüzüne de Birinci Kurultayın toplandığı tarih ve yerle sahibinin adının konulması ve muayyen bir bedel mukabilinde isteyenlere Cemiyetçe verilmesi ve bu suretle Cemiyete de bir nevi varidat membaı temin olunması düşünülmüştür.

"2 — Kayseri Halkevi Mümessili H. Hüsnü Beyin Kayseriden derlenen söz miktarı hakkındaki takriri:

"Umumî Kâtibin ilk celsede okunan raporuna taallûk etmekte ve bir cihetin tashihini istemektedir. Bu teklifin yeni seçilecek Umumî Merkeze havale edilerek iddia varit ise

zabıtların basılması sırasında bu yolda düzeltilmesi uygun görülmüştür [*].

"3 — İspartalıoğlu Gıyas Beyin teklifi:

"Cemiyetin haftalık gazete çıkarması ve günlük gazetelerle mecmualarda dile yer ayırtarak öz dille neşriyatta bulunması çok arzuya değer olmakla beraber Bütçe işi olduğundan ve esasen bu yolda yapılması mümkün olanlar da Cemiyetin önümüzdeki iki yıllık çalışma programında düşünülmüş bulunduğundan bu isteğin de yeni seçilecek Umumî Merkez Heyetine verilmesi muvafık görülmüştür.

"4 — Âyanoğlu Reşit Âkif Beyin selâmlâşma ve ay ve gün atları hakkındaki takrir:

"Esas itibariyle kabulü ile bir an evel halli icap eden bu dilek Komisyonumuzun salâhiyet sahasının dışında görülmüştür. Alâkadar bir ilmî komisyona havalesinin muvafık olacağı mütaleasının Yüksek Başkanlığa arzı kararlaştı.

"5 — Kayseri Halkevi Mümessili H. Hüsnü Beyin 20 / 8 / 1934 tarihli ikinci takriri:

"Takrirde bahsedilen tel yazılarının alınıp verilmesinden doğan yanlışlıklar zabıtlar basılırken takrire göre düzeltilmek üzere bu teklifin yeni seçilecek Umumî Merkez Heyetine verilmesi muvafık görülmüştür.

"6 — On yedi halkevi namına Kastamonu Mümessili Talât Mümtaz ve Sinop Mümessili H. Avni Beylerin öz Türkçe karşılığı bulunan sözlerin derhal kullanılmağa başlanması hakkındaki takrirleri:

"Bu takrirle ileri sürülen istekte Komisyonumuz beraberdir. Yalnız işin sistemli bir şekilde yapılıp başarılması gerek olduğundan Türk Dili Tetkik Cemiyetinin yeni yıl çalışmalarına başlarken bu işi birinci sırada tutarak icap eden yol göstericiliği tez elden yapması yolunda olacağı düşünülmüştür.

"7 — Düzce Halkevi Mümessili M. Baha Bey ve altı arkadaşının ilkmektep kitaplarının öz dille derhal basılması hakkındaki takrirleri:

"Bu takrirle ileri sürülen düşünce de pek yerinde görül-

---

[*] Umumî raporda Derleme fişleri için gösterilen bütün rakamlar Temmuz 1934 ilkine kadar elde edilen miktarlardır. Kayseri Halkevi Mümessilinin ileri sürdüğü fazla miktarın Umumî Kâtiplik Bürosunun İstanbula naklinden sonra gönderildiği anlaşılmıştır.

müştur. Esasen Türk Dili Tetkik Cemiyeti yeni yıl çalışma programında ilk ve ortamektep okutma dilinin düzeltilmesi için halli lâzımgelen ıstılah meselesini ön sırada tuttuğu gibi, Maarif Vekâletinin de bu yolda hazırlıklarda bulunduğu, fakat işin büyüklüğü bu dileğin Kurultayda değil, Kurultayın alacağı kararlara göre yoluna konularak ancak gelecek okutma yılında başarılabileceği mütalea edilmiştir.

"Bu vesile ile de pek derin saygılarımızı sunarız Efendim„.

Başkan — Muallim Kevork Simkeşyan ve K. Hirant Beylerin teklifleri hakkındaki Komisyonun mütaleasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kayseri Halkevi Mümessili Hüsnü Beyin, Kayseride derlenen söz miktarı hakkındaki teklifi hakkında Komisyonun mütaleasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Ispartalıoğlu Gıyas Beyin, Cemiyet tarafından gazete çıkarılması hakkındaki teklifine dair Komisynun mütaleasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Âyanoğlu Reşit Âkif Beyin, selâmlaşma ve ay, gün adları hakkındakı teklifine dair Komisyonun mütaleasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

17 Halkevi mümessilinin, öz Türkçe karşılıkları bulunan kelimelerin derhal kullanılmasına dair teklifleri hakkındaki Komisyonun mütaleasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Düzce Halkevi mümüssili M. Baha Beyin, ilkmektep kitaplarının öz dille derhal basılması hakkındaki teklifine dair Komisyonun mütaleasını kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Nizamname Komisyonun mazbatası okunacaktır.

Nizamname Komisynunun Mazbatası

"Türk Dili Tetkik Cemiyeti nizamnamesini tetkika memur edilen komisyonumuz iki defa toplanarak bu nizamnamede değiştirilmesi icap eden noktaları tetkik etti. Düşünüşlerini Kurultayın yüksek görüşüne arzediyor:

"1 — Nizamnamede ilk göze çarpan şey bunun yazılış tarzıdır. İki yıl evvel o güne göre yazılmış bulunan nizamname maddeleri dilin özlüğe ve hakikî güzelliğe doğru keskin ve coşkun akışı dolayısiyle bugün yeniden türkçeleştirilme-

si lâzım gelen bir şekil almıştır. Bunu şimdiden yapmak kabil ise de arapça ve farsça kelime ve terimlerin Türkçe karşılıkları bulunup tespit edildikten sonray bırakmağı komisyonumuz nizamnamenin düzeni yönünden daha elverişli gördüğünden bunu Umumî Merkez Heyetine göndermeği teklif eder.

"2 — Nizamnamenin 10 uncu maddesi Umumî Merkez Heyetinin kuracağı iş ve çalışma kollarını altıya ayırmıştır. Bu altı kol arasında Istılah Kolu önümüzdeki çalışma yıllarının en uğraştırıcısı olacağına ve esasen Lûgat İşleri bir kolu başlıbaşına işgal edecek derecede çok ve geniş olduğuna nazaran bu iki kolu biribirinden ayırıp her birini ayrı bir teşekküle bağlamak, işlere kolaylık ve hız vermek noktasından çok faydalı olacağı Komisyonumuza verilen izahattan anlaşılmıştır. Aynı lüzum Lengüistik ve Filoloji kolları için de duyulmuştur. Bundan dolayı iş ve çalışma kollarının sekize çıkarılarak maddenin ona göre yazılmasını teklif ederiz. Bu hale ve Umumî Merkez Heyeti azasından her zatın iş ve çalışma kollarından birinin Kolbaşısı olacağına göre 6 ncı maddede yazılı Umumî Merkez Heyetinin - Reis, Umumî Kâtip ve Muhasebeciden başka - sekize çıkarılması ve Heyetin on bir azadan terekküp etmesi lâzım geliyor. Buna ait maddenin ona göre tadilini teklif ederiz.

"3 — Nizamnamenin Kurultaya ait faslında Kurultayın toplanma zamanı ve şekli ile çalışma tarzı hakkında hükümler yazılmış ise de Kurultayın kimlerden terkküp edeceğine dair bir kayıt konulmadığından usule ait olan bu boşluk ta doldurulmuş olmak için Kurultayın müzakere ve kararlarına iştirak hakkı Cemiyetin kayıtlı azasıyle fahrî ve muhabir azaya munhasır bulunduğunun ayrı bir madde halinde nizamnameye dercini teklif ederiz."

Tadil şekilleri

Madde 6 — Umumî Merkez Heyetinin bir Reisi, bir Umumî Kâtibi, bir Muhasebecisi ve sekiz azası vardır.

Madde 11 — Umumî Merkez Heyetinin kuracağı iş ve çalışma kolları şunlardır:

1 — Lengüistik
2 — Filoloji

3 — Etimoloji
4 — Gramer - Sentaks
5 — Lûgat
6 — Istılah
7 — Derleme
8 — Neşriyat

Kurultay faslına yeniden ilâve olunacak madde

"Kurultayda müzakere ve reye iştirak hakkı Cemiyetin kayıtlı azasıyle fahrî ve muhabir azaya mahsustur.„

Başkan — Bu teklifler hakkında bir mütalea var mı Efendim? Yoktur. O halde Komisyon mazbatasının bu tekliflerini aynen reyinize arzediyorum... Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Komisyon mazbataları bitmiştir.

Şimdi yeni Umumî Merkez Heyetinin intihabına geçmezden evvel Türk Tarihi Tetkik Cemiyetinin Dil Kurultayına bazı beyanatı vardır. Onu dinliyeceğiz.

Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti namına Bolu Mebusu Hasan Cemil Bey.— Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Muhterem Kâzım Paşanın Başkanlığında toplanan İkinci Dil Kurultayı kapanırken, sizleri, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti namına kutlularım. Bu kürsü, altı gündenberi, önünde ateş yakılan bir mihrap halini almıştı, ve büyük bir demet gibi, Türk milletinin kucağından derlenen kıvılcım çiçekleri, iki yıllık derin bir çalışma, hür ve prejüjesiz bir araştırma ile ilim pınarında yıkandıktan sonra, gene bu kürsüden millete geri verildi. İlim müessesesi ve millet, el birliği ile ve biribirini tamamlıyarak, bu büyük millet işini başarmağa devam edecektir.

Bütün milletin yapacağı işleri bütün millete yaptırmanın sırrını bilen Büyük Şef, millî istiklâl mücadelesini, aynı kuvvet seferberliği ile, en büyük üslûp ve mikyasta açtı.

Türklüğü tam ve bütün olarak kurtarmak, millî kuvveti felce uğratan zincirleri parçalamak, milletin mahiyet birliğinden milletin irade birliğini doğurmak, millî benliğimizi, millî kendiliğimizi şekillendirmek için Büyük Millet Kahramanının gösterdiği hedef etrafında giriştiğimiz bu dil istiklâl savaşının ikinci muharebesini bu İkinci Kurultayda vermiş bulunuyoruz.

Türk diline millî istiklâlini kazandıracak olan bu ilmî araştırmaların aynı zamanda Türk tarihini yazma işine de geniş ve yeni ufuklar açacağı şüphesizdir.

Tarih yazma san'atı bir asırdan beri, hele bu asrın başından beri büsbütün değişmiş ve yeni bir çığıra girmiştir. İlim dünyası bugün artık kanaat getirmiştir ki bir milletin tarihini mahdut bir zaman ve mekân çerçevesi içinde değil, bilâkis dünya tarihinin ve insanlık tarihinin sonsuz enginliği içinde mütalea ve izah etmek mümkündür. Bu büyük işi başarmada yazılı membalar artık kifayet etmiyor. Yazılı tarihin kaydetmediği eski ve en eski devirlere ait ilk tarih yahut préhistoire bugünün bir tarih ilmi oldu.

Ancak onun yardımı iledir ki, içinde bulunduğumuz hali, bugün yaşadığımız hayatı ve bunun birçok meselelerini, derin esaslarına inerek izah etmek mümkün olabilir. Ve tarih bir takım yardımcı ilimlerin iştirakiyle yazılabilir. Dil ilmi bu yardımcı ilimlerden biridir. Bu muhtelif ihtısas sahalarına ait araştırmalardan yapılacak sentez bizi tarihin hakikatlerine daha ziyade yaklaştırır.

Büyük Kültür Kahramanımız, dil seferberliğini yapmakla yalnız Türk tarihinin değil, bütün dünya tarihinin, beşerî ruh ve kültür tarihinin de aydınlanmasına imkân hazırlamış oluyor. Vaktiyle cihan külürünün en canlı merhalelerini ve en yüksek şahikalarını yaratmış olan Türk zekâ ve çalışmasının, acı bir mukadderatla muvakkaten o büyük kültür hizmetinin dışında kalması tarihî hakikatlerin anlaşılmamasına yahut yanlış anlaşılmasına sebep olmuş ve bütün kültür dünyası bunun manevî ziyanını görmüştür.

Karşılıklı anlaşma ve sulh siyasetiyle dünya sulhunun en başlı koruyucularından olan Büyük Türk Önderi Gazi Mustafa Kemal, milletini, yeniden, kültür milletlerinin safında ve onlarla yanyana fikir mücahedesine sokmakla mühim bir eksikliği ortadan kaldırmış ve dil âleminin inkişafına yeni bir çığır açmış oluyor. Dost milletlere mensup birtakım âlimlerin Kurultayda hazır bulunmaları ve ilmî tezleriyle buna iştirak etmeleri bu müşterek çalışmayı göstermiştir. Mademki dil ilmi tarih yazmada en başta gelen yardımcı ilimlerden biridir ve mademki Türk dili asilliği, eskiliği, diğer dünya dilleri arasındaki mevkii, kıdemi, bunlarla olan geniş akrabalığı, bunlar üzerindeki müessirliği ile bir kök

dildir, tabiî ve uzvî olarak kökten büyümüş ve bütün dillere kendinden kök vermiştir ve en çok tarih derinliğine o maliktir, o halde bu en aslî ve en orijinal dil üzerinde esaslı, derin, geniş ve sadık araştırmalar yapmadıkça insan tarihinin hakikatlerini bulmağa imkân tasavvur edilebilir mi?

Bunu da en iyi Türkler yapabilir. Hiç olmazsa, Türklersiz bu iş başarılamaz, yahut noksan kalır. Çünkü bu büyük dilin ruhuna nüfuz edecek iç göz ve bunun keskin görüşü onlarda bulunur. Ve çünkü kelimelerde ve mefhumlarda, dış seslerden ve şekillerden başka, göze görünmiyen kıymet muhtevaları vardır. Denilebilir ki kelimelerin, mefhumların kanı, siniri, adalesi, duygusu, ruhu vardır. Bunlar Türklüğün siniri, Türklüğün adalesi, onun duygusu, onun ruhudur. Niçe'nin dediği gibi dilde en anlaşılışlı şey kelimenin kendisi değil bilâkis kelimelerin arkasındaki musiki, bu musikinin arkasındaki ihtıras, heyecandır. Bir Türk kelimesinde gizlenen düşünceyi, duyguyu, rengi, manayı, kıymeti, ruhu en iyi ancak bir Türk anlıyabilir. Çünkü o, onun kendi ruhunun bir parçasıdır. V. Humboldt'un dediği gibi, "Dil bir milletin ruhunun dış görünüşüdür, bir milletin ruhudur ve milletin ruhu dildir. Bu ikisini nekadar bir ve aynı olarak düşünsek gene azdır.„ Şu halde Türk ırkının bu en büyük ve en zengin mirası üzerinde yapılacak araştırmalarda dilin ruhunu ve jenisini en iyi anlıyan Türklerin ve Türk bilginlerinin çalışma ortaklığından ilmin edeceği istifadenin nekadar büyük olacağı meydandadır.

Türkün Büyük Önderi Gazi Mustafa Kemal, Türk bilginlerini ve onlarla birlikte bütün Türk milletini, Türk dilini araştırmağa çağırmakla ve bu dile karşı millette mes'uliyet duygusunu uyandırmakla, Türk tarih ve kültürüne olduğu kadar, aynı zamanda bütün insan tarih ve kültürünün inkişafına da kıymet biçilmez bir hizmet yapmış olmıyor mu?

Fakat Kültür Kahramanımızın yaptığı bu dil seferberliğinin, bu dil istiklâl savaşının, tarihe olan hizmetinden başka Türk milletini terbiye edici ve kalkındırıcı bir mahiyeti ve cephesi de vardır. Bütün Devlet organlarını dil savaşının hizmetine koyduğunu burada muhterem Kurultaya ve onun vasıtasiyle büyük Türk milletine iblağ eden kudretli Başvekilimiz İsmet Paşa, Ulu Şefin sisteminin terbiyevî ve ihzarî

bir sistem olduğunu, daha bugünlerde bir ecnebi muhabiri ile yaptığı bir mülâkatta tebarüz ettirdi.

Şüphe yok ki, Büyük millet mürebbisi, ana dilimizi yeniden diriltmekle büyük milletinin terbiyesini, en sağlam bir temele dayatmış oluyor. Çünkü Fihte'nin dediği gibi, "İnsanların dili yetiştirdiklerinden ziyade, dil insanları yetiştirir„. İstikbal savaşı için maziden alacağımız kuvvetleri, besleyici mukavvi gıdaları en çok öz dil taşır.

Her halis ve safi Türk kelimesinde Türk mazisi yaşar. Biz bu kelimeleri duydukça, atalarımızın mezarlarından bize seslendiklerini ve kendilerinin yaptıkları büyük işleri yapmağa bizi de çağırdıklarını işitir gibi oluyoruz. Türk tarihi, Türk dilinde bir şeniyet oluyor. Öz dilimizi bulmakla tarihimizi ve kendimizi bulacağız. Çünkü o öz dil bize ruhumuzun hakikî çehresini gösteren ve bizi aldatmıyan sadık bir aynadır. Ve çünkü öz dil Türklüğün sırlarını saklıyan tılsımlı bir hazne gibidir. Büyük millet Önderi Gazi Mustafa Kemal, bu haznenin anahtarını Türk milletinin eline verdi. Bundan zorlu bir kültür hadisesi doğacak... Türk ufukları gebedir.. Büyük bir milletin büyük bir tarihi büyük bir dili yeniden yaratacak.„

Başkan — Efendim; evvelce okunan Komisyon kararlarına ait ufak bir kayıt vardır. (Reis) mukabili olan (Başkan) kelimesi Kurultayın zabıtlarına geçti ve bu suretle kullanıldı. O halde Cemiyet nizamnamesine bu kelime (Başkan) olarak kaydedilecek ve bu suretle okunacaktır. 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma saati: 15

İKİNCİ TOPLANMA

Başkan — Kâzim Paşa Hazretleri
Yazganlar — İsmail Muştak Bey, Faik Reşit Bey

Başkan — Başlıyoruz, Efendim.

Şimdi Reis, Kâtibi Umumî, Merkez Heyeti Azaları intihap edilecektir. Bu hususta 50 kadar imzalı bir takrir vardır. Okunacaktır.

KURULTAY YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Yeni Umumî Merkez Heyetinin aşağıdaki şekilde intihabını teklif ederiz.

Başkan : Saffet Beyefendi (Erzincan Mebusu)
Umumî Kâtip: İbrahim Necmi B.
Muhasebeci : Besim Atalay B. (Aksaray Mebusu)
Azalar : Ahmet Cevat B. (Çanakkale Mebusu)
Ali canip B. (Ordu Mebusu)
Celâl Sahir B. (Zonguldak Mebusu)
Hasan Reşit B. (Muş Mebusu)
İzzet Ulvi B. (Afyon Mebusu)
Naim Hâzim B. (Konya Mebusu)
Refet B. (Urfa Mebusu)
Yakup Kadri B. (Manisa Mebusu)

Başkan — Bundan başka bir teklif yoktur. Başka teklif olmadığına göre bu teklifi Kurultayın reyine arzediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Saffet Bey (Erzincan Mebusu) — Büyük Kurultay bizleri Merkez Heyetine seçti. Gösterilen bu sevgi ve itimada şükranlarımızı arzederiz. Kurultay aynı zamanda Merkez Heyetine birçok işler bıraktı. Bu işlerin büyüklüğü ve ehemmiyeti nispetinde cılızlığımızı bilmiyor değiliz. Ancak bizim en büyük bir kuvvetimiz varsa o da Büyük Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da bizden esirgemiyecekler şefkatli alâka

ve bu yolda verecekleri direktif ve himayedir ki bu, bizim için en engin kaynak, en parlak ışık ve en büyük kuvvet olacaktır. Bize vazife veren sizler namına da kendilerine şimdiden şükranlarımızı sunarken, huzurlarında en büyük saygı ile eğiliyoruz. (alkışlar)

Başkan - Kurultayın çalışması bitmiştir, Efendim.

Kurultay kapanmazdan evvel, Fazıl Ahmet Bey, saf türkçe olarak bir manzume hazırlamışlar, bunu Kurultayda okuyacaklardır.

TÜRK GENÇLİĞİNE

Mazgalımın üst yanında pas tutan bir gök vardı.
Ayağımın altında da bir ezilmiş kök vardı.
Yaralı bir zeybek gibi yere yatık bu gövde,
Bilmiyorum ne arardı, ne sezerdi o gökte?
Karanlıklar uluyarak boşlukları eşerdi,
Yıldırımlar, gecelerin ta bağrını deşerdi.
Gördüm bunu gözümle ben, başka söze inanmam,
Gördüm bunu gözümle ki bora gibi bir Adam,
Birden bire şimşekleri avucunda sıkarak,
Geceleri kovuklara, kuyulara tıkarak,
Yelesinden yakaladı kişneyen bir ülküyü...
O saç saça fırtınalar, o deliren ordular,
Çığlıklarla koşuştular, bir ağızdan sordular:
Yasak; yasak; dön geriye vurma yere dizini,
Sen kimsin ki kovalarsın bir kasırga izini?
Tek karşılık vermedi o, sürdü ancak atını,
Ülküsünün kurmak için gökte temel katını.
Baykuşların kara sesi, bagırtısı kurtların,
Ölüm dolu çatırtısı söküp giden yurtların.
Yıldızlara diş geçiren nice kuduz haykırış,
Yere yangın döken yazlar, dondurucu kara kış,
Üşüştüler dört yanına hep (nereye? nereye)?
Diye bozgun yağdırarak nice dağa, dereye.
Bunu ona soruyordu gölge yüzlü bir ordu,
O yalnızca (ileriye, ileriye) diyordu...
Gördüm bunu gözümle ben, başka söze inanmam;
Gördüm bunu gözümle ki bora gibi bir Adam.
Birdenbire fırlıyarak batakların selinden,

Birer birer yakaladı boğaları belinden.
Boğazladı sırtlanları, temizledi bu yurdu
Sonra kalkıp ayak üstü, Türk oğluna buyurdu:
Başka Tanrı bilme artık, anan olan yurda tap!
Ululuktan duvarlar ör, yücelikten kemer yap!
Varlığının göke doğru boy atarken yapısı,
Gönlündeki örse vur ki kıvılcımlar saçılsın,
Bir gücüyle bileğinin arda kadar açılsın,
Geçmişlerin, geleceğin tunç sürgülü kapısı.
Gördum bunu gözümle ben, başka söze inanmam.
Duydum bunu açık açık, böyle dedi O Adam:
"Her güçlüğe çal üzengi, bin bir yanı araştır!
"Yağız, azgın aygırının sımsıkı tut gemini!
"Kasırgayla kucaklaştır, şaka ettir, savaştır!
"Dalgaların sırtlarında oynatırken gemini!
"Atıl daha ilerlere, deme bitti yol artık!
"Bir kurtuluş sana yetmez kurtarıcı ol artık.„
Ey bu günün genç Türk oğlu! Ey yarınlar yolcusu!
Ey ülküler ülkesinin yılma bilmez kolcusu!
Gördüğümü, duyduğumu birer birer dinledin,
Sen de coşkun deniz gibi çağıldadın, inledin.
Bilirim ki sen bu dili ta özünle anlarsın,
Yurt içinde sen varsın, gönüllerde sen varsın.
Başındaki Ulu Güneş aydın etsin yolunu.
Haydi yürü şaşırmadan hiç sağını solunu.

(Alkışlar)

Başkan — Efendim, arzettiğim gibi, Kurultayın çalışması bitmiştir. Seçtiğiniz Umumî Merkez Heyetinin göstermiş olduğunuz yol üzerinde dikkatle çalışacağına ve muvaffak olacağına şüphemiz yoktur.

Kurultayın çalışmasını dikkatle takip buyurmuş olan Büyük Önderimiz Reisicümhur Hazretlerinin bu işe bu kadar alâka göstermiş olmaları, muvaffakıyetimize en büyük bir delildir. Kurultay azalarının hissiyatına tercüman olarak Reisicümhur Hazretlerine tekrar sonsuz ve derin saygılarımı sunar ve Kurultayı kaparım (Şiddetli alkışlar).

Kapanma saati: 15, 20

SON GÜNÜN ZABIT HULÂSASI

"İkinci Türk Dili Kurultayı 1934 Ağustosunun 23 üncü Perşembe günü Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin yüksek huzurlariyle Dolmabahçe Sarayında altıncı içtimaını aktetti.

"Celseyi Başkan Kâzım Paşa Hazretleri açtı.

"İlkönce geçen içtimaın zabıt hulâsası okunarak olduğu gibi kabul edildi. Ondan sonra İlmî ve İdarî Encümenlerden gelen mazbataların okunup reye konulacağı, bunu müteakıp Umumî Merkez Heyeti seçileceği ve bu suretle Kurultayın çalışmasına nihayet verileceği Kurltay Başkanı tarafından bildirildi.

"1 — Dil karşılaştırmaları komisyonunun mazbatası okunarak Umumî Merkez Heyetine havalesi kabul edildi.

"2 — Gramer komisyonunun mazbatası okunarak Umumî Merkez Heyetine havalesi kabul edildi.

"3 — Istılah komisyonunun mazbatası okunarak Umumî Merkez Heyetine havalesi kabul olundu.

"4 — Filoloji komisyonunun mazbatası okunarak Umumî Merkez Heyetine havalesi kabul olundu.

"5 — Bütçe komisyonunun mazbatası ve tadilen hazırladığı bütçe lâyihası okunarak olduğu gibi kabul ve eski Umumî Merkez Heyeti ibra edildi.

"6 — Takrirler ve Teklifler komisyonunun çalışma programı hakkındaki mazbatasiyle kendisine havale edilen yedi muhtelif teklif hakkındaki mazbatası okunarak kabul olundu.

"7 — Nizamname komisyonunun mazbatası okunarak Umumî Merkez Heyetine havalesi kabul olundu. Umumî Merkez Heyeti azasının on bire çıkarılmasına ve Kurultaya iştirak edecek azanın kimler olacağına dair teklifi ve nizamnamede yazılı reis kelimelerinin Başkana tahvili hakkında Kurultay Başkanı tarafından şifahen vukubulan teklifi aynen kabul edildi.

"Bundan sonra Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti namına Başkan vekillerinden Bolu Mebusu Hasan Cemil Bey bir hitabe irat etti.

"Celseye on dakika ara verildi.

"Kurultay Başkanı ikinci celseyi açtı.

"Umumî Merkez Heyetine seçilecek on bir aza hakkında elliyi mütecaviz imza ile verilen takrir okunarak heyeti umumiyesile reye konuldu ve ittifak ile kabul edildi.

"Yeni Umumî Merkez Heyeti azası şunlardır:

Başkan : Saffet Beyefendi (Erzincan Mebusu)
Uumumî Kâtip: İbrahim Necmi Bey
Muhasebeci : Besim Atalay Bey (Aksaray Mebusu)
Azalar : Ahmet Cevat Bey (Çanakkale Mebusu)
Ali Canip Bey (Ordu Mebusu)
Celâl Sahir Bey (Zonguldak Mebusu)
Hasan Reşit Bey (Muş Mebusu)
İzzet Ulvi Bey (Afyon Mebusu)
Naim Hâzim Bey (Konya Mebusu)
Refet Bey (Urfa Mebusu)
Yakup Kadri Bey (Manisa Mebusu)

"Bundan sonra Umumî Merkez Heyeti Başkanlığına seçilen Erzincan Mebusu Saffet Bey kürsüye geldi. Büyük Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da esirgemiyecekleri şefkatli alâka ile verecekleri direktiflerin kendileri için en engin kaynak, en parlak ışık ve en büyük kuvvet olacağını söyliyerek Kurultaya teşekkür etti.

"Bundan sonra Kurultay Başkanı içtimaın nihayet bulduğunu ve yalnız Elâziz Mebusu Fazıl Ahmet Beyin sade Türkçe yazdığı yeni bir manzumesini okuyacağını söyledi. Ve Fazıl Ahmet Bey kürsüye gelerek manzumesini okudu.

"Bundan sonra Kurultay marşı çalınarak saat 15, 40 ta içtimaa nihayet verildi.„

KURULTAYA GELEN TEBRİK TELGRAFLARINA VERİLEN CEVAPLAR

İkinci Türk Dili Kurultayına gelen tebrik telgraflarından birtakımına ayrı ayrı ve diğerlerine toptan olarak verilen cevapları aşağıya yazıyoruz:

Soviyet Maarif Komiserliğine

Moskova

İkinci Türk Dili Kurultayının açılması münasebetiyle tebrik ve muvaffakiyet temennisini bildiren kıymetli telyazı-

nız Kurultayda okundu. Kurultayın samimî teşekkürlerini kendi sevgi ve saygılarımla bildiririm.

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

Sovyet Ulûm Akademisi Reisliğine
Leningrat

İkinci Türk Dili Kurultayının açılması münasebetiyle tebrik ve muvaffakiyet temennisini bildiren kıymetli telyazınız Kurultayda okundu. Kurultayın samimî teşekkürlerini kendi sevgi ve saygılarımla bildiririm.

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

Prusya Akademisi Reisliğine
Berlin

İkinci Türh Dili Kurultayının açılması münasebetiyle tebrik ve muvaffakiyet temennisini bildiren kıymetli telyazınız Kurultayda okundu. Kurultayın samimî teşekkürlerini kendi sevgi ve saygılarımla bildiririm.

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

Muhittin Beyefendi
İstanbul Valisi ve Belediye Reisi

İkinci Türk Dili Kurultayının açılması münasebetiyle tebrik ve muvaffakiyet temenni eden ve İstanbul halkının içten gelen yüksek duygularını bildiren mektubunuz Kurultayda okundu. Kurultayın samimî teşekkürlerini kendi sevgi ve saygılarımla bildiririm Efendim.

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

Ruşen Eşref Beyefendi
Türkiye Elçisi
Tiran

İkinci Türk Dili Kurultayını kutlulıyan telyazınız alındı. Değerli alâkanıza teşekkür eder, sevgilerimi sunarım.

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

Celâl Sahir Beyefendi

Zonguldak Mebusu

Ankara

İkinci Türk Dili Kurultayını selâmlıyan ve hastalığınız dolayısiyle çalışmalarında bulunamamaktan doğan teessürlerinizi bildiren telyazınız alındı.

Değerli alâkanıza teşekkür eder, sıhhatinizin bir an evvel düzelmesi hakkındaki temennilerimi tekrarlıyarak saygılarımı sunarım.

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

Toptan teşekkür

İkinci Türk Dili Kurultayı Başkanlığından:

İkinci Türk Dili Kurulayının açılmasını kutlulamak üzere dışardan ve içerden binlerce tel yazısı gelmiştir. Bunlardan her birine ayrı ayrı karşılık yazmayı çok isterdik. Kurultayın sıkı çalışmaları arasında buna vakit bulamamakla üzülüyoruz. Bütün gelen kutlulama tel ve el yazılarına içten teşekkürlerimizi sunarız.

İKİ YİTİĞİN AİLELERİNE ÇEKİLEN TELGRAFLAR

Kurultayda adları anılan yarlığanmış Samih Rifat ve Reşit Galip Beylerin ailelerine çekilen telgraflar:

Merhum Samih Rifat Beyin ailesine

Ankara

Bugün açılan İkinci Türk Dili Kurultayında, geçen Kurultayda o kadar yüksek bir sevgi ile yükselmiş olan değerli Samih Rifatın aramızdan ayrılışı büyük acılarla anılmış ve kendi adları için bütün Kurultay bir dakika sessizce düşünmüştür. Sizin ve bizim için pek acıklı olan bu duyguları size içim sızlıyarak saygılarımla bildiririm, Efendim.

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

Merhum Dr. Reşit Galip Beyin Ailesi
İstanbul

Bugün açılan İkinci Türk Dili Kurulayında, geçen Kurultayda o kadar yüksek bir sevği ile yükselmiş olan değerli Reşit Galibin aramızdan ayrılışı büyük acılarla anılmış ve kendi adları için bütün Kurultay bir dakika sessizse düşünmüştür. Sizin ve bizim için pek acıklı olan bu duyguları size içim sızlıyarak saygılarımla bildiririm, efendim,

Kurultay Başkanı
K. Alpkâzım

KURULTAY AÇILIRKEN ÇEKİLEN TELGRAFLAR

Kurultay açılırken Umumî Kâtiplikten şu telgraflar çekilmiştir:

Ruşen Eşref Bey
Türkiye Elçisi
Tiran

İkinci Türk Dili Kurultayı açılırken bütün duygularımla sizi düşünüyor, anıyorum. İki yıl önce sizden öğrenebildiklerimle çalışırken eksikliğinizi acı ile duyuyorum. Sizi candan gönülden selâmlarım kardeşim.

İbrahim Necmi

Celâl Sahir Bey
Ankara

İkinci Türk Dili Kurultayının kapısında sizi düşünüyor, anıyorum, Bizi sizden uzak bırakan kastalığın çabuk geçmesini diler, saygı ve sevgi ile gözlerinizi öperim kardeşim.

İbrahim Necmi

Yakup Kadri Bey
Türkiye Büyük Elçiliği vasıtasiyle
Moskova

İkinci Türk Dili Kurultayı toplanırken değerli adınızı anar, saygılarımı, sevgilerimi sunarım kardeşim.

İbrahim Necmi

KURULTAYA KUTLAMA TELGRAFI ÇEKENLER

Cümhuriyet Halk Fırkası Teşkilâtı [*]

İstanbul C.H.F. İdare Heyeti Reisi, Antalya Mebusu Dr. Cemal.
Armutlu C. H. F. Nahiye Reisi Reşit.
Ilgaz C. H. F. Mutemedi Nuri.
Gemlik Belediye Reisi Eşref, C. H. F. Reisi Zıya.
İznik Kaymakamı Vehip, Belediye Reisi Salim, Tayyare Cemiyeti Reisi H. Avni, Himayei Etfal Reisi H. Avni, C. H. F. Reisi A. Osman, Maarif M. Orhan, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Cemal, Gençler Birliği Reisi Orhan.
Çal C. H. F. İdare Heyeti Reisi Abdullah.
Gelibolu C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reisi Şevki.
C.H.F. Havran Nahiyesi İdare Heyeti ve Belediye Reisi Zahir.
Ayvalık C. H. F. İdare Heyeti Reisi İzzet.
Rize C. H. F. İdare Heyeti Reisi Mehmet.
Şarlı C. H. F. Reisi O. Azmi.
Ermenak Tayyare Cemiyeti Reisi Nafiz, C. H. F. Reisi Emin Hami, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Mehmet Rifat.
Kızılcahamam C. H. F. Kaza Heyeti Reisi Halis.
Mecitözü C. H. F. Reisi Uygur.
Düzce C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reis Vekili H. Remzi.
Devrek Fırka Reisi Seyfi.
Üsküdar C. H. F. Kaza Reisi Muharrem Nail.
Bucak C. H. F. Reisi Ali Münür.
Elmalı C. H. F. Reisi Ali.
Bilecik C. H. F. Reisi A. Şevket.
Bolvadin C. H. F. Reisi Salih.
İzmir C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Yozgat Mebusu Avni Doğan.
Tepeköy, Torbalı C. H. F. Reisi Esat.
Ayaş C. H. F. Reisi Salim.
Kavaklı C. H. F. Kaza H. Reisi İbrahim.

---

[*] Müşterek imzalılar da bu sıraya konmuştur.

Kelkit C. H. F. Reisi Behçet.
Çanakkale Belediye ve C. H. F. Reisi Veli.
Babaeski Belediye Reisi N. Süleyman, Kaymakam V. Ahmet Şükrü, C. H. F. Reisi M. Adil, Himayei Etfal Reisi M. Hamdi, Tayyare C. R. M. Rifat.
Bolu C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Emin.
Nazilli C. H. F. İdare Heyeti reisi Ulvi.
Büyükada C.H.F. Adalar Kazası İdare Heyeti Reisi Süleyman.
Gürün Belediye Reisi Şakir, C. H. F. Reisi Talât, Hilâliahmer C. Reisi Zeki.
Zonguldak C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Mitat.
Konya Kaza Merkezi İdare Heyeti Reisi Hulûsi.
Develi C. H. F. Heyeti Reisi Fevzi.
Kurucaşile C. H. F. Reisi Hasan, Muallimler namına Ahmet Hilmi, Nahiye Müdürü Şevki, Himayei Etfal Reisi Hasan.
Ayvacık Belediye Reisi Arif, C. H. F. İdare Heyeti Reisi Hüseyin Hâmit, Ayvacık Kaymakamı Hikmet.
Niğde Ulukışla F. ve Belediye Reisi Yakup.
Konya C. H F. Reisi Aziz.
C. H. F. Cihanbeyi Kaza Heyeti Reisi Ali Fuat.
Manavgat C. H. F. Reisi Kâzım.
Karapınar Kazası C. H. F. Reisi Süleyman.
Malkara C. H. F. Reisi Refik.
Altınova Fırka İdare Heyeti Reisi Mehmet Cemal.
Söke Belediye Reisi Eyüp, C. H. F. Reisi Hulûsi.
Ayancık Fırka Reisi Hüseyin.
Afyon Halkevi Reisi Galip, Afyon C. H. F. Reisi Safter.
Zile C. H. F. İdare Reisi Bahri.
Vakfıkebir C. H. F. Reisi M. Keleş.
Mudurnu C. H. F. ve Belediye Reisi Osman.
Maraş C. H. F. Reisi Burdur Mebusu Halit.
Feke C. H. F. Reisi Ali, Belediye Reisi Şerif.
Rize C. H. F. Reisi M. Ali.
Koçhisar C. H. F. Reisi Abdürrahman.
Polatlı C. H. F. Reisi Muhterem, Ülküleme Derneği Reisi Kadri.
Talas C. H. F. Nahiye İdare Heyeti Reisi Mehmet.
Yozgat, Salmanlı nahiyesi halkı namına C. H. F. Reisi Tahir.
Artvin C. H. F. İdare Heyeti Reisi Hasan.
Beykoz C. H. F. Kaza Heyeti Reisi Reşat Yılmaz.

Hadım Pirler Kondu Belediye Reisi Refet, C. H. F. Reisi Mehmet Lûtfi.
İnegöl C. H. F. Reisi Sabri.
Orhaneli Fırka Reisi Osman Nuri.
Çarşamba C. H. F. Reisi Zühtü.
Şarlı Pazar C. H. F. İdare Heyeti Reisi Ali Osman.
Ş. K. Hisar C. H. F. Reisi İlhan.
Hacıbektaş C. H. F. İdare Heyeti Reisi İbrahim.
Alurca C. H. F. Reisi Tevfik.
Ulukışla C. H. F. Reis Vekili Yakup.
Kartal C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reisi Necati Şerif.
Çatalca C. H. F. Kaza Heyeti Reisi Naci.
Bozkır C. H. F. Reisi Ziya.
Çumra Kaymakam ve Belediye Reis Vekili Sadık, C. H. F. Merkez Heyeti Reisi Rakım, Maarif namına Maarif Memuru Sadullah, M. İ. T. C. Reisi Şefik Kemal, Hilâliahmer Reisi Kemal.
Hadım C. H. F. Reisi namına Belediye Reisi Yahya.
Tirebolu C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reisi Hasan.
Manisa C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi namına Kenan.
Amasra Muhtar H. Basri, C. H. F. Reisi M. Necati, Nahiye Müdürü Mazhar.
Mustafakemalpaşa Kazası C. H. F. İdare Heyeti Reisi Avukat Hakkı.
Maçka C. H. F. Reisi Salim.
Dörtyol C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reisi Hüseyin.
Of C. H. F. İdare Reisi Ali.
Kars C. H. F. Reisi Zihni.
Üsküp Nahiyesi C. H. F. Reisi Ahmet.
Bünyan Akkışla C. H. F. Reisi İlyas.
Isparta Vilâyet İdare Heyeti Reisi Remzi.
Sürmene C. H. F. Kemerli Nahiyesi Reisi Hamdi, C. H. F. Merkez Nahiyesi Reisi Salih, C. H. F. Akarlı Nahiyesi Reisi Sadettin, C. H. F. Aksuma Nahiyesi Reisi Mehmet, C.H.F. Biflere Nahiyesi Reisi Süleyman, C. H. F. Dağbaşı Nahiyesi Reisi Mehmet, C. H. F. Kucara Nahiyesi Reisi Kâmil.
Sürmene C. H. F. Reisi Yusuf.
Gerze C. H. F. Kaza Heyeti Reisi Nuri.
Trabzon C. H. F. Vilâyet İ. Heyeti Reisi Ruhi.
Göynük Belediye Reisi Fahri, C. H. F. Reisi Şakir,

C. H. F. Eminönü Kazası İdare Heyeti Reis Vekili A. Nafiz.
C. H. F. Fatih Kaza Reisi Dr. Hikmet.
Emet C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reisi N. Hamdi.
Osmaneli C. H. F. Kaza Reisi Mehmet.
Şile C. H. F. Kaza Reisi M. Sadık.
Yalova C.H.F. Çınarcık Nahiyesi İdare Heyeti Reisi Süleyman.
Akşehir C. H. F. Nahiye Reisi N. Doğan.
Akçaabat C. H. F. Reisi Cevdet.
Refahiye C. M. U. Şinasi.
Manisa İkinci Reis N. Osman.
Ardahan C. H. F. Reisi Sabri, halktan İzzet.
Erzin C. H. F. Reisi Salih.
Köyciğez C. H. F. İdare H. R. Şükrü.
Denizli Belediye Reisi M. Nail, C. H. F. Reisi Esat.
Turgutlu C. H. F. İdare Heyeti Reisi Cevdet.
Eskişehir C. H. F. Vilâyet İdare H. Reisi Osman.
Ezine C. H. F. Reisi Şükrü.
Dursunbey C. H. F. Reis Vekili Arif.
Yenişehir C. H. F. Kaza İdare Reisi M. Osman.
Çorum C. H. F. Reisi Şevket.
Gördes C. H. F. Reisi Ahmet Nuri.
Andırın C. H. F. Reisi Abdullah, Belediye Reisi Ömer.
Mucur C. H. F. Reisi Tevfik.
Niğde C. H. F. İdare Heyeti Reisi Dr. Hüseyin.
Silifke C. H. F. Reisi Emin.
Karahisar Nahiye Müdürü Sadık, Belediye Reisi Hamdi, C. H. F. Reisi Hüsnü.
Yalova C. H. F. Kılınç Nahiyesi İdare Heyeti Reisi Hüseyin.
Yalova Kazası İdare Heyeti Reisi Ömer.
Sındırgı C. H. F. Reisi Kemal.
Bandırma C. H. F. Reisi Kâşif.
Balıkesir İvrindi Nahiyesi M. ve Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Şevket, C. H. F. Reisi İsmail, İvrindi Muhtarı M. İsmail, Tayyare Cemiyeti Reisi Halil, C. H. F. Bakırköy kazası Reisi Kemal.
İstanbul Beyoğlu Kazası C.H.F. Reisi Avukat Mekki Hikmet.
Burhaniye C. H. F. İdare Heyeti Reisi Tali.
Alaşehir C. H. F. İdare Heyeti Reis Vekili Hüsnü.
Balıkesir C. H. F. Merkez Kaza İdare Heyeti Reisi Hasan.
Balıkesir C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Konya Mebusu T. Fikret.

Beyşehir C. H. F. İdare Reisi M. Zeki.
İğridir Belediye Reisi Feyzi, C. H. F. İdare Reisi Yaşar, C.H.F. İdare Reisi Burhan, Barta ahalisi namına Muhtar Burhan.
Akhisar C. H. F. İdare Heyeti Reisi Mehmet Nuri.
Şarköy C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reisi Muzaffer.
Vona halk namına Belediye Reisi Hüseyin, C. H. F. İdare Reisi Mehmet.
Şile Ağva C. H. F. İdare Reisi Halil.
Sivrihisar C. H. F. Reisi Ali.
Osmancık kazası C. H. F. İdare Heyeti Reisi namına Mehmet.
Malatya C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Osman Hilmi.
İğridir C. H. F Vilâyet İdare Reisi A. Rıza, Sütçüler nahiyesi halkı namına Muhtar Osman.
Karaağaç C. H. F. İdare Reisi Tahir.
Çiftlik Artova C. H. F. Reisi Bilâl.
Turgutlu Hilâliahmer Reisi Bahaettin, Gençler Birliği Reisi Alp Tekin.
Ahmetli C. H. F. Reisi Ahmet.
Elbistan, Efsus Belediye Reisi İbrahim, C. H. F. Reisi Vahap.
Viril C. H. F. Reisi Emin, Belediye Reisi Mustafa, Spor Cemiyeti Reisi Rıdvan Muallimler Birliği Reisi Osman.
Sandıklı C. H. F. Reis Mehmet Akif.
Antep C. H. F. Vilâyet Heyeti Reisi Dr. Abdülkadir.
Sıvas C. H. F. Reis Vekili Hikmet.
Boğazlıyan C. H. F. Reisi Şakir.
Yeşilova Fırka Reisi namına Feyzullah.
Pütürge C. H. F. Reisi Ali Rıza.
Sarıkamış C. H. F. ve Belediye Reisi Dursun.
Refahiye C. H. F. İdare Heyeti Reisi Esat.
Songurlu Belediye Reisi Bahaettin, C. H. F. İdare Reisi Hacı Sadık.
Reşadiye Muallim Dursun, Muhtar Yusuf, Reşadiye Bereketli Nahiyesi C. H. F. Reisi Ömer.
Yozgat Haydarbeyli Nahiyesi halkı namına C. H. F. Reisi Osman.
Amasya C. H. F. Reisi Sıtkı.
Seferihisar C. H. F. Reisi Akif, Belediye Reisi M. Fahri.
Sarayönü Nahiyesi C. H. F. ve bütün köy ihtiyar meclisleri namına Osman Kaya, M. Hilmi.

Kadıköy C. H. F. İdare Heyeti Reisi M. Nuri.
Pınarbaşı Köy muhtarı namına Merkez muhtarı İsmail, Viranşehir Nahiyesi bütün halk namına C. H. F. Reisi Musa, Aza Mirza, Bahri, Rifat, Hacı Mirza.
Pınarbaşı kazası halkı namına C. H. F. Reisi Tahir.
Bornuva C. H. F. Nahiye Reisi Cemal.
Germencik C. H. F. Reisi Tevfik.
Emirdağ Kaymakam Vekili Niyazi, Belediye Reisi R. Sırrı, C. H. F. Reisi Mecdi, Tayyare Cemiyeti Reisi Ömer, Himayei Etfal Heyeti Ömer, Ticaret Odası Mümessili Hasan, Muallimler Birliği Reisi H. Hüseyin.
Besni C. H. F. Reisi Hacı Süleyman.
Erzurum C. H. F. Reisi Mesut.
Giresun C. H. F. İdare Heyeti Reis Vekili Cemil.
Korkuteli Belediye Reisi Asım, Hilâliahmer Reisi Müslim, C. H. F. Reisi Mustafa, Spor Kluübü Reisi Necati.
Muğla C. H. F. Heyeti V. Cemal, Belediye Reisi İskender, Halkevi Reisi Cavit.
Silivri C. H. F. İdare Heyeti Reisi Asım.
Aksaray C. H. F. İdare Heyeti Reisi Hadi.
Çine Belediye reisi Şakir, Kaymakam Vekili Rıdvan, C. H. F. Reisi Atıf.
Kırşehir C. H. F. Merkez Kazası İdare Heyeti Reisi M. Turgut.
Kırşehir C. H. F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Mehmet.
Kırşehir Köşker Nahiye Müdürü Şevki.
Edincik C. H. F. İdare Reisi Sabri.
Sarayköy C. H. F. ve Belediye Reisi İhsan.
Bahçe C. H. F. Reisi Osman.
Menemen C. H. F. Reisi M. Kemal, Belediye Reisi Kâzım.
Nonu C. H. F. Reisi Mustafa.
Marmara adası C. H. F. Reisi Mustafa, Merkez Nahiye muhtarı Ahmet.
llıca C. H. F. Reisi Hakkı, Belediye Reisi Mehmet.
Bozdoğan Belediye Reisi İsmail Hakkı, C. H. F. Reisi M. Hilmi, Kaymakam Halil.
Kırkağaç C. H. F. Reisi Zühtü, Kaymakam İsmail Fuat, Belediye Reisi Celâl, Muallimler Birliği Reisi Ali, Gençler Birliği Reisi İsmail Safa.
Dinar C. H. F. ve Belediye Reisi Ahmet.
Güdül C. H. F. Reisi namına Hüseyin.

Urfa C. H. F. Reisi Hilmi.
Göksun C. H. F. Reisi Mevlût, Kaymakam Mehmet, Belediye Reisi Hasan.
Kilis C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reisi Mahmut.
Nazilli C. H. F. Reisi Halil, Kuyucuk Belediye Reisi Ahmet.
Boldan C. H. F. Reisi Ahmet Tevfik.
Nallıhan Cavirhan Nahiyesi Fırkası Mutemedi İbrahim.
Kırklareli Kelipolos Nahiyesi C. H. F. Reisi Baki.
Pınarbaşı Sarız Nahiyesi köylüleri namına Nahiye C. H. F. Reisi Mehmet, Köyyeri Muhtarı İsmail, Aza Mehmet, Yalak Muhtarı Ali.
Bergama C. H. F. Reisi Hamdi.
Kemaliye Fırka Reisi İbrahim.
Keşan C. H. F. Reisi Hasan.
Kemaliye Kazasının Asutke Nahiye F. Reisi Mustafa, Köylüler namına Sabri.
Sarıoğlan C.H.F. Reisi namına Alâettin.
Gemerek C.H.F. Mutemedi Ömer.
Kars C.H.F. Reisi Yusuf Zıya.
Aydın C.H.F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Etem Kadri.
Erbaa C.H.F. Reisi Mehmet.
Eskipazar C.H.F. Reisi Ali.
Celâlli Nahiyesi C.H.F. Reisi Hamdi.
Hafik C.H.F. Reisi Mustafa.
Hafik İpsile Nahiyesi C.H.F. Reisi Cemal.
Keskin C.H.F. Reisi Hadi, Nahiye Müdürü Refik, Belediye Reisi Ömer.
Hafik Mamuga Nahiyesi C.H.F. Reisi Bekir.
Çerkeş At Karacalar C.H.F. İdare Heyeti Reisi M. Necati.
Sinop C.H.F. Reisi Macit.
Zara Belediye Reisi Sabit, C.H.F. Reisi Nail, Zara Kızıldağ Gençler Birliği Umumî Reisi Kaymakam M. Nami.
Gümüş Belediye Reisi Tevfik, ve C.H.F. Reisi Vekili Halil.
Kayseri Himmet Dede Nahiyesi C.H.F. İdare Heyeti Reisi Mustafa.
Gümüş Kaymakam Vekili Fikri, Belediye Reisi Emin, C.H.F. Reisi Arif.
Havza C.H.F. Kaza İdare Heyeti Reisi Ali Rıza.
Ordu C.H.F. Reisi Haydar.
Kadıhanı C.H.F. Reisi Ata.

Kozan C.H.F. Reisi Zeki.
Lâpseki C.H.F. Reisi Hamdi.
Çerkesköy C.H.F. Reisi Hüsnü.
İzmit C.H.F. Reis Vekili Esat.
Çorlu C.H.F Kaza İdare Heyeti Reisi Zıya.
Saphane C.H.F. Reisi Habil oğlu Fuat.
Ereğli C.H.F. Reisi Hakkı.
Serik C.H.F. Reisi A. Rifat.
Samsun C.H.F. Vilâyet İdare Heyeti Reis Vekili Hamit.
Konya C.H.F. ve Belediye Reisi Şevki.
Balâ C.H.F. İdare Heyeti Reisi namına Sakıp.
Kemalpaşa C.H.F. Reisi Asım, Ziraat Odası Reisi Cemal.
Demirköy Belediye Reisi Sadettin, Himayei Etfal Reisi Ali Rıza, C.H.F. Reisi Raif, T.T. Cemiyeti Demirköy Ş.R. Cahit, Türk Dili Tetkik Cemiyeti Ş. R. Osman Hayri, Hilâliahmer C. R. Dr. Sedat Sipahi, İktısat Cemiyeti Demirköy Ş. Reisi Ali Rıza.
Gediz C.H.F. Reisi Sadık.
Kütahya C.H.F Vilâyet İdare Heyeti Reisi Etem.
Kütahya C.H.F. İdare Heyeti Reisi Ali Akif.
Bartın C.H.F. Reisi yerine Beş oğlu Hasan.
Biga C.H.F. Idare Heyeti Başı Raşit.
Bursa C.H.F. Vilâyet Reisi Sadi Rasim.
Alanya C.H.F. Reisi Şükrü.
Şiran Kaymakamı Zeki Zıya, Belediye Reisi Nusrat, C.H.F. Reisi Mesut.
Akseki Güzelsu Nahiyesi C.H.F. Reisi Mehmet.
Mersin C.H.F. İçel Vilâyeti İdare Heyeti Reisi ve Mersin Halkevi Reis Vekili Necip Mecit.
Bozöyük C.H.F. Reisi Nafiz.
Urla Belediye Reisi Fahri, C.H.F. Reisi Hamdi, Gökova Nahiye Müdürü Vekili Muharrem.
Bigadiç C.H.F. İdare Heyeti Reisi Vehbi, Himayei Etfal Reisi Cemil.
Bayındır C.H.F. Nahiye Ocağı Reisi O. Vasıf.
Acıpayam Belediye Reisi A. Niyazi, C.H.F. İdare Heyeti Reisi Fevzi.
Alaçam C.H.F. İdare Heyeti Reisi Ahmet.
Terme C.H.F. Reisi Muhlis.

Akseki C.H.F. Susuz Sahap Nahiyesi İdare Heyeti Reisi Veli, C.H.F. Cevizli Nahiyesi İdare Heyeti Reisi Süleyman.
Aydın C.H.F. Reisi M. Nuri, Belediye Reisi Mehmet Nuri.
Ayvalık C.H.F. Reisi namına A. Mazhar.
Edremit C.H.F. Reisi Cevdet.
Çubuk C.H.F. Reisi Hüsnü.
Haymana C.H.F. Reisi Fahri.
Buca Belediye Reisi Kâzım, Nahiye Müdürü Rifat, C.H.F. namına Reşat, Hilâliahmer Reisi Sadettin, Tayyare Reisi Kâmil, Spor Kulübü Reisi namına Nazım.
Develi Tomarza C.H.F. Reisi Emir.
Pınarbaşı Pazarviran Nahiyesi Halkı namına C.H.F. Mutemet Vekili Mustafa Nuri, Muhtar Yusuf.
Erzincan C.H.F. İdare Heyeti Reisi Namına Asım.
Develi Bakırdağı C.H.F. Heyeti Reisi Tevfik.
Keskin C.H.F. Idare Heyeti Reisi Mustafa.
Kağızman C.H.F. Reisi Abdullah.
Çankırı C.H.F. ve Halkevi Reisi Mustafa.
Niksar C.H.F. İdare Heyeti Reisi Osman.
Bulancak C.H.F. İdare Heyeti ve Gençler Birliği Reisi Naci.
Pınarbaşı Kaynar Nahiyesi namına Hasan, Ebubekir, Emin, C.H.F. Reisi Ali, Aza Hamit, Malak Muhtarı Şaban, İnliveran Muhtarı Tevfik, Kaynar Muhtarı Nuri.
Kadıköy Kazası C.H.F. Reisi Yusuf Zıya.
Pazar C.H.F. İdare Heyeti Reisi Zıya, Belediye Reisi Münür.
Saimbeyli C.H.F. ve Belediye Reisi Tevfik.
Mecitözü C.H.F. Reisi Cemal.
Çiçekdağı C. H. F. Reisi Hilâliahmer Şubesi Reisi Mustafa Vehbi.
Bünyan Elbaşı Nahiyesi C.H.F. İdare Heyeti Reisi Karebey.
İncesu C.H.F. Reis Vekili ve Belediye Reisi Kemal.
Kırklareli C.H.F. İdare Heyeti Reisi Tevfik.
Kırklareli Halkevi Reisi Tevfik.
Kalecik C.H.F. Reisi Hüseyin.
Emet Virancık Nahiyesi C.H.F. Reisi Namına Hüseyin.
Karamanlı Kaymakamı Şehap, Belediye Reisi A. Zühtü, C.H.F. Reisi M. Hilmi, Karamanlı Belediye Reisi O. Lûtfü.
Senirkent Nahiye Müdürü İhsan, Ticaret Mümessili H. Avni, C.H.F. Reisi İbrahim, Belediye Reisi Şevket.
Mut C.H.F. Reisi Ali.

Kuruçay C.H.F. İdare Heyeti Reisi Recep.
Kıgı Kazası Halkı namına C.H.F. Reisi Tahsin, Aza Halil, Galip.
Elbistan Ticaret Odası Reisi Arif, C.H.F. Reisi Durmuş, Belediye Reisi N. Nurettin.
Bayındır C.H.F. Kaza İdare Heyeti Reisi Hasan Zihni.
Demirci C.H.F. Reisi Şerif.
Kula C.H.F. Reisi Haşim.
Mihalıççık C.H.F. Reisi namına Mehmet.
Şebin Karahisar İdare Heyeti Reisi namına Rüştü.
Datça C.H.F. Reisi Kâmil, Belediye Reisi Cezmi.
Darende C.H.F. Reisi Veli.
Erdek Belediye Reisi ve C.H.F. Reisi Salâhattin.
Gönen C.H.F. Reisi Kâzım.
İnebolu C.H.F. İdare Heyeti Reisi namına Refik.
Kastamonu C.H.F. İdare Heyeti Reisi Aslan.
Kayseri C.H.F. Reisi Kayseri Mebusu Reşit.
Seyitgazi C.H.F. Reisi Veli.
Tekirdağ C.H.F. Reisi Ekrem
Boyabat C.H.F. Reisi Lûtfü.
Gemlik C.H.F. Umurbey Nahiye Reisi İsmail.
İpsala C.H.F. Reisi A. Rıza.
Oltu C.H.F. Reisi Süleyman.
Koylısar C.H.F. İdare Heyeti Reisi Vehip.
Edirne C.H.F. Reisi, Halkevi Reisi Akıncı Oğlu İbrahim.
Antalya C.H.F. Vilâyet İdare Heyeti Reisi Şerafettin.
Seydişehir C.H.F. Reisi Sait.
Finike C.H.F. Reisi M. Kâzım.
Fethiye C.H.F. Reisi Hilmi.
Milâs Halkevi Reisi A. Nazmi; C.H.F. Reisi Cemil; Belediye Reisi Şevki; Ticaret ve Sanayi Odası Reisi M. Hasan.
Ödemiş C.H.F. Birliği Heyeti Reisi Salih Vecdi.
Ödemiş, Kiraz Nahiyesi C.H.F. İdare Heyeti Reisi Ahmet.
Dikili C.H.F. İdare Heyeti Reis Vekili H. Avni.
Sultanhisar C.H.F. Nahiye Heyeti Reisi Ali Zühtü.
Erzurum C.H F. Kaza İdare Heyeti Reisi Hadi.
Zonguldak C.H.F. Kilimli Nahiye İdare Heyeti Reisi Ahmet Abdi Oğlu.
Uşak C.H.F. Reisi Remzi.
Ödemiş Halkevi Reisi Selim; C.H.F. Reis Vekili Mithat.
Eeşme C.H.F. Reisi Osman Nuri.

Görele Kaymakamı Nuri; Belediye Reisi Ali; Umumî Meclis azası Atıf; Ticaret Odası Reisi Salih; C.H.F. Reisi Salâhattin; Hilâliahmer Reisi Sadrettin; Himayei Etfal Reisi Reşat; Ziraat Odası Reisi Hüseyin.

Salihli C.H.F. Reisi Necmi

Biniş C.H.F. Reisi Şemsi

Tortum Belediye Reisi Kâşif; C.H.F. Reisi Şükrü; Kaymakam vekili Nazım

Hasankale Belediye ve Halk Fırkası namına Zakir; Âza Rıza, Fırka İdare Âzasından Abdurrezzak; Âza İbrahim, İsmail, Abdullah, Şefik, Rifat, Selim, Salih, Ömer; Satıcılar Esnaf Cemiyeti namına Tayyar Nazmi; Esnaf Cemiyeti Reisi namına; Pişiriciler Cemiyeti namına Vasıf

Kuruçay Armudan Nahiyesi Halk Fırkası Reisi M. Mustafa

Kuruçay Kozkışla Nahiyesi Halk Fırkası namına Kadri

Barkiri Nahiye Umum Halk ve Halk Fırkası teşkilatı namına Osman

Gesi Fırka mutemedi namına Emin

Çankırı, Yapraklı Nahiyesi C.H.F. Reisi İsmail; Müdür Avni

Tarsus C.H.F. İdare Heyeti Reis vekili Kemal

Şevşet Belediye Reisi Ahmet, Fırka Reisi Zihni

Kozlu Nahiye Müdürü Süreyya; C.H.F. Reisi D. Reşat; Spor Klübü Reisi namına Mustafa; Kömür madenleri namına Mustafa

Karaman İbrala Nahiyesi C.H.F. nahiye ocağı reisi Abit

Adapazarı C.H.F. Reisi ve Adapazarı Halk evi Reisi Asım Hamdi

VİLAYETLER

Trakya U. Müfettişliği yerine Şükrü
Ankara Valisi ve Belediye Reisi Nevzat
İstanbul Valisi ve Belediye Reisi Muhittin
İstanbul Umumî Meclis Reis vekili Necip
Manisa Borsa Reisi Kenan
Urfa Belediye Reisi Ömer
Mardin Ticaret Odası Reisi Musa
Kars Himayei Etfal Reisi Selim
Kayseri Valisi ve Belediye Reisi M. Nazmi
Kırşehir Hilâliahmer Cemiyeti İkinci Reisi Nüzhet
Tokat Belediye Reisi Hilmi
Altınova Belediye Reisi Mecit Ziver
Manisa Belediye Reisi Rıza
Malatya Belediye Reisi namına Naim
Sıvas Belediye Reisi Hikmet
Antep Belediye Reisi Hamdi
Kars Belediye Reisi Mehmet
Sinop Maarif Müdürü N. Şefik
Amasya Belediye Reisi Osman
Antalya Maarif Müdürü Kemal Kaya
Kadıköy Belediye Reisi Hamdi, Tayyare Cemiyeti Reisi Kemal
İzmir Dr. Behçet Salih, İzmir Belediye Reisi
Sinop Belediye Reisi Abdullah
Kastamonu Belediye Reis vekili N. Ali
Giresun Maarif Müdürü Rifat Necdet
Isparta Vali vekili Memduh
Ordu Belediye Reisi Dr. Namık
Erzincan Belediye Reisi Hakkı
Bilecik Belediye Reis Vekili A. Hamdi
Kırklareli Üsküp Nahiyesi Belediye Reis vekili Eyüp
Bursa Maarif Müdürü Fakir
Niğde Koyunlu köyü Belediye Reisi Nuri
Eskişehir Belediye Reisi Kâmil
Burhaniye Belediye Reisi Mustafa.

Elâziz Valisi Tevfik Sırrı
Giresun Belediye Reisi Vekili Asım.
Bursa Belediye Reisi Muhittin.
Trabzon Belediye Reisi Kadri.
Kırşehir Belediye Reisi N. Turgut.
Tokat Valisi Recai.
Bolu Vali Vekili Faik.
Diyarbekir Valisi Fevzi.
Samsun Vilâyet Daimî Encümeni Reisi Talât.
Bolu Belediye Azasından Bedri.
Denizli Maarif Müdürü ve Lise Müdür Vekili Zıya.
Antep valisi Akif.
Ordu Valisi Adil.
Maraş Belediye Reisi Dr. Hasan Sükûti.
Kırklareli Belediye Reisi Nail.
Afyon Belediye Reisi Haşim.
Siirt Halkevi Reisi Murat.
Trabzun Valisi Rifat.
Rize Belediye Reisi Behçet.
Kütahya Belediye Reisi Etem.
Amasya Valisi Kadri.
Yozgat Valisi Baran.
İçel Vali Vekili Atıf.
Siirt Belediye Reisi Hikmet.
Afyon Valisi Ahmet Durmuş.
Denizli Tayyare Cemiyeti.
Edirne Belediye Reisi Ekrem.
Van Vali ve Belediye Reisi Salâhattin.
Diyarbekir Belediye Reisi V. Behzat.
Sinop Valisi Abdülhak.
Rize Çoruh Valisi Behçet.
Bayazıt Belediye Reisi Musa Kâzım.
Çanakkale Maarif Müdür Vekili Ramiz.
Kadınhan Belediye Reisi Ata.
Edirne Valisi Özdemir ve daha birçok isimler.
Vize Belediye Reisi Ahmet.
İzmir Valisi Kâzım.
Samsun Belediye Reisi.
Bolu Maarif Müdürü Kâşif.
Tekirdağ Belediye Reisi Ekrem.

Çankırı Valisi Muhtar.
Balıkesir Belediye Reisi Naci.
Erzurum Belediye Reisi Durak.
Biga Belediye Reisi Muammer.
Biga Kazası Halkı namına Rıza.
Biga Ortamektebi yerine Salih.
Biga İdman Yurdu Başı Recep,
Çal Belediye Reisi Abdurrahman.
Aydın Belediye Reisi Nafiz.
Elâziz Belediye Reisi Hurrem Faik.

KAZALAR

Pütürge Kaymakam vekili Rauf.
Malazgirt Belediye Reisi Sıtkı.
Eleşkirt Memurları ve halkı namına Belediye Reisi ve Kaymakamı Rahmi.
Merzifon Kaymakamı İbrahim Rüştü.
Kangal Belediye Reisi N. Şükrü.
Muradiye Belediye Reisi Mustafa.
Germencik Belediye Reisi Tahir.
Besni Cümhuriyet Müddeiumumî Vekili Vehbi.
Besni Orman Mühendis Muavini Süleyman.
Gemlik Balıkpazarı Nahiye Reisi Muharrem.
Nazimiye Belediye Reisi Zeki.
Kartal İlkmektepten Mekin Turgut.
Edincik Belediye Reisi Süleyman.
Kızılcahamam Belediye Reisi N. Hüsamettin.
Saray Belediye Reisi Sadık Malkoç oğlu.
Bakırköy Kaymakamı ve Belediye Şube Müdürü Veli.
Düzce Belediye Reisi İsmail.
Eceabat Kaymakam ve Belediye Reisi.
Ereğli Kaymakam ve Belediye Reisi.
Keşan Belediye Reisi Hamdi.
Kadıköy Belediye Şubesi Md. İhsan.
Büyükdere Sarıyer Kazası halkı namına Belediye Şubesi Müdürü Memduh.
Şatak Kaymakamı ve Belediye Reis Vekili Salih.
Besni Belediye Reisi Mustafa.
Besni Evkaf Memuru Cezmi.
Kâhta Kâhtalılar yerine Belediye Reisi Urfi.
Garzanın Zok kasabasından Yusuf, Zıya, Mustafa, Hilmi, Mahmut.
Akşehir Tayyare Cemiyeti.
Cizre Belediye Reisi Sabir.
Van Kırmızıay Reisi Müştak.
Sungurlu Belediye Reisi Bahattin.

Söğüt Belediye Reisi Mitat.
İnegöl Belediye Reisi Ali.
Ilgaz Belediye Reisi Nuri.
Ereğli Belediye Reisi İsmail.
Kuşadası Gençler Birliği namına Etem, C.H.F. Reisi Hüseyin, Kaymakam Dilâver, Belediye Reisi Fuat.
Beşiktaş halkı namına Kaymakam ve Belediye Müdürü Şevket.
Ayvalık Alibey Belediye Reisi Izzet.
Bucak Belediye Reisi Ali Münir.
Besni Kaymakam Vekili Mehmet Cemal.
Kızılchamam Kaymakamı Dilâver.
Uzunköprü Kaymakam Vekili İbrahim.
Serik Belediye Reisi Fahri.
Borçka Halkevi Reisi Mustafa, Belediye Reisi Hıfzı.
Eminönü Kaymakamı Belediye Şube Müdürü Raif.
Erciş Belediye Reisi Vasfi.
Artvin Belediye Reisi Arslan.
Kağızman Belediye Reisi Mitat.
Kağızman Kaymakamı Kâni.
Kelkit Halkı namına Belediye Reisi Hilmi.
Bilecik Meclisi Umumî Azası ve esnaftan ve halktan muhtelif imzalar.
Kırklareli Belediye Reisi Nail.
Keskin Belediye Reisi Mustafa.
Ilgın Kaymakamı Talât.
Sındırgı Belediye Reisi Mustafa.
Mesudiye Maarif Memuru Hasan.
Köprü Belediye Reisi Hikmet.
Mecitözü Belediye Reisi Rıza.
Adıyaman İnhisar Müdürü Nazif.
Kuruçay Belediye Reisi Hüsnü.
Mazgirt Belediye Reisi Halil.
Adıyaman Askerlik Şube Reisi Muzaffer.
Torul Kaymakam Vekili Mehmet Rasim.
Boğazlıyan Belediye Reisi Şevket.
Kadirli Belediye Reisi Saffet.
Ceyhan Belediye Reis Vekili Hilmi.
Adıyaman Maarif Müdürü Fehmi.
Aluşlar Belediye Reisi Lûtfi.

Pütürge Belediye Reisi Kemal.
Çemrik Kaymakam V. Şefik, Belediye Reisi Tahsin.
Artova Kaymakam V. Zakir.
Haymana Kaymakam V. Sadık.
Boğun Maarif Memuru Cuma.
Şarkihisar Kaymakamı Ahmet.
Pula Okutucular Birliği Uygun.
Nusaybin Belediye Reis Vekili Nasih.
Kızıltepe Kaymakam V. Ahmet.
Erzin Belediye Reis Vekili Zeki
Soma Belediye Reisi Hilmi.
İnönü Nahiyesi namına Belediye Reisi İbrahim.
Bozüyük Belediye Reisi İbrahim.
Buldan Belediye Reisi Nuri.
Çıldır Kaymakamı İhsan.
Pula Belediye Reisi Mehmet.
Şarkihisar Belediye Reisi Şükrü.
Gercüş Belediye Reisi Refik, Maarif Memuru Vekili namına Bahri, Ayınkaf M. D. Rasim, Ticaret Odası Reisi Bedrettin Hasan Kef Muhtarı Sabri, Ayınkaf Muhtarı İbrahim.
Marmaris Belediye Reisi Hamdi.
Başkale ahalisi namına Belediye Reisi Adnan.
Pülümer Kaymakamı Yavuz.
Zile Belediye Reisi Fevzi.
Merdenik Kaymakam Vekili Mehmet.
Marmaris Maarif Memuru Vekili Ferit.
Marmaris Kaymakamı Nâzım.
İncesu Kaymakamı Muzaffer.
Çankırı Belediye Reisi Ömer.
Kalecik Kaymakamı Vekili Etem.
Kinik Belediye Reisi Hüsnü.
Talas Belediye Reisi Hüsamettin.
Koçhisar Himayei Etfal Reisi Kemal.
Kalecik Belediye Reisi (Halk namına).
Narlıhan Belediye Reisi Cevdet.
Kusurlu Belediye Reisi Ömer.
Gerzan Belediye Reisi Cemil.
Demirci Belediye Reisi Hilmi, Demirci Kaymakamı Esat.
Arpaçay Belediye Reisi Halil, Pasof Belediye Reisi ve Kaymakamı Cavit.

Adıyaman Kaymakamı Adil.
Balat Belediye Reisi Şakir.
Tarsus Kaymakamı Hıfzı.
Koçhisar Kaymakamı İhsan.
Boğazlıyan Kaymakamı Basri.
Basgil Kaymakam V. Hakkı.
Geban Halkevi ve Belediye Reisi Vasfi.
Haymana Belediye Reisi Fahri.
Çubuklu Belediye Reisi Zekeriya.
Dikili Belediye Reis Vekili H. Avni.
Çubuk Kaymakamı Sırrı.
Bayındır Belediye Reisi Gani.
Torbalı Belediye Reisi Salih.
Ayancık Kaymakamı namına İhsan Hakkı, Belediye Reisi Salih.
Darende Belediye Reisi Mehmet.
Gemlik kaymakamı Gani.
Hekimhan Belediye Reisi Mehmet.
Safranbolu Belediye Reisi Osman.
Bornuva Belediye Reisi Fehmi.
Pınarbaşı kaymakamı Celâl.
Pınarbaşı Belediye Reisi ve azaları.
Anamur Meclisi Umumî azası Ali Riza.
Polatlı Kaymakamı Kadrettin.
Alaşehir Belediye Reisi Mazhar.
Çiçekdağı Belediye Reisi Mehmet.
Niksar Belediye Reisi Hakkı.
Adıyaman Müftüsü Hayri.
Adıyaman Meclisi Umumî Azası Mehmet.
Mesudiye Halkı namına Belediye Reisi Mehmet.
Arapsun Belediye Reisi Emin, Kaymakam V. Remzi.
Mardin Belediye Reisi Dr. Yahya.
Besiri Kaymakamı ve Belediye Reisi Ata.
Silvan Kaymakam Vekili Zeki.
Silvan Belediye Reisi Zeki.
Akdağ Belediye Reisi Saim.
Uluborlu Belediye Reisi Nuri.
Isparta Belediye Reisi M. Hilmi.
Sandıklı Belediye Reisi Nuri.
Borda Niğde Mebusu Halit, Belediye Reisi Tevfik, Çiftçi Bankası Md. Sabit, C. H. F. Reisi Faik, Maarif Md. Celâl.

Niğde Belediye Reisi Mustafa.
Burdur Belediye Reisi Dr. Ruhi.
Mut Belediyk Reisi namına Ali.
Akşehir Belediye Reisi Agâh.
Adıyaman Ziraat Odası namına Kerim.
Bergama Belediye Reisi Nafiz.
Büyükada Adalar Kaymakam ve Belediye Şube Müdürü Reşat.
Kartal Maarif memuru Tevfik.
Tavas Kızılcabölük Nahiyesi halkı namına Belediye Reisi.
O. Nuri.
Kartal Belediye Reisi Kemal Bayraktaroğlu.
Kartal Kaymakamı Hamdi.
Sürüş Kaymakam Vekili Hamdi.
Balâ Kaymakamı Fuat.
Koçhisar Şerefli Koçhisar Belediye Reisi Hayrullah.
Ayaş Belediye Reisi Ömer.
Beypazarı Belediye Reisi Şükrü.
Ayaş Kaymakam Raci.
Bartın Belediye Reisi Kadri.
Osmancık Kaymakam ve Belediye Reisi Niyazi Mehmet.
Kavaklı Belediye Reisi Mehmet.
Bozöyük Kaymakamı Emin.
Vakfıkebir Belediye Reisi M. Keleş.
» Kaymakamı Ali Fehmi.
Edremit Belediye Reisi Cevat.
Malkara Belediye Reisi Tevfik.
Geyve Maarif Memuru Vekili Celâl.
Bozcaada Belediye Reisi Kâzım.
Uzunköprü Belediye Reisi Mustafa.
Bolvadin Belediye Reisi Basri.
Seydişehir Belediye Reisi Agâh.
Beypazarı Kaymakam Vekili S. Cevat.
Gülpazarı Kaymakam Vekili Ahmet.
Orhangazi Kaymakamı Sait Ali.
Bandırma Belediye Reisi kâşif.
Silifke Belediye Reisi Sait.
Nazilli Belediye Reisi Emin.
Darende Kaymakam Vekili Nahifi.
Darende Maarif Müdürü Muhittin.
Anaypazarı Gülnar Belediye Reisi Ali.

TÜRK KURUMU KÜTÜPHANESİ

Palu Kaymakam ve Belediye Reisi Rifat, Tayyare Cemiyeti Reisi Rifat, Himayei Etfal Reisi Nihat, Hilâliahmer Reisi Murtaza.
Develi Yahyalı C. H. F. ve Belediye Reisi Abdullah.
Develi Kaymakamı Cemal, Belediye Reisi Hâdi.
Nallıhan Kaymakamı Salih.
Elmalı Belediye Reisi Ali.
Karapınar Kaymakamı Salâhattin.
İstanbul Fatih halkı namına Belediye Müdürü Halûk.
İğdir Belediye Reisi Rıza.
Pazarcık Belediye Reisi Sehap.
Emet Belediye Reisi Cemal.
Gönen Kaymakamı İzzet.
Sarıkamış Kaymakamı Hikmet.
Gerede Fırka Reisi A. İhsan, Belediye Reisi Mitat.
Yalova Belediye Reisi Hüseyin.
Gelibolu Belediye Reisi Ali.
Terme Halkı namına Belediye Reisi Nedim.
Maçka Kaza Memurları namına Kaymakamı Mustafa Sabri.
Of Belediye Reisi Bahri.
Mıhalıççık Kaymakam Vekili Halit, Belediye Reisi Şemsi.
Erdek Kaymakam Vekili Sadettin.
Devrek Kaymakam Vekili Celâlettin, Balediye Reisi Seyfi.
Elmalı Maarif Memuru Adil.
Balıkesir İvrinti Muhtarı M. İsmail.
Eğridir Kaymakam Vekili Emin.
Beyşehir Belediye Reisi M. Zeki.
Akhisar Belediye Reisi Nüzhet.
Karaağaç Belediye Reisi İzzet.
Şarköy Belediye Reisi Muzaffer.
Havza Belediye Reisi Kâzım.
Sivrihisar Belediye Reisi Abidin.
Akseki Maarif Memuru Kemal.
Dörtyol Belediye Reisi Tahsin.
Dörtyol Kaymakamı Abdürrahman.
Salihli Belediye Reisi Sinan Hamit, Spor Klübü M. İlhami.
Karaisalı Kaymakam Vekili Fahri, C. H. F. Kaza İdare Heyeti Reis Vekili İbrahim Etem, Belediye Reisi M. Etem.
Akçaabat Belediye Reisi Münir.
Mesudiye Kazası Kaymakamı Hakkı.

Refahiye Belediye Reisi Avni.
Vertek Belediye Reisi Kelâm.
Kemah Belediye Reis Vekili Hulûsi, C. H. F. Reisi Hakkı.
Köyceğiz Belediye Reisi Tevfik.
Ezine Belediye Reisi Cemal.
Dursunbey Belediye Reisi Arif.
Yenişehir Belediye Reisi M. Tevfik.
Bursa Kestel Nahiyesine Bağlı Susurluk Kasabası Belediye ve Himayei Etfal Reisi Celâl.
Çorum Belediye Reisi Baha.
Gerze Kaymakamı Fahri.
Çerkeş Belediye Reis Vekili Kaza Fırka İdare Heyeti Reisi Zıya,
Bütün kaza halkı namına Belediye Reisi Ferhat.
İskilip Belediye Reisi Şakir.
Orhaneli Belediye Reisi Osman Nuri.
Gediz Belediye Reisi Sadık.
Çarşamba Belediye Reisi S. Zeki.
Bahçe Belediye Reisi Hasan Hüseyin.
Adana Osmaniyesi Belediye Reisi Dede.
Osmaneli Belediye Reisi A. Hamdi.
Ulukışla Belediye Reis Vekili Yakup.
Yalvaç C. H. F. ve Belediye Reisi Edip.
Torul Belediye Reisi Celâl.
Bozkır kaza halkı namına Belediye Reisi Zıya.
Hadım Kaymakam Vekili Suat.
Tirebolu Belediye Reisi Sıtkı.
Bünyan Belediye Reisi Vahit.
Safranbolu Belediye Reisi Hilmi.
Safranbolu Kaymakamı İhsan.
Gerze Belediye Reisi Şükrü.
Sürmene Belediye Reisi Şakir Şükrü.
Çatalca Belediye Heyeti namına Belediye Reisi Mustafa.
Bayburt Belediye Reisi Fahrettin.
Kozan Belediye Reis Vekili S.Sabri.
Adıyaman Jandarma Kumandanı Muzaffer.
Gelibolu Kaymakamı Niyazi.
Şile Belediye Reisi M. Remzi, Şile Kaymakamı Bahri.
Alanya maarif Memuru Vekili Ali Tekin.
Yalvaç Kaymakamı Kemal.
Beykoz Kaymakam ve Belediye Şube Müdürü İhsan.

Bayramiç Belediye Reisi Yahya.
Bozkır Çelik Mehmet.
Yalvaç Ortamektep Müdürü Hurşit Alp Aslan.
Mustafakemalpaşa Kazası Belediye Reisi Sacit.
Fatsa Belediye Reisi Ali.
Pendik halkı namına Belediye Reisi Abdullah.
Nevşehir C. H. F. ve Belediye Reisi Safa.
Finike Belediye Reis Vekili M. Emin.
Lâpseki Belediye Reisi Arif.
Çerkesköy Belediye Reisi Mustafa.
Hakâri Belediye Reisi Kaymakam Asaf.
Hilvan Kaymakamı Recep.
Viranşehir Esnaf Cemiyeti namına Ali.
Gevaş Belediye Reisi Kaya.
Viranşehir Belediye Reisi Cemal.
Siverek Belediye Reisi Nedim.
Arga Kaymakamı Rıza.
Keskin Kaymakamı A. Kadir.
Birecik Kaymakamı ve Belediye Reisi Baki Neşet.
Kemaliye Koymakamı Abdullah Şükrü, Belediye Reisi ismail.
Hanı Belediye Reisi M. Ali.
Posaf C. H. F. Reisi Ticaret Odası Reisi Mehmet Aslan, Belediye Reisi Mansur.
Midyat Belediye Reisi Vekili Salih Zeki.
Maden Belediye Reisi M. Ali.
Derik Belediye Reisi Halil.
Erbaa Kaymakamı Ferit.
Hafik Belediye Reisi M. Niyabi.
Van Kasımpaşa Kazası namına Kaymakam ve Belediye Reisi Kemal.
Merzifon Belediye Reisi Hasan, C. H. F. Reisi Tahsin.
Arga Akçadağ Maarif Memuru Korkut.
Üsküdar Belediyesi Şubesi Müdürü Lûtfi.
Sürmene T. H. A. C. R.
Silivri Belediye Reisi Zeki.
Erbaa Belediye Reisi Zıya.
Hınıs Şerafettin.
Harran Kurultay Reisi Hikmet.
Varto Belediye Reisi Bedri.
Hınıs Belediye Reisi Faik.

Bulanık Belediye Reisi Hilmi.
Sason Kaymakamı ve Belediye Reisi Cenap.
Sason Türkiye Tayyare Ş. Reisi Hâzim.
Tuzluca Kazası Kaymakam vekili Mehmet.
Tuzluca Belediye Reisi N. Halil.
Alanya Belediye Reisi H. Şükrü.
Arpaçay Kaymakamı Murat Nihat.
Eskifoça Belediye Reisi Raşit.
Lice Kaymakamı ve Belediye Reisi Celâl.
Mutki Belediye Reisi Hami.
Hopa Kaymakamı Demir, Belediye Reisi Fevzi, Maarif Memuru Nedim, Orta mektep Müdürü Veli Orhan, Tayyare ve Hilâliahmer Reisi Doktor Cemal, Himayeietfal Reisi Hamit, Ticaret Odası Reisi lûtfi.
Suşehri Kaymakam vekili Şevki.
Solhan Belediye Reisi Rıdvan.
Oltu Belediye Reisi Sait.
Nizip Belediye Reisi İzzet
Çabakcur Belediye Reisi Recai
Bitlis Belediye Reisi Sabri
Kilis Belediye Reisi Rıza
Öğdem Kaymakam vekili Medet
Hozan Belediye Reisi Mustafa
Çorlu Belediye R. V. N. Galip
Fetiye Belediye Reisi Baha Kâmil
Diyadin Belediye Reisi Ramiz
Pazarcık Belediye Reisi Mustafa
Boyabat Belediye Reisi Müçteba
Yıldızlı Belediye Reisi Mustafa
Tarsus Belediye Reisi Muvaffak Zıya
Seyit Gazi Belediye Reisi Mehmet
Boyabat Kaymakam Vekili Hidayet
Koylasar Belediye Reisi Ömer.
İnebolu Belediye Reisi Hüseyin
Aksaray Kazası Kaymakamı Salâhattin.
Bahçe Ziraat Odası Reisi İsmail
Şirince Belediye Reisi Fethi.
Uşak Belediye Reisi Orhan Kâmil.
Lüleburgaz Yeşilova spor kulübü Reisi Arif.

NAHİYELER ve KÖYLER

Eğridir Barla Nahiye Müdürü Cemal.
Sarlı Sarlıpazarı Nahiye Müdürü Abdurrahman.
Eğridir Sütçüler Nahiye Müdürü Şükrü.
Şile Ağva Nahiyesi namına Muhtar Kemal.
Maraş Eloğlu Nahiye merkez köyleri heyeti ihtiyariyesi namına Muhtar M. Hanif.
Çatalca Boyalık Nahiyesi Mümessili Mehmet.
Bursa Köy Halkı namına Nahiye Müdürü Halil İbrahim.
Pehlivanköy Nahiye Müdürü Kemal.
Kalecik Hazayas Nahiyesi halkı namına Mahmut.
Bozkır Hozaköy Nahiyesi Budunu yerine İsmail.
Bozkır Belviran Budunu yerine Kara Hasan.
Giresun Kesaf Nahiyesinin Uğurcaköyü Mahmut Osman.
Refahiye Melek Şeref Köyü Namına Asım.
Refahiye Erkek Köyü namına Şamil.
Hacıbektaş Belediye Reisi İbrahim.
İskilip Boyat Nahiyesi Halkı namına Muhtar Ali.
İskilip Kızılveren Nahiyesi Halkı namına Muhtar Ahmet.
Manyas Umum Halk namına Manyas Muhtarı Haşim.
Manyas Şevketiye Nahiyesi Bütün Halk namına Muhtar Kâzim.
Refahiye Siptiğin Köyü namına Nebi.
Kırklareli Dereköy Nahiyesine bağlı Kapaklı köyü Muhtar Vekili Hüseyin.
Dereköy Nahiyesinde Mehmet.
İnce Nahiye Müdürü Ruhi.
Bayramiç Gölcük Müdürü Cemil.
Maraş Firnis Nahiyesi Köyleri namına Nahiye Muhtarı Bektaş.
Akşehir Bisse karyesi İdris, Çakıllar Karyesi Ramazan.
Yerköy Muhtarı Osman Oğlu Abdullah.
Vona Perşembe Nahiye Müdürü Fehmi.
Gönen Kavak Nahiye Müdürü İzzet.
Arga İnhisarlar Memuru Mecit.
Yeşilova H. A. C. R. na. Şükrü.
Alaçam Belediye Reisliği namına Abdullah.

Kızılçak Nahiye Md. Osman.
Uzunköprü Nahiyesi Md. Kemal Ömer.
Kütahya Gümüş Nahiyesi Md. Ahmet.
Orhaneli C. H. F. İdare Heyti Rs. Hakkı.
Harmancık Gazi Işığı Yatımektebi Başmuallimi Tahsin.
Harmancık Nahiyesi Md. Nuri.
Türk Tayyare Cemiyeti Ş. Rs. İ. Hakkı.
Hilâliahmer Şubesi Rs. Şükrü.
Harmancık Merkez Muhtarı Kadri.
Koşk Karahayit Nahiyesi namına Fırka Nahiye Reisi ve Muhtarı Hafız Mehmet.
Ayvalık Müdür Vekili H. İbrahim.
Siirde bağlı Tillo, Halenze, Fiskin, Civanken, Sinop köyleri Heyeti İhtiyariyeleri namına Hamdi.
Kâhta Tokaris Nahiyesi Ulusu yerine Abdullah Zeynel.
Malatya Fethiye Nahiyesi Md. N. Talât.
Tepeköy C. H. F. Nahiye Ocak Reisi Mehmet.
Torbalı Dağ Kızılca Nahiye Müdürü Tevfik, Nahiye Muhtarı Necati, Müntehibi sani Mecit, Ziraî Kredi Kooperatifi Ortakları N. Reisi Remzi.
Kurşunlu muhtarı Şükrü, Yirmi köy halkı namına Bayram Ören Muhtarı Şükrü.
Uzunköprü Salih Nahiyesi Müdürü V. Şakir.
Beyobası Nahiye Muhtarı Halil, Aza Mehmet.
Payas Müdürü Remzi, Muhtarı Hacı Halil.
Kırklareli Müdür Vekili Yunus.
Ayrancı Nahiye halkı namına Ramazan.
İrgin Argıthan Nahiye Müdürü İsmail Hakkı.
Murduğan Kösedere Muhtarı Mustafa.
Murduğan Nahiyesi Balıkova Muhtarı Süleyman.
Maraş Önsen Köyü Muhtarı Ali.
Turhal Tokatpazar Nahiye Müdürü Ahmet, Dimorta köyü Muhtarı Mehmet.
Hasan Köyden Ağa Mehmet.
Goyden Cil Mehmet Oğlu Hüseyin, Köy Kâtibi Mahmut, Alindar Köyleri Ahmet.
Haymana Sindiran Nahihyesi Müdür Vekili Halil.
Murduğan namına Muhtar Mustafa.
Merdenik Belediye Reisi M. Özdemir.
Suhut Belediye Reisi Vasfi.

Malatya İsmet Paşa Nahiyesi Müdürü Nuri.
Maraş Döngelele Varyanlı Anabet Heyeti İhtiyariye namına Döngele Muhtarı Durdu.
Avanos Alemi Nahiye Müdürü Nurettin, Karahasan Nahiye Müdürü Fahri.
Gudul Belediye Reisi namına Ömer.
Yeşilova Başmuallim Galip, Kadı şehri Nahiye Müdürü Mehmet Ali, C. H. F. İdare Reisi Sait Vasfi, Muhtarı Mehmet.
Halıköy Muhtarı Osman, Kavakköy Muhtarı Hurşit.
Göksun Çardak Muhtarı İsa, Salmanlı Nahiyesi M. Behçet.
Basvartanlık Nahiye halkı namına Muhtar Mehmet.
Kalkan Firas Muhtarlığı, Col Firas Muhtarliği.
Kalkan Finik Muhtarı.
Tutak Belediye Reisi Cemal.
Pervari Reisi Niyazi.
Marmaris Bozburun Nahiye Müdürü Faik.
İnönü Belediye Müdürü Emin.
Köprüköy: Md. V. Tahsin.
Akdağ Akdat Pek Köyünden Ömer.
Akdağ Fakılı Köyünden Ahmet.
Görele C. H. F. R. Mustafa.
Kasaba Muhtarı Hüseyin, Ocak R. Ali, Görele Eynesil Nahiye Müdürü Ali Rıza.
Savur Masereti Nahiyesi halkı namına Müdür Süleyman.
Sinanan Nahiye M. Şükrü.
Besirri Barıncı Nahiye Müdürü Cemil.
Gilindira Gilindiralıların yerine Tevfik Koç.
Bandırma Darıca Nahiyesi umum halkı namına Merkez Muhtarı Mustafa.
Gölpazarı Yenipazar Nahiye Müdürü Hüseyin.
Kelkit Köse Nahiye Muhtarı Nâzım.
İshakeli halkı namına Ali.
Vakfıkebir Tonya Nahiyesi Müdür Vekili Osman.
Çankırı Samaözü Nahiyesi halkı N. Ekrem.
Biga Dimetoka halkı namına Besim.
Biga Can Nahiyesi halkı namına Zihni.
Karapınar Hatamis Müdürü Hamit.
Kale Belediye Reisi Ahmet.
Murduğun İncecik Muhtarı Aziz.
Murduğan Nahiyesi Müdürü Cemil.

Alurca Mindeval Nahiyesi Testi köyü Muhtarı Hasan.
Dursunbey Kızılöz Köyünden Ali oğlu Mustafa.
Pozantı Nahiye Müdür Vekili Mustafa.
Yenifoça Köy Derneği namına Süleyman,
Gerze Yeni Cuma Nahiyesi Müdürü Ahmet Cemil.
Çiftlik Artova Belediye Reisi Salâhattin.
Malatya İsmet Paşa Nahiyesi Belediye Reisi Abdullah.
Garzan Melefan Nahiyesi Müdürü Harun.
Darende Balahan Nahiyesi Muhtarı Hakkı, Ayvalık Nahiyesi Müdür Vekili Mehmet.
Güney Nahiye Fırkası İdare Reisi Ömer Lûtfi.
Çiftlik Artava Kazası Kızılca Nahiyesi Müdürü.
Yozgat Biçek Nahiyesi köyleri namına Fırka Reisi Celâl.
Küllük: Milâsın Küllük Nahiyesi halkı namına Muhtar İsmet.
Muğla Ahi Nahiyesi C. H. F. Reisi Ahmet, Nahiye Müdürü Şevket, Muhtar Cevdet.
Diyarıbekir Lise Müdürü Cemal.
Kalkan Muhtarlığı.
Mahmudiye Eskişehir Çiftçiler Nahiyesi Mahtarı Hakkı.
Akdağ Kazası Yeniyaman Köyü halkı namına Haşim.
Akdağ Akça Kışlaköy Muhtarı Ahmet Şükrü.
Akdağ Nahiye Muhtarı Mehmet.
Kalecik Kenur nahiyesi halkı namına Duran.
Akdağ Kara Mağara Köyünden Mustafa.
Gelendos Nahiye Müdürü Hulûsi.
Tirilye Nahiyesi Müdürü İsmail.
Kırklareli İnce Köyü Muhtarı Ömer.
Dokuz Uyuk Muhtarı Hüseyin.
Kavaklı Âdem.
Tekke şeyhler Muhtarı Mehmet.
Lefeci Muhtarı Şevket.
Kızılcamüsellim Muhtarı Ahmet.
Koca Hıdır Muhtarı Ahmet.
Koyun Baba, Ali Paşa yeri Muhtarı Hasan.
Parlı Beşikdücü Nahiyesi Müdürü Mürşit.
Geyikli Nahiyesi Buyrukbaşısı Abdülkadir.
Şile Tekke Nahiyesi namına Muhtar ve Ocak Reisi Hüseyin.
Caltili Buk Dil Derleme Ocak Reisi Nahiye Müdürü Mazhar.
Kırklareli Keli Dereköy Nahiyesine bağlı Karadaire muhtarı Yahya.

Yenişehir Koyunhisar Muhtarı Abdullah.
Mesenus Muhtarı Ali.
Terme Kaymakam Vekili Ahmet.
Kozan Kaymakam Vekili İ. Hakkı.
Bucur Belediye Reisi Kâmil.
Kara İsmail Çatalan Nahiye Müdürü Ömer.
Çankırı Orta halkı namına Fehmi.
Akdağ Kazası Yeniyapan Köyü halkı namına Haşim.
Tirilye Nahiyesi Müdürü İsmail Rıdvan, C. H. F. Nahiye Heyeti namına Zühtü, Nahiye Muhtarı M. Emin.
Eskipazar Nahiye Müdürü Aziz.
Kayseri Hacılar nahiyesi halkı namına Belediye Rs. Akif.
Kocarlı Muhtarı A. Ahmet.
Kırıkkale Nahiyesi Merkez Muhtarı Mustafa, aza Emin.
Besni Sunarlı Nahiyesi Md. Celâl, Kızılın Nahiye Md. Hamdi Keysin Md. Lûtfi.
Besni Sam Bayazit nahiye Md. Şevket.
Cerkeş Atkaracalar Müdürü Şevket.
Torul Şadiköyü Muhtarı Ali, Karyana Muhtarı Hasan, Kozköy Muhtarı Ahmet, Kuzan Muhtarı Hasan, Kaynaş muhtarı Ömer, Kuymuş Muhtarı Mustafa, Tornik Muhtarı Hasbi, Eleci Muhtarı Veli.
Erga Kürecik Nahiye Md. Fahri.
Erga Doğanşehir Nahiye Md. Mustafa.
Kayseri Himmetdede Nahiyesi Müdürü Necmi.
Kangal Diktaş Nahiyesi Md. Abdurrahman.
Kangal Yellige Nahiyesi Md. Hüseyin
Gurun Göbekveren Nahiye Halkevi Reisi Mehmet, Karaduruk Nahiyesi Halkevi Reisi Mevlût.
Sarkugal Nahiye Müdürü Ahmet.
Hakâri Bivni Nahiye Md. Mehdi.
Muradiye Çaldıran Nahiyesi Namına Mutkılı Köyü Muhtarı Cebrail.
Boğazlıyan Bektaşlı Köyü İhtiyar Heyeti.
Balıkesir Korucu Nahiye Müdürü Haşim, Tayyare Odası Reisi Mustafa.
Van Havasar Nahiyesi Müdürü Fikret.
Kangal Kavak Nahiyesi namına İbrahim.
Gediz Şaphane Nahiyesi namına Müdür Kutlu.
Hamam Kızılcahamam Pazar Nahiyesi Müdürü Etem.

Mahacır Belediye Reisi Mesut.
Hamam Celtikçi Nahiyesi Müdürü Mehmet.
Kangal Akpınar Nahiyesi namına Rezzak.
Serik Çatallar Köyü Muhtarı, Gediz Nahiyesinini Apdurrahmanlar Muhtarı Osman, Macar Köy Muhtarı, Ahmet, Akçapınar Muhtarı Süleyman, Aşağıoba Muhtarı Mustaf, Kocayatak Muhtarı Muharrem, Candır Muhtarı Ali, Pınarcık Muhtarı Süleyman, Burnancı Muhtarı Süleyman, Karıncalı Muhtarı Emin, Vanköy Muhtarı Mehmet, Alacami Muhtarı İbrahim, Ufrundu Muhtarı Arif, Zaimler Muhtarı Muharrem, Eminceler Muhtarı Halis, Belek Muhtarı Ali, Kümköy Muhtarı İzzet, Karadayı Muhtarı Abdurrahman, Cankçı Muhtarı Reşat, Besni Hükûmet Hekimi Eşref Atalay, Tut Nahiye Müdürü Sabri, Tut Muhtarı Mehmet.
Kangal Kıllık Nahiyesi namına Hıdır ve Ali.
Kangal Alacanhan Nahiyesi namına Mahmut ve İsmail.
Arga Levent Nahiyesi Müdürü Sıddık.
Kırkağaç Gelnbevi Muhtarı Ahmet İlhami, Aza Rıza, Aza Zıya.
Turgut Zeytin köylüleri namına Muhtar Abdullah.
Turgut Hacı Veliler Köylüleri namına Muhtar Şükrü.
Turgut Muhtarı Mehmet, Nahiye Müdürü Cemal.
Turgut Hacı bayramlar köylüleri namına Muhtar Mehmet.
Morduğan Çatal kaya muhtarı Lâtif.
Kuplu Nahiye Müdürü Mitat Raşit.
Kuplu Nahiyesi Merkez Heyeti.
Pazarcık Nahiye Müdürü Vekili M. Zekâi.
Arapkir Daroğan köyü halkı namına Muhtar Seydi.
Arapkir Mutmur Nahiye Müdürü Raşit.
Arapkir Hastek köyü halkı namına Muhtar Halil.
Arapkir Hacı İskender, Nahiye Müdürü Tevfik, Çolakli Nahiye Muhtarı Mehmet, Karatepe Müdürü Murat, Mamıkan Müdürü Vahap, Neduban Müdürü Mehmet, Meydancık Müdürü Ömer, Aşağı İskender Müdürü Aziz.
Arapkir Mutmur köyü halkı namına Muhtar Ahmet.
Arapkir Eski Arapkir halkı namına Muhtar Mevlût.
Sarıkavak Nahiye Müdürü H. Rıza.
Elfanı Nahiye Müdürü Vekili Mehmet.
Pernavut Nahiye Müdürü Mehmet.
Armudan Nahiye Müdür Vehbi, Kütükbaşı Ali.

Kamışçı Nahiyesi umum köy muhtarları ve ihtiyar heyeti namına Yukarı Yırıklar Muhtarı Abdürrezzak.
Üsküp Nahiye Müdürü Kerim, Belediye Reis Vekili Yakup.
Çaycuma Nahiye Müdürü Celâl, Muhtar ve İhtiyar Heyeti Remzi, Gençler Birliği Behçet, C.H.F. Reisi Abdurrahman.
Üstü kuran Nahiyesi halkı adına Ali Haydar Şerif.
Ovacık Nahiye Müdürü Ekrem.
Erbaa Karayaka Nahiyesi Nüdürü Salih.
Kırklareli Dereköy Nahiyesine bağlı Koyva köyü muhtarı Cemal.
İlci Nahiye köyleri namına Rıza.
Erzurum Dumlu köy Nahiyesi on sekiz köy ahalisi namına Nahiye Müdürü Ali Şeref.
Kuruçayın Erhami Muhtarı Aziz.
Tuzlukçu nahiyesi Ziraî Kredi Koopratifi ortakları.
Akşehir: bütün Köyleri, Cemiyetleri, Şirketleri.

CEMİYETLER

İstanbul Halkevi Reisi Ali Rıza.
İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Reis Vekili Kara Mustafa Mehmet.
Emet Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Tahsin, Himayei Etfal Reisi Lûtfi.
Rize Muallimleri namına Muazzez.
Gemlik Spor Klübü Reisi Seyfi.
Mustafakemalpaşa muallimleri namına M. Nuri.
Samsun Tayyre Cemiyeti Reisi Fehmi.
Sandıklı Halkevi Reisi Hüseyin Abidin.
Sandıklı Muallimleri namına İbrahim Behiç.
Kepsut C. H. F. ve Belediye Reisi Ali Rıza, Türk Tayyare Cemiyeti Reis Vekili Muallim Sadi, Himayei Etfal ve Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Şakir, Halk mümessilleri Nizamettin, Çakır Ali.
Kastamonu Ticaret Odası Reis Vekili Ahmet.
Balıkesir İdman mıntakası Reisi Konya mebusu T. Fikret.
Geyikli Himayei Etfal Reisi Ali.
Korkudeli Muallimleri namına Maarif Memuru Turgut.
Silifke Halkevi Reisi Sait.
Refahiye Hilâliahmer ve Himayei Etfal Şubeleri Reisi Çetin.
Hozat Kaymakam, ve Belediye Reis Vekili İhsan, Aza Mustafa, Mehmet, ahaliden Tevfik, Mevlût, Sefer.
Sıvas Muallimler Birliği namına Md. V. Behram Lûtfi.
Balıkesir Halkevi Reisi Esat Adil.
Dursunbey Kazası Himayei Etfal Reisi Ali Rıza.
Mucur Tayyare Şubesi Reisi Sami.
Tokat Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Nail.
Zile Ticaret Odası namına Asım.
Ordu Ticaret Odası Reisi Hüsnü.
Giresun Yavuz Kemal C. H. F. Ocak Reisi Sıtkı, Esnaflar Cemiyeti Mümessili Safi
Çorum Halkevi Reisi namına Şevket.
Karacabey C. H. F. Reisi İsmail, Belediye Reisi İbrahim,

Merkez Kooperatifinde Derviş, Hilâliahmer Reisi Dr. Hakkı, Himayei Etfal Reisi Mustafa, Ziraat Bankası M. A. Kemal, İnhisarlar Memuru Şekip.

Samsun Sekizinci Mıntaka Etıbba Odası Reisi Saffet.
Dursunbey İdman Birliği Reisi Hüsnü
Dursunbey Ziraî Kooperatif Reisi M. Arif.
Ezine Spor Avcılar Birliği Reisi Dr. Nihat.
Eskişehir Halkevi Reisi Osman.
Mucur Hilâliahmer Reisi Zıya, Himayeietfal Reisi Tevfik.
Kayseri İlkmektep muallimleri namına Bedri.
Çemişkezek Tayyare Cemiyeti Reisi Ömer.
Çemişkezek Hilâliahmer Reisi Dr. Ömer.
Elâziz Halkevi Reisi Tevfik Sırrı.
Balıkesir T. Ta. Ş. R. Vekili Veli.
Samsun Türk Yükseltme Cemiyeti namına Ertuğrul.
Samsun Motörcüler Cemiyeti Reisi Mustafa.
Samsun Otel ve Kahveciler Cemiyeti Reisi İsmail.
Samsun Terziler Cemiyeti Reisi Hamdi.
Mucur Başmuallimi Ahmet Hamdi.
Bayburt Ticaret Odası Reisi Mustafa.
Kırşehir Ziraat Odası namına ikinci Reis Dr. Süreyya.
Malatya Halkevi Reisi Osman Hilmi.
Samsun Ekmekçiler Cemiyeti Reisi Şevket.
Sındırgı Himayei Etfal Reisi Zıya.
Sındırgı Gençler Birliği Reisi Necati.
Yalova Spor klübü Reisi Mehmet Zeki.
Siirt Tayyare Şube Reisi Nedim.
Adıyaman Tayyare Cemiyeti Reisi Muzaffer.
Kalecik muallimleri namına Şefika.
Bayburt Muallimler Birliği R. İsmail Hakkı.
Yozgat Muallimler Birliği Reisi Tahsin.
Balıkesir Himayei Etfal C. R. Dr. Kâmil.
Bartın Gençler Birliği Reisi İbrahim Cemal.
Bartın Ticaret ve Sanayi Odası R. Ahmet.
Devrek Gençler Birliği Reisi Halil.
Devrek Himayeietfal Cemiyeti Reisi Ahmet.
Devrek Hilâliahmer Reisi namına Rahmi.
Çatalca Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Osman, Himayei Etfal Reisi Dr. Feyzullah.
Şebin Karahisar Hilâliahmer Reisi Naci.

Şebin Karahisar Maarif Müdürü Hulûsi.
Arapkir Hilâliahmer Reisi Şerif, Fırka Reisi Nâzım, Ziraat Odası Reisi
Balıkesir Hilâliahmer Reisi A. Tahsin.
Balıkesir Halkevi Dil Şubesi Reisi Abdi.
Bartın Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Tarık.
Bartın Hilâliahmer Reisi Hakkı.
Bartın Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi İbrahim.
Ezine Çocuk Koruma Birligi Reisi Rüştü.
Samsun Kasaplar Cemiyeti Reisi İhsan.
Yenişehir Hilâliahmer Reisi Dr. İsmail Saip.
Mürefte Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Hakkı, Muhtarı Cemal, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi M. Zihni, H. F. İ. H. R. ve T. T. C. R. Behçet.
Akşehir Ticaret Odası.
İsparta Ticaret Odası namına Hamdi.
Yalvaç Maarif Memuru Numan.
Bozkır Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Galip.
Bozkır Tayyare Cemiyeti Reisi Hüseyin.
Bozkır Ticaret Odası Reisi Hasan Oğuz.
Bozkır Ziraat Odası Reisi Ahmet.
Samsun Hilâliahmer Merkezi Reisi Dr. Servet.
Alucra Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Temel.
Alucra Himayei Etfal Cemiyeti Reisi D. İrfan.
Alucra Maarif M. İdris.
Çankırı Ticaret ve Sanayi Odası Reisi Hilmi.
Samsun Ticaret Odası Reisi Rüştü.
Çarşamba Himayei Etfal Reisi Mehmet, Tüccardan Semizzade Nurettin, Gençler Birliğinden Muallim Abdullah, Tüccardan Hacı İzzet.
Samsun Ayakkabıcılar Cemiyeti Reisi Abbas.
Samsun Gençler Birliği namına Halil.
Hacıbektaş Himayei Etfal Reisi ve Nahiye Müdürü Tahsin.
Fatsa, Bolaman Türk Dili Kurultay Reisi Cebbar.
Samsun Çaparcılar Cemiyeti Reisi Salih.
Gediz Spor Reisi Süleyman.
Şebih Karahisar Tayyare Ş. Reisi Tevfik.
Bilecik İkinci Reisi Dr. Nuri Bekir.
Şebin Karahisar Ortamektep gençliği namına M. Emin.
Yalova Muallimler Birliği Reisi Hüseyin.

Samsun Mühendisler Birliği Reisi E. Avni.
Safranbolu Tayyare Şubesi Reisi Osman.
Safranbolu Maarif memurları namına Necmi.
Gerze Himayei Etfal Reis Vekili Ali, Tayyare ve Hilâliahmer Reiei İsmail.
Sinop Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Muazzez.
Yalova Tayyare Ş. Reisi Mustafa.
Yalova Hilâliahmer Ş. Reisi Mustafa.
Sürmene Gençlik Spor Reisi Hamdi.
Erzin Kooperatif Reisi H. Suphi.
Ceyhan Ticaret Odası Reisi Hanifi.
İnegöl Ticaret Odası Reisi Nezir.
Emet Ziraat Odası Reisi Ahmet, Ticaret Odası Mümessili Kâmil.
Emet Tayyare Cemiyeti Reisi Cemal.
Gümüşane Belediye Reisi Muhsin, C. H. F. Reisi Süleyman, Halkevi Reisi Vehbi.
Muallimler Birliği Reisi Ahmet, Himayei Etfal Reisi Fahri, Ticaret Odası Reisi Mehmet, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Cemal, Halk Spor Klübü Reisi Lûtfullah.
Karaköy Kaymakam ve Belediye Reisi İmadettin, Halkevi Reisi Asım, Hilâliahmer Reisi namına İsmail, Himayei Etfal Reis Vekili ve daha birçok imzalar.
Görele Maarif M. Etem.
Tirebolu Gençler Evi Reisi Hamdi.
Samsun Şöförler ve İşçiler Cemiyeti Reisi Hamdi.
Tirebolu Himayei Etfal Reisi Yusuf.
Burhaniye T. Ta. Cemiyeti Ş. Reisi Hüseyin.
Burhaniye Yurdu Reisi Muhittin.
Yalova Himayei Etfal şubesi Reisi Dr. Ali İhsan.
Gönen İdman Yurdu R. namına Aydın.
Erdek Türk Tayyare Cemiyeti Reisliği.
Göynük Muallimler Birliği Reisi namına Zekâi, Himayeti Etfal Cemiyeti Reisi namına Abdullah.
Göynük Türk Tavyare Cemiyeti Reis Vekili Osman.
Göynük Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Ebe Nadire Cemalettin.
Göynük Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Hüseyin, Ağaç Koruma Cemiyeti Reisi Abdullah.
Burhaniye Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Mustafa.
Akşehir Hilâliahmer Cemiyeti.

Samsun Arı ve Kümes Hayvanları Yetiştirme Cemiyeti Samsun Şubesi Reiei Avni.
Hayrabolu Kaymakam Yekili Edip, Belediye Reisi Nâzım, Hilâliahmer Reisi Etem, Himayei Etfal Reisi, Tayyare Reisi Mümin Etem.
Gemlik Hilâliahmer ve Muallimler Birliği Reisi.
Manisa Halkevi Reisi Abbas.
Manavaat Muallimleri namına Maarif Memuru Nedim.
Alanya Halkevi Keis Vekili Macit.
Mut Muallimler Derneği namına Şükrü.
Lâpseki Gençler Birliği Reisi Cemal.
İstanbul Belediyesi Memurları Kooperatifi İdare Meclisi Reisi Hâmit.
Çorlu Halkevi Reisi Zıya.
Gediz Şaphane Gençler Birliği namına Hulûsi.
Gediz Şaphane İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi M. Kemal; Hilâliahmer Reisi Âdil, Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Mehmet.
Ilgaz Ziraat Odası namına Hamdi.
Malatya Elektrik Şirketi Reisi M. Emin.
Erzurum Halkevi namına Ahmet.
Gürün Muallimler Birliği Reisi Rifat, Himayei Etfal Reisi Raşit, Millî İktısat Reisi T. Zeki.
Sürmene Tayyare Cemiyeti Şube Reisi.
Siverek Ticaret Odası Mümessili N. Fikri.
Turhal Pazar Halkevi Mutemedi Zeki.
Erbaa Taşova Spor Birliği Reisi İsmail.
Ordu Halkevi Reisi Hamdi.
Giresun Sanayii Madeniye Esnaf Cemiyeti Reisi Cemal.
Lâdik Kaymakamı Ramiz, Halk Fırkası İdare Heyeti ve Belediye Reisi Nâzım, Ziraat Odası Reisi İbrahim, Ticaret Odası Mümessili Hilmi.
Erzurum Hilâliahmer Reisi Salim.
Adıyaman Davavekilleri namına Nuri, Tahsin, Ramiz.
Samsun Halkevi umum mensupları namına Reis Hâmit.
Giresun Berberler Cemiyeti namına Reia Salih.
Besni Maarif memuru Tahsin.
Kangal Atlı Spor Klübü Reisi Tevfik.
Amasya Hilâliahmer Müfettişlerinden Rasim.
Bayazıt gençliği namına Sabri.

Besni Telgrafçıları namına Müdür İbrahim.
Kartal Tayyare Cemiyeti Şube Reisi İhsan Kâşif.
Konyada komiser Rahim Kara Hafız.
Serik Muallimleri namına Maarif Memuru Kemal.
Doğanbey Belediye Reisi M. Naci, İlkmektep Başmuallimi namına A. Hamdi, Nahiye Müdürü Osman, C. H. F. Reisi Mehmet, Tayyare Cemiyeti Reisi M. Fikri.
Haymana Hilâliahmer Reisi Remzi.
Konya Ticaret Odası Reisi Tahsin.
Konya Umum Esnaf Cemiyetleri Heyeti Reisi Mehmet.
Ereğli Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Bahattin, Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Rıza, Muallimler birliği Reisi namına Sırrı, Tayyare Cemiyeti Reisi Remzi, Deniz İşleri Spor Klübü Reisi Haydar, Ticaret mümessili Âdil, Toprağı Sevme Cemiyeti Reisi Nihat.
Ereğli Gençler Birliği Reisi İhya.
Zonguldak Halkevi Reisi Dr. Mitat.
Hasankale Dokuzuncu Mıntaka Etıbba Odası Reisi Dr. Sabri Tahsin.
Antalya Halkevi Reisi Dr. Seyfettin.
Sinop Halkevi Reisi İzzet.
Sinop Ticaret Odası Reisi İsmail.
Diyarbekir muallimler Birliği Reisi Rıza.
Hafik Hilâliahmer Reisi Rasim.
Hafik Himayei Etfal Reisi Hakkı.
Nusaybin Tayyare Reisi, Ziraat, Ticaret Odası Reisi Sakın.
Erbaa Muallimler Birliği Reisi Mümtaz.
Mudanya Kaymakam vekili Abdurrahim, Belediye Reisi Saip, C. H. F. Kaza Reisi Vasfi, Halkevi Reisi Rıfkı, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Mehmet, Himayei Etfal Reisi A. Rıfkı, Millî İktısat ve T. C. Reisi Abdurrahman, Tayyare C. Reisi Cemal, Kara ve Deniz Sporları Klübü Reisi Abdurrahim, Dinç Spor Klübü Reisi Hıfzı, Hamallar Cemiyeti Reisi Adil.
Kütahya Muallimler Birliği Reisi Rahmi.
Bulancık Hilâliahmer Ş. Reisi Dursun, Himayei Etfal Reisi Zafer.
Manavgat Fırka Reisi Kâzım, Belediye Reisi Vehbi, Kaymakam Vekili Sadi, Ziraî Kredi Kooperatifinden Arif.
Malatya Hilâliahmer Reisi Dr. Hikmet.
Malatya Ticaret Odası Reisi Şevket.

Adıyaman Hilâliahmer Reisi Muzaffer.
Konya Gençler Birliği Spor Yurdu.
Sivrihisar Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Rıza.
Denizli Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Salâhattin.
Maraş Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Nazmi.
Maraş Himayeietfal Reisi Turgut.
Maraş Ticaret Odası Reisi Süleyman.
Konya Dördüncü Etıbba Odası namına Reis Dr. Cevat.
Ilgaz Tüccarları namına İsmail.
ılgaz Gençler Derneği namına Raif.
Çanakkale İdman mıntaka Reisi Dr. Kâzım.
Çanakkale Halkevi Reisi Halit.
Bursa Muallimler Birliği Reisi Şevket.
Van Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Vasıf.
Van Tayyare Cemiyeti Reisi Mustafa.
Kavaklı Tayyare Cemiyeti Şube Reisi Nazif.
Bilecik İstasyon Himayei Etfal Reisi Namına Ahmet.
Sarıkamış Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Ragıp Şefik.
Düzce Halkevi Reis vekili Hikmet.
Bolu Halkevi Reisi Lûtfi.
Keçiborlu Belediye Reisi Süleyman, Nahiye M. Bekir, Halk Fırkası Reisi Ali, Hilâliahmer ve Korkut Spor Reisi Kadri, Himayei Etfal Reisi Lûtfi.
Serik Tayyare Şubesi Reisi Salih.
Karaman Belediye Reisi Faik, C. H. F. Reisi O. Hicabi, Ziraat Odası Reisi Şemsi, Ticaret Odası Reisi Sadi, Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Ahmet, İdman Yurdu Reisi namına Şakir, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Necip.
Ereğli Halk Fırkası İdare Heyeti adına Rasim, Ticaret Odası Zıya, Hilâliahmer, Himayei Etfal Doktor Hıfzı, Tayyare Cemiyeti Asım.
Elmalı Elektrik Şirketi Müdürü Abdullah.
Bandırma Himayei Etfal Reisi Dr. İbrahim Mustafa.
Bilecik Himayei Etfal Cemiyeti, Bilecik Vilâyeti Merkez Heveti namına Reis İbrahim Etem.
Kula T. Ta. C. Şube Reisi İhsan.
Esme Gençle Birliği adınaBaşmuallim Kâzım.
Arga Belediye Reisi Hakkı.
Ulukışla Gençler birliği Reisi Vehbi.
Erbaa Tütüncülüğü Koruma Cemiyeti Reisi Mehmet.

Giresun Şoförler Cemiyeti Reisi Bürhan.
Derik Ticaret Odası Reisi Kadri.
Derik Türk Dili Yardım Cemiyeti Reisi Nuri.
Silvan Halkevi Reisi Aziz.
İzmir Lokantacılar birliği Reisi Süleyman.
İzmir Kahveciler Cemiyeti Reisi Ali.
Yenifoça Yenipazar Nahiye Müdürü Şükrü, Belediye Reisi Ali Rıza, C. H. F. Reisi Hulûsi, Fabrikatör Yürük Ali, Ziraî Kooperatif Reisi Yusuf, Yatımektebi Müdürü Kemal.
İzmir Peynirciler Birliği Reisi Sami.
İzmir Balâlar Birliği Reisi Galip.
Aydın Halkevi Reisi Avukat Neşet.
Karşıyaka Deniz İşleri Birliği Reisi Mehmet Ali.
Bornuva Gençler birliği Reisi Mustafa Şevki.
Kaş Hilâliahmer Reisi Mehmet Lûtfi.
Kaş Gençler Birliği.
Gevas Kaymakam Vekili ve Hilâliahmer Reisi Kaya.
Kaş Himayei Etfal Reisi namına Hulkî.
Kaş Tayyare Cemiyeti Reisi Şevket.
Ankara Halkevi Reisi Nafi Atuf.
Sarıkışla Kaymakamı Zıya, Belediye Reisi Zıya, C. H. F. Reisi Halim, Ziraat Odası Reisi Mustafa, Hilâliahmer Reisi Şemsi.
Agın Muallimleri namına Başmuallim Neşet.
Siverek Gençler Birliği namına Cevat.
Kemaliye Muallimler Birliği Reisi Halim Turgut.
Kemaliye Ticaret ve Sanayi Odası Mümessili Süleyman.
Kemaliye Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Nuri, Tayyare Cemiyeti Reisi Ahmet, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Osman.
Ayvalık Avcular Klübü Reisi Hüsnü.
İş Bankası Konya Şubesi namına Müdür Nurettin.
Konya Halkevi Reisi Ferit.
Kütahya Avcular Birliği adına M. Cevat.
Burdur Muallimler Birliği adına Haydar.
Konya Hanımları Çalıştırma Evi Reisi İhsan.
Cihanbeyli Spor Yurdu Reisi Remzi, Umumî Kâtibi M. Vehbi.
Sandıklı Ticret ve Sanayi Odası Reisi Ali Ulvi.
Bursa Hilâliahmer Reisi Raif.
Simav C. H. F. Reisi Sadık, Belediye Reisi Sabit, Muallimler Birliği Reisi M. Kâmil, Hilâliahmer Reisi Zekâi, Gençler Birliği

Reisi Ahmet, Tayyare Cemiyeti Reisi Hüsnü, Himayei Etfal Reisi Mehmet.
Kütahya Mıntakası İdman Reisi Abdullah.
Isparta Maarif M. Vekili Tahir.
Mut Tayyare Şube Reisi Hüseyin.
Burdur Reisi Esat.
Dinar Gençler Birliği Reisi Ali.
Balıkesir Yoksulları Gözetme Birliği Reisi Feridun.
Dinar Muallimler Birliği Reisi Necip.
Samsun Mıntakası İdman Reisi Muhittin
Zonguldak Tayyare Şubesi Reisi İbrahim.
Giresun Halkevi Reisi Cemil.
Sürmene İktısat Reisi Celâl, Hilâliahmer Reisi Mustafa.
Mecitözü Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Orhan.
Çiçekdağı Himayei Etfal Reisi Hasan.
Yeşilova Belediye ve Himayei Etfal Reisi Hamdi.
Savur Dil Yayma Cemiyeti Reisi Reşat.
Kırşehir Himayei Etfal Reisi Ali.
Nallıhan Hilâliahmer ve Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Ali Cemal.
Kırşehir Tayyare Reisi C. H. F. Reis Vekili Nuri Mehmet, Hilâliahmer Veznedarı Yaşar, Belediye Reis Vekili Eyup Sabri.
Boğazlıyan Hilâliahmer Reisi Zıya.
Nallıhan Tayyare Cemiyeti Reis Vekili Aziz.
Talas Kırmızıay Cemiyeti Reisi İ. Hami.
Turgutlu T. D. H. Reisi Hakkı, C. H. F. Reisi Cevdet.
Belediye Reisi Zühtü, Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Zıya.
Kütahya Gençler birliği Reisi namına Mehmet Şükrü.
Giresun Hilâl Spor Klübü Reisi Ali Naci.
Görele C. H. F. Reisi Salâhattin, Belediye Reisi Ali, Kaymakam Nuri, Ziraat Odası Reisi Hüseyin, Hilâliahmer Reisi Mustafa, Himayei Etfal Reisi Reşat, Ticaret Odası Reisi Salih.
Bulancak Pir Aziz Nahiyesi Müdürü Memiş, Tayyare Şubesi Reisi Mesut, C. H. F. İdare Reisi Namına İsmail, Hilâliahmer Şube Reisi Behçet.
Mecitözü İdman Yurdu Reisi Mehmet Ali.
Karacasu Belediye Reisi İsmail Tevfik, C. H. F. Reisi namına Halil, Hilâliahmer Şube Reisi A. Sabri, Himayei Etfal Ce-

miyeti Reisi Mustafa, Tayyare Şube Reisi Nuri, Ticaret Sanayi Odası Mümessili Salih.
Kars Halkevi Reisi Eyup.
Bayburt Çoruh Spor Klübü Reisi Cemal.
Mihalıççık Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Hüseyin.
Diyarıbekir Halkevi Reisi T. Cahit.
Tokat Ticaret Odası Reisi Cevdet.
Sarayköy İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Hamdi, Kooperatif Reisi H. Hilmi, Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Musa.
Denizli Hilâliahmer Merkezi Reisi Dr. Mazhar.
Tire Belediye Reisi Ali, C. H. F. Reisi Zühtü, Tayyare Cemiyeti Reisi Edip.
Kula Hilâliahmer Reisi M. Halit.
Kırşehir Tayyare Şube Reisi Ziver.
Ankara Ticaret Odası Haymana Mümessil azası Kâzım.
Haymana Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Eşref.
Isparta Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Cevdet.
Isparta Halkevi Reisi Fehmi.
Kuruçay Hilâliahmer Reisi Telgraf Müdürü Sırrı.
Sarayköy Hilâliahmer Reisi Münir, Himayei Etfal Reisi M. Zıyaettin, Muallimler Birliği Reisi Hulûsi, Himaye Reisi Şevki.
Urfa Halkevi Reisi Hasan.
Bahçe Himayei Etfal Cemiyeti, Hilâliahmer Şubesi Reisi Hasan Hüsnü, İsmail.
Kulluk Hilâliahmer Reisi Sezai.
Milâs Halkevi Reisi namına Nazım.
Kula Ticaret Odası Mümessili M. Asım.
Tutak Himayei Etfal Reisi Feyzi.
Ergani Osmaniye Kaymakam Vekili Hayrı, Belediye Reisi Hayrı, Himayei Etfal Reisi Münir; Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Mesut.
Şebinkarahisar Halkevi Reisi Talât.
Refahiye Tayyare Cemiyeti Reisi Rıza, Tüccar İdris.
Tutak Millî İktıset ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Süleyman.
Çanakkala Tayyare Cemiyeti Reisi Nâzım.
Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası Reisi Halil.
Siirt Himayei Etfal Reisi Kaya.
Kırklareli Halk Spor Reisi Haşim.
Samsun Barosu Birinci Reisi Avukat M. Kâmil.

Aalaca Kaymakam Vekili Veysi, C. H. F. Reisi A. Rıza, Tayyare ve Belediye Reisi Osmen, Hilâliahmer Reisi Hakkı, Himayei Etfal Reisi İsmail, Ziraat Odası Reisi İsmail.
Kavaklı Hilâliahmer Reisi Ahmet.
Tutak Tayyare Şube Reisi Celâl.
İnönü Hilâliahmer Reisi Emin.
İnönü Himayei Etfal Reisi Hüseyin Zühtü.
Gemlik Ziraat Odası Reisi Veziroğlu Mustafa.
Gemlik Himayei Etfal Reisi Kerim.
Gebze Muallimleri namına Maarif Memur Vekili Orhan.
Kartal Himayei Etfal Reisi Etem.
Kartal Gençler Birliği Reisi İbrahim.
Saray Hilâliahmer Reisi Binbaşı Hamdi.
Demirci Muallimler Birliği.
Manisa Hilâliahmer Reisi Avni.
Denizli Muallimler Birliği namına Kâtip Zekâi.
Tavas Kızılcabölük Çulhaları namına Çulhalar Cemiyeti Reisi Ahmet.
Kartal Hilâliahmer Cemiyeti Kartal Şubesi Reisi A. Şefik.
Bayramiç Gençler Birliği Reisi namına Maarif Memuru Tevfik.
Karaburun Kaymakamı Besim, Belediye ve C. H. F. Reisi M. Remzi, Tayyare Cemiyeti Reisi M. Kâmil.
Denizli Halkevi Reisi Akça Koca.
Bilecik Valisi Ali Kemal, Halkevi Reisi Aptullah.
Nazilli Halkevi Reisi Sami.
Kırklareli Vilâyeti Himayei Etfal Reisi Rıza.
Kırklareli Ticaret Odası Reisi Emin.
Maraş Hilâliahmer Cemiyeti Şube Reisi Sükûti.
Zonguldak Ticaret Odası Reisi Hüseyin Fehmi.
Zonguldak Himayei Etfal Cemiyeti Reis Vekili Fehmi.
Bolu Himayei Etfal Cemiyeti Reisi İsmail.
Bolu Hilâliahmer Merkez Reisi Dr. Arif Salim.
Zonguldak Halkevi Reisi Dr. Mitat.
Koçhisar Tayyare Cemiyeti Reisi Cemil.
Akşehir Gençler Spor Yurdu Reisi Raif.
Niğde Halkevi Reisi Naim
Biga Tayyare Cemiyeti.
Biga Umumî Kütüphanesi okuyucları yerine Zıya.
Manavgat Ziraat Kredi Kooperatif Reisi Arif.
Akşehir San'atkârlar İdman Yurdu Reisi Hikmet.

Ilgın Belediye Reisi Şükrü, C. H. F. Reisi Ali, Gençle Birliği Reisi Naci, Himayei Etfal Reisi Hamdi, Hilâliahmer Şubesi namına Reis Sabri, Ziraat Odası Reisi Şükrü.
Ilgın C. H. F. İdare Heyeti Reisi Mehmet, Argıthan Nahiyesi Belediye Reisi Mustafa, Ziraat Kredi Koopratif İdare Heyeti Reisi Hasan.
İzmir Körfezi Balıkçılar Birliği Reisi Ali Reis.
Hilâliahmer Cemiyeti Şerefli Koçhisar Şubesi namına Reis Ferit.
Erzincan Halkevi Reis Vekili Rıza.
Yeşilova Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Osman Nuri.
Tokat C. H. F. Reisi Hüsamettin, Halkevi Reisi Fahri
Boğazlıyan Tayyare Cemiyeti Reisi Eyup, Gençlerevi ve Himayei Etfal, Ruşen Hulûsi, Muallimler Birliği adına M. Beşir.
Elbistan Tayyare Cemiyeti Reisi Hasan.
Pınarbaşı Uzun yayla Atyetiştirme Tolantısı Başı Hamit.
Zile Himayei Etfal ve Hilâliahmer Reisi Sırrı.
Kars Spor Klübü Kâtibi Umumîsi Ragıp.
Denizli Ticaret Odası Reisi Dr. Mumtaz, Ziraat Odası Reisi M. Nuri.
Bodrum Belediye Reisi Dr. Mümtaz, Ziraat Odası Reisi Mehmet.
Diyarbekir Lise Gençler Birliği Mümessili Turan.
Denizli Spor Mıntakası Reisi Rifat.
Bahçe Tayyare Cemiyeti Reisi Mustaf.
Bahçe Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Hasan Abdülkadir.
İnönü İdman Yurdu Reisi Hakkı.
İnönü Tayyare Cemiyeti Reisi Hamdi.
İnönü Spor Klübü Gençleri namına Reis O. Hamit.
İnegöl Muallimler Birliği adına H. Fehmi.
İnegöl İdman Yurdu adına İbrahim.
Susurluk Belediye Reisi Mustafa, Fırka Reisi Ahmet, Tayyare Cemiyeti Reisi Daniş, Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Cemal, Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Hamit, Kooperatif Reisi Halim İdman Yurdu Reisi Ahmet.
Edincik Spor Reisi Edip.
Elâziz muallimleri namına Maarif Müdürü Cemal.
Antalya Kaş Muallimleri namına Maarif Memur Vekili Muhittin.

Samsun Arabacılar Cemiyeti Reisi Ahmet.
Ordu Muallimler Birliği Reisi Kemal.
Kastamonu Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Nihat.
Kastamonu Halkevi Reisi Baki.
Yenişehir Himayei Etfal Reisi Dr. Halim.
Kastamonu Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Enver.
Iğdır Halkevi Reisi Rıza.
Mustafakemalpaşa Gençler Birliği namına Münir.
Mostafakemalpaşa Derleme Ocağı namına S. Naci.
Erzin Nahiyesi Himayei Etfal Cemiyeti Reisi Lûtfi.
Yozgat Hilâliahmer Cemiyeti Reis Vekili Ahmet Fahri.
Kastamonu Hilâliahmer namına Sakıp.
Kars Muallimler Birliği Reisi İbrahim.
Kars İdman Yurdu Reisi Ali Yar.
Büyükçekmece Himayei Etfal Reisi Vehbi, Hilâliahmer Reisi Mustafa, Nahiye Müdürü Vasfi, C. H. F. Reisi Refet, Tayyare Cemiyeti Reisi Mitat.
Mustafakemalpaşa Dil Derleme Ocağı namına Nahiye Müdürü Neşet.
Mustafakemalpaşa Dil Derleme Şubesi namına Abdullah.
Şarköy Tayyare Cemiyeti Reisi Süleyman.
Samsun Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reis Vekili Ali Nizami.
Samsun Bakkallar Cemiyeti Reisi Enis.
Samsun Esnaf Cemiyetleri Murakıbı Celâl.
Samsun Lokantacılar ve Ahçılar Cemiyeti Reisi Mehmet.
Aydın Hilâliahmer Cemiyeti Reisi M. Lütfü; Karapınar Gençler Birliği namına Mahmut; Ziraî Kredi Kooperatifi namına Mahmut.
Çorlu Himayeietfal Cemiyeti Reisi Şehabettin.
Kayseri Erciş Spor Klübü Reisi Seyfi Ekrem.
Yeşilova Ziraat Odası Reisi.
Çeşme Kaymakamı Recep; Belediye Reisi Ali; C. H. F. Reisi Lâtif; Hilâliahmer Reisi Ömer Hicri; Tayyare Reisi namına Rıdvan; Ziraat Odası Reisi Fehmi; Gençler Birliği Reisi Muhittin.
Şarkî Karaağaç Tayyare Şube Reisi Vehbi.
Savur Ticaret Odası Mümessili Şevket.
Manisa Tayyare Cemiyeti.
Reşadiye Halk Fırkası Reisi Şevki; Belediye Reisi Şevki;

Meclisi Umumî azası Bekir; Hilâliahmer Reisi Cevri; Tayyare Cemiyeti Reisi Sıtkı; Halk Fırkası Reisi Tahir; Spor Yurdu Reisi Azmi; Himayeietfal Reisi İsmail Hakkı.

Niksar İdman Yurdu Reisi Sabri.

Amasya Halkevi Reisi Ekrem.

Bozkır Himayeietfal Cemiyeti Reisi Ali Galip.

Burdur Ticaret ve Sanayi Odası Reisi Şükrü.

Bozkır Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Kadri.

Ürgüp Kaymakamı İslâm Ferit; Belediye Reisi İsmail; Halkevi Reisi Veli; Tayyare Reisi Veli; Halk Fırkası Reisi Hüseyin; Hilâliahmer Reisi Emin; Himayeietfal Reisi Ali Rıza; Ziraat Banka Memuru Fevzi; Ziraat Odası Reisi Veli; Zurra ve Tüccar Bankası Reisi Hüseyin.

Burhaniye Ticaret Odası Reisi Hüsnü.

Sındırgı Tayyare Şube Reisi Remzi.

Söğüt İdman Yurdu Reisi Nedim.

Ünye Halkevi Reisi Halit; Belediye Reisi Halit; Türk Spor Klübü Reisi Seyit; C. H. F. Reisi Nuri; Ticaret Odası Reisi Atıf; Ziraat Odası Reisi Seyit; Himayeietfal Reisi Ömer; Hayat Spor Klübü Reisi Hamit; Hilâliahmer Reisi Emin.

Tutak Maarif Cemiyeti adına Behçet.

Turgutlu Gençlik Yurdu namına Niyazi.

Tutak Hilâliahmer Şube Reisi Kâzım.

Adıyaman Himayeietfal Cemiyeti Reisi Kâzım.

Adıyaman Ziraat Bankası Müdürü Tevfik.

Sıvas Halkevi Reisi Hikmet.

Ceyhan İdman Yurdu Reisi Nihat.

Vize Himayeietfal Reisi Recep.

Mudurgan Eylenhoca Halkevi Ocak Reisi ve Köy Muhtarı Şakir.

Tekirdağ Hilâliahmer Reisi Dr. Velittin.

Konya Hilâliahmer Cemiyeti Reisi Dr. Şahap.

Maraş Halkevi Reisi Burdur Mebusu Halit.

Bozöyük Hilâliahmer Reisi namına M. Emin; Himayeietfal Reisi Hulûsi.

Alucra Millî İktısat ve Tasarruf Cemiyeti Reisi Turhan.

Kula Halkevi Reisi Haşim.

Haymana Tayyare Cemiyeti Şube Reisi Fahri.

Kayseri Halkevi Kütüphane ve Neşriyat Şubesi Reisi Seyfi Ekrem.

Haymana İkizce Nahiyesi Müdürü Hadi.
Haymana Ziraî Kooperatif Reisi Fahri.
Çubuk Esnaf Cemiyeti Reisi Hamit.
Çubuk Aydos Atlı Spor Klübü Reisi H. Hüsnü.
Ankara Ticaret Odası Çubuk Mümessili A. Yaşar.
Sinop Himayeietfal Cemiyeti namına Reis Dr. Bahir.
Van Halkevi Reisi Müştak.
Pınarbaşı Muallimleri namına Maarif Müdürü Rıza.
Malkara Hilâliahmer Cemiyeti Reisi M. Tevfik.
Malkara Muallimleri namına Maarif Müdürü Selâmi.
Malkara Himayeietfal Cemiyeti Reisi namına Selâmi.
Malkara Tayyare Şube Reisi H. Vasfi.
İzmir kahveciler ve gazinocular Cemiyeti Reisi Ali Nusret.
Ula Spor Klübü Reisi Fuat; Hilâliahmer Reisi M. Fehmi; Tayyare Şubesi Reisi İlyas Bahri; Himayaeietfal Cemiyeti Reisi Lûtfi.
Ula Gokova Muhtarı Yusuf Karabörtlen; Ziraî Kredi Kooperatifi Reisi M. Cemal.
Gokova Ziraî Kredi Kooperatlfi Reisi M. Salih.
Bandırma Türk Maarif Cemiyeti Mahallî İdare Heyeti Reisi Zeybekzade Nuri.
Bandırma Erdek İdman Ocağı Reisi Fehmi.
Bolu Tayyare Cemiyeti Reisi Halil.
Akseki C. H. F. Reis Vekili Halil; Tayyare Reis Vekili Mahmut; Himayeietfal Reisi Gani; Akseki Belediye Reis Vekili Halil; Hilâliahmer namına Zıya.
Dikili Gençler Birliği Reisi S. Hamdi.
Bayındır Ticaret ve Sanayi Odası Reisi Vasfi.
İzmir salon sandalcılar Birliği namına Reis Ahmet.
Tavas Belediye Reisi O. Hilmi; C. H. F. Reisi Hamza; Tayyare Cemiyeti Reisi Dr. Zıya; Himayeietfal Reisi İ. Hakkı; Gençler Birliği Reisi İ. Hakkı; Hilâliahmer Reisi S. Sırrı; Çulhalar Cemiyeti Reisi Osman; Esnaflar Birliği Reisi Hasan; Kunduracılar Cemiyeti Reisi Mehmet.
Tekirdağ Halkevi Reisi Ekrem.
Söğüt İktısat ve Tasarruf Şubesi Reisi Şevket.
Kayseri Halkı namına Belediye Reis Vekili Dr. Behçet.
Boyabat Halkevi Reisi Refik.
İnebolu Halkevi Reisi Nabi.
Diyarıbekir Ticaret Odası İkinci Reisi Ahmet.

Seyitgazi Muallimler Birliği namına H. Hilmi.
Çorlu Hilâliahmer Reisi Kâzım.
Tekirdağ Halkevi Reisi Ekrem.
Urfa Halkevinden Musa Kâzım.
Samsun Berberler Cemiyeti namına Galip.
İzmit Muallimler Evi Reisi Maide Şevket.
Söğüt Maarif Memuru ve Himayeietfal Reisi Sezai.
Gaziantep Ticaret Odası Reisi Mahmut.
Beyşehir Himayeietfalden Hasan; Gençler Birliğinden M. Kâmil; Tayyare Cemeyetinden Kâzım; Ticaret Odası Heyetinden Mehmet; Hilâliahmerden Kenan.
Konya Selçuk Spor Klübü Reisi namına Münim.
Uşak Muallimler Birliği Reisi Emin Gündüz.
İzmir İkinci Mıntaka Etıbba Odası Reisi Dr. Memduh.
Kırkağaç Tütüncüler Bankası müdürü Nacı.
İzmir Sipahipazarı Esnaf Cemiyeti Reisi Mehmet Halit.
İzmir Sanayi Birliği Reisi Sabri.
İzmir Gümrük Komisyoncuları Birliği Reisi Tahir.
Selçuk Halk Fırkası ve teşekkülleri namına Maliye Müdürü Etem.
Aydın Ticaret Odası namına Mazhar Nafiz.
Gemlik, Armutlu Tayyare Cemiyeti Reisi Halit.
Gemlik, Armutlu Himayeietfal Reisi Mehmet.
Bayındır Gençler Birliği Reisi Necmettin.
Manisa yardımcı Kadınlar Cemiyeti Reisi Şükrü Abbas.
Aydın Himayeietfal Reisi A. Seyfettin.
İzmir Matbaa İşçiler Birliği İdare Heyeti Reisi Emin.
İzmir Musiki Birliği İdare Heyeti Reisi Hikmet.
İzmir Terziler Birliği Reisi Mehmet Rasim.
Şarköy Himayeietfal Reisi Süleyman.
Uşak İdman Mıntaka Reisi Haşim.
Uşak Tayyare Şube Reisi İsmail.
Uşak Halkevi Reisi Hakkı Doğan.
Vize Hilâliahmer Reisi Dr. Vedat.
Zile Türk Tayyare Cemiyeti Şube Reisi Kâzım.
Mecitözü Tayyare Cemiyeti Reisi namına Nafiz.
Bulancak Belediye Reisi Ömer; Muallimler Birliği namına Kemal.
Trabzon Halk Fırkası Reis vekili Hüseyin.
Mardin Halkevi Reis vekili Rıfat.

Pütürge Himayeietfal Cemiyeti; Hilâliahmer Cemiyeti adına İsmail; İktısat ve Tasarrf Cemiyeti Reisi Hayri; Tayyare Şube Reisi Mehmet Kâmil.

İzmir Kutucular Birli Reisi Yusuf.

İzmir Müzayede Bedesteni Cemiyeti Reis Ali Haydar.

Boldan Gençler Birliği Reisi Şükrü.

Aydın Hilâliahmer Merkezi Birinci Reisi Şükrü.

Muş Maarif Müdürü Hüsnü.

Muş Halkevi Reisi Kâmil.

Uzunköprü Halkevi Reisi Ali.

Uşak Ticaret Odası Reisi Mustafa.

Konya İktısat Bankası.

İzmir Gümrük Amelesi Birliği Reisi Halil.

İzmir Ayakkabıcılar Biliğinden Cemil.

Tire Ticaret ve Sanayi Odası Reisi Hidayet.

İzmir Binek Arabacılar Cemiyeti Reisi Moralı Oğlu Mustafa.

İzmir yük araba ve sürücüleri Birliği adına Hasan.

Ankara Spor Mıntakası Reisi Şükrü.

İzmir salon sandalcılar Birliği namına Reis Ahmet.

İzmir Hilâliahmer Birinci Reisi Dr. Cevdet Fuat.

İzmir Halkevi İdare Heyeti namına Necmettin.

Ankara Tayyare Cemiyeti namına Süreyya.

Birecik Gençliği namına Tıbbıyeden Siret Atalay; Hukuktan Şekip; Liseden Kadri Süreyya; Muallim Mektebinden İbrahim Cemal.

Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Reisi Nazmi.

İzmir Eczacı Kalfalar Cemiyeti Reisi Ahmet Hamdi.

İzmir Tütün İşçileri Birliği namına Reis Nazmi.

İzmir Kolonyacılar ve Baharatçılar Cemiyeti İkinci Reisi Ahmet Cevdet.

İzmir Türklük Kültür Birliği Reisi Avukat Alber Feridun.

İzmir Aydın Şimendiferciler Birliği Birinci Reisi namına İzmir ve Havalisi Şoförler Birliği Birinci Reisi namına Mehmet Rezzak.

Bitlis Halkevi Reisi Arif.

Ankara, Yeğenbey C. H. F. Reisi namına Umumî Kâtip İhsan.

Kırklareli Tayyare Cemiyeti Reisi Nail.

Kilis Söz Derleme Şubesi Reisi Kaymakam Nuri.

İzmir Barosu namına İkinci Reisi Münir.

Tiran Elçisi Ruşen Eşref.
Besni Nüfus Müdürü Hamdi.
Besni Tapu Memuru İzzettin.
Adıyaman Mal Memuru Tahsin
Besni Muhasebei Hususiye Memuru Mehmet.
Siirt Ortamektep Müdürü Faik.
Silifkeden Sabit.
Koçhisar Ziraat Odası Reisi Hüseyin.
Hacıbektaşta Ali Hikmet.
Adıyaman Mustantiği İdris.
Adıyaman Nüfus Memuru Mehmet.
Adıyamanda Dr. Ramiz.
Denizli Nafıa Memurlarından Tevfik.
Samsun Lisesi Müdür Vekili Enis.
Mersin Belediyesi.
Mahmudiye İsmetpaşa Nahiyesi Muhtarı Mahmut.
Antep Halkevi Reis Vekili Şakir Sabri.
Ulus Nahiye Müdürü Hulûsi.
Ulusta Doktor Cevdet Rasim.
Giresun Yavuz Kemal Müdürü Rakım.
Refahiye Kaymakamı İlyas Nuri, Şube Reisi Neşet, Jandarma Kumandanı Şevket Tahsin, Malmüdürü Tahsin.
Refahiye Nüfus M. M. Cemal, Muhasebei Hususiye M. Hamdi, Tapu M. Kâzım.
Refahiye Hükûmet tabibi Zıya, Tahrirat Kâtibi Hıfzı.
Refahiye Başmuallimi Abdülkadir, Muallim Osman, Muallim Süleyman, Muallim Üftade.
Refahiyede Baytar Cevdet, Sağlık Memuru Dursun.
Pendik Bakteriyoloji Enstitüsü Müdürü Şefik.
Silifke İsmail, Ahmet, Yakup, Adil, Muharrem, Rahmi, Mahmut, Remzi, Recep, İbrahim, Selim, Mehmet, Hasan, Yahya, Hüseyin, Mehmet, İbrahim.
Ordu Mebusları Şevket ve Hamdi.
Samsun Ortamektep Müdürü İmadettin.
Çorum Vali Vekili Baha.
Çorum Maarif Müdürü Nuri.
Turhal Tokatpazar Tüccarından Mustafa.
Afyon Lisesi Müdürü Sami.
Yozgat Mebusu Cevdet.
Hopa Doktoru Cemal.

Bolu Mebusu Şükrü.
Kigi Azakdertli Şerif, Ağnınaklı İskender, Hasnikli yazıcıoğlu Dede, Müdür Hasan Tahir.
Adıyaman Belediye Muhasibi Ali Fehmi.
Besni Tırahom Tabibi Eşref.
Haymana Sıtma Mücadele Sıhhat Memuru Cevdet.

Bunlardan başka imzaları okunamıyan daha birçok tel-yazıları da vardır.

YENİ ÇALIŞMALAR

U. M. H. NİN YENİ KURULUŞU

İkinci Türk Dili Kurultayının seçtiği yeni Umumî Merkez Heyeti, aşağıdaki gibi kurulmuştur:

Başkan	*Saffet Bf.*	Erzincan Mebusu
Umumî Kâtip	*İbrahim Necmi B.*	Mf. V. Müfettişi
Muhasebeci	*Besim Atalay B.*	Aksaray Mebusu
Lengüstik Kolbaşısı	*Ahmet Cevat B.*	Çanakkale »
Filoloji „	*Ali Canip B. [*]*	Ordu »
Etimoloji „	*Hasan Reşit B. [*]*	Muş »
Gramer-Sentaks „	*Yakup Kadri B.*	Manisa »
Lûgat „	*Celâl Sahir B. [**]*	Zonguldak »
Istılah[**] „	*Refet B.*	Ur a »
Derleme „	*Naim Hâzim B.*	Konya »
Neşriyat „	*İzzet Ulvi B.*	Afyon »

---

[*] Ali Canip ve Hasan Reşit Beyler başkan vekilliklerine seşilmişlerdir.

[**] Celâl Sahir Bey iyileşesiye kadar Filoloji Kolbaşısı Ali Canip Bey vekâlet edecektir.

U. M. H. NİN İLK YAZILARI

Cemiyet Umumî Merkez Heyeti, seçildiği günkü ilk toplantısında, kendi seçilişinin Büyük Önder GAZİ MUSTAFA KEMAL Hazretlerinin güvenleriyle olduğunu bilerek kendilerine şu teşekkür mektubunu sunmuştur:

23/8/1934

Uluğ Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Hazretleri

Bugün kapanan Kurultayın ardınca toplanan yeni Umumî Merkez Heyeti, seçilmesinin ancak Siz, kurucu ve koruyucu Uluğ Önderimizin sevgi ve güveni ile olduğunu bilerek, bu inana karşı sıkı ve candan çalışmalarla büyük dil işine bütün varlığını vermeğe ant içti. Bunu katınıza yükseltmek, tükenmez saygılarını sunmak onurlu işini bana verdi.

Bu yumuşu yerine getirirken ben de sonsuz saygılarımı sunarım Büyük Önderimiz.

T. D. T. C. Başkanı
Saffet Zıya

U. M. H. NİN İKİ MEKTUBU

Yeni seçimde U. M. H. nin dışında kalan iki arkadaşa da gene o gün şu mektuplar yazıldı:

Maarif Vekâleti Orta Tedrisat Umum Müdürü Hasan Âli Beyefendiye

Bugün ilk toplantısını yapan yeni Umumî Merkez Heyeti, şimdiyedek yaptığınız değerli dil işlerini saygı ile anmış, gönül acısını ancak Devlet katında yapacağınız değerli yumuşları düşünerek, yürek ve ülkü bağlarının sizi bizden ayrı tutmadığına inanmakla dindirmiştir.

Bunu bildirirken candan sevgi ve saygılarımı sunarım.

T. D. T. C. Başkanı
Saffet Zıya

T. DİL KURUMU KÜTÜPHANESİ

Maarif Vekâleti Müzeler Müdürü Hâmit Zübeyr Beyefendiye

Bugün ilk toplantısını yapan yeni Umumî Merkez Heyeti, şimdiyedek yaptığınız değerli dil işlerini saygı ile anmış, gönül acısını ancak Devlet katında yapacağınız değerli yumuşları düşünerek, yürek ve ülkü bağlarının sizi bizden ayrı tutmadığına inanmakla dindirmiştir.

Bunu bildirirken candan sevgi ve saygılarımı sunarım.

T. D. T. C. Başkanı
Saffet Zıya

FOLKLOR DERLEMELERİ İÇİN TAMİM

Yeni umumî merkez heyeti, proğramın Folklor derlemesine ait maddesini hemen tatbik için bütün Vilâyet ve Kazalarla Halkevleri dil, tarih ve edebiyat heyetlerine şu tamimi göndermiştir:

Dolmabahçe, 20/9/1934
Sayı: 71

Efendim,

T. D. T. C. nin iki yıl önce başladığı Derleme işi henüz bitmiş ve arkası alınmış değildir. Yurt içinde halk ağzından söz ve halkbilgisi (folklor) derlemeleri, üzerinde daha çok çalışılacak geniş ve büyük bir iştir.

Birinci adım olarak 1933 yılı başındanberi her yerde yapılmış olan söz derlemeleri kaza ve vilâyetlerde süzülüp mükerrerleri atılarak Cemiyet Merkezine 130 binden artık fiş getirmiştir. Bu fişler sıraya konarak bir (Derleme Dergisi) yapılmasına başlanıyor.

Şimdi derleme işinin daha geniş basamaklarına geçiyoruz. Bu basamaklarda bir yandan söz derlemesinin her türlü iş, varlık, çalışma yolları üzerine yayılmış şekli, bir yandan da halk inanları, âdetleri, halk sanat ve edebiyatı derlenecektir.

Bu işleri yaparken, en çok göz önünde tutulacak şey, Cemiyetin bundan önce bastırmış olduğu (Söz Derleme Kılavuzu) nun 4 üncü sahifesinden başlıyan "Halkbilgisi fişlerinin doldurulması„ başlıklı talimat esastır. Bunun ikinci maddesinde yazılı söz derleme fişlerine ihtiyaç var ise miktarının da tespiti ile bildirildiği takdirde gönderilecektir.

Bu derleme işi İcra Vekilleri Heyetinin 13507 numralı ve 21/11/1932 tarihli kararnamesiyle verilmiş resmî bir vazife olduğuna göre, bu derlemede fişlerin tedariki ve sevki için icap edebilecek her türlü masrafların vilâyetlerce temin edileceğinden eminiz.

Gerek söz, gerek inan, âdet, masal, ninni, ata sözü... ilh. gibi halk sanat ve edebiyatı mahsulleri derlenirken, en çok önümüze çıkan güçlük, halkımız arasında bu gibi araştırmala-

ra alışılmamış olmasından ileri gelen tabiî utanç ve çekingenliktir. Bu yüzden en güzel halk sözlerimiz oldukları yerlerde gizli kalarak dil varlığımızın ortaklama malı olamamaktadır.

Bunun önüne geçmek için hatıra gelen tedbirler şunlardır:

1 — Halkevleri ve Belediye reis ve azaları ile Maarif memurları, ilktedrisat müfettişleri, ilkmektep hocaları, nüfus, tapu, kadastro memurları, tahsildarlar, muhtarlık teşkilâtı duran köylerde köy muhtarları ve ihtiyar heyeti azaları, Köy Kanunu tatbik edilen yerlerde köy dernekleri ve köy odaları teşkilâtı, yerliden olan bütün hükûmet, idarei hususiye memurları, halkın içinde bu söz ve folklor derlemesinin değerini anlatacak propagandalar yapmalıdırlar.

2 — Gene bu zatlar vasıtasıyle her yerin halk üzerinde sözü geçer adamlarına bu işin yüksek değeri anlatılmalı ve onların delâleliyle bu türlü bilgileri olanlar bulunarak bunları gizlememeğe teşvik edilmelidir.

Bu hususta bilhassa yerliden olan memurlardan çok istifade temin edilebilir.

3 — Askere gelenlerin talim ve terbiyesi sırasında bunların kendi yerlerinden getirdikleri dil ve halkbilgisi malzemesinin toplanmasına ayrıca değer verilmelidir.

4 — Hapishanelerde bulunanlar arasında da gene bu yolda derlemeler yapmak faydalı olacağı hatırdan çıkarılmamalıdır.

Bu hatıra gelen tedbirlerden başka gene bu maksada yarayacak her türlü tedbirlerin alınmasını rica ederim.

Sözd erlemesinde gösterilen yüksek çalışma ve içten atılmanın bir buçuk yıl içindeki verimi, İkinci Türk Dili Kurultayında Derleme Heyetleri ve Halkevleri için yüksek bir takdir sesinin yükselmesine vesile olmuştur.

Bu sesten daha ziyade canlanarak arkadaşlarımızın yeni derlemede de bütün istekleriyle çalışacaklarına güveniyoruz.

Muvaffakıyetler dilekleriyle saygılarımı sunarım Efendim.

T. D. T. C. Başkanı

Saffet Zıya

HALK BİLGİSİ FİŞLERİNİN DOLDURULMASI

Bu tamimde anılan "Halk Bilgisi Fişlerinin doldurulması" başlıklı talimat şudur:

1 — Halk edebiyatı mahsulleri, âdetler ve inanmalar hakkındaki yazılar ve zanaatların izahları için ayrı fiş gönderil-

meyecektir. Bunlar büyük bir tabaka kâğıt dörde bölünerek her parçanın yalnız bir tarafına yazılmalıdır.

2 — Bu halk edebiyatı mahsulleri, âdetler ve ananeler, inanmalar ile ilişikli sözler, zanaatlar üzerine yazılan izahlarda geçen sözler yazının nihayetinde lûgatçe olarak gösterilmeli, ayrıca (1) inci maddenin (a) fıkrasında anlatıldığı gibi, zımbalı defterlerdeki fişlere geçirilmelidir.

3 — Mücerret mefhumları gösteren sözler için çokça misal alınmalı, maddî eşya için ise misalden ziyade iyi tarif yapılmalı, fotoğraf veya krokiler eklenmeli, buütleri gösterilmelidir.

4 — Pelteklik, kekemelik gibi uzvî eksikliği olanlardan, küçük çocuklardan ve başka dilde konuşabilen insanlardan derleme yapılmamalıdır.

5 — İbare ve kelimeler zaptolunurken mümkün olduğu kadar, dinlenilen kimsenin ağzından işitildiği gibi kaydedilmelidir. (Daha ilmî olmak için bu araştırmalarda beynelmilel fonetik işaretleri kullanılabilirse de bunu yalnız ihtısas sahipleri yapabilirler).

6 — Nebatlar, hayvanlar, yer tabakaları ve madenlerle ilişikli sözler ortamektep ve liselerin tabiî ilimler muallimleri, hekimler; zanaatlarla ilişikli sözleri san'at ve ticaret mektepleri muallimleri daha muvaffakıyetle toplayabilirler.

Nebat adlarını toplarken kurutulmuş örnek kolleksiyonları ihmal olunmamalıdır. Madenlerin de böylece kolleksiyonları yapılmalıdır. Bu hususta Maarif Vekâletinin mektep müzesi kurslarında verilen bilgiler ve yapılan tamimler esas tutulmalıdır.

Göçebeler arasında iyi derleme yapabilmek için de ilktedrisat müfettişleri bunların aralarına gitmeli, yaşayış tarzlarını öğrenmelidir.

7 — Halk edebiyatı mahsulleri eğlence yerlerinde, komşu ziyaretlerinde, hapishanelerdeki mahpuslar arasında, kışlalarda, hulâsa konuşma fırsatı olan ve konuşmanın yarış şeklini aldığı türlü toplantı yerlerinde daha kolaylıkla derlenebilir.

8 — Toplanan malzeme merkeze könderilmeden evvel mükerrer olanları çıkarılmalı, biribirine benzer şeyler bir araya getirilmeli, hepsinin doğrulukları, tertiplilikleri gözden geçirilmelidir.

9 — Şimdiki halde en çabuk ortaya çıkarılmsı istenilen Türk Lûgatidir. Bunun için söz derlemeleri fişlere geçirildikçe, bunlar halkbilgisi derlemelerinin tamamlanması beklenmeden hemen takım takım merkezlere gönderilmelidir.

10 — Derleme Kılavuzunda görülen eksiklik ve yanlışlıklar bir an evvel T. D. T. C. Merkezine bildirilmelidir.

EKLER DERGİSİ PROGRAMI

Umumî Merkez Heyeti, Türkçe söz yaratma yollarını herkese kolaylıkla gösterecek yolda bir kitabın gerekliğini düşünerek, bu işe de heman başlamağa karar vermiştir. Gramer - Sentakıs kolunun geçen iki yıllık çalışmalar sırasında çıkardığı anket kitaplarını, bunlara gelen cevapları, gene bu kolun Tarama Dergisi üzerine yazmağa başladığı Ekler Lûgatçesini ve Besim Atalay Beyin Kurultaya sunduğu «Ekler ve Kökler» tezini bir araya getirerek bir «Ekler Dergisi» hazırlamak üzere şu pıogram yapılmıştır.

1 — Ekler Dergisi, doğrudan doğruya T. D. T. C. nin araştırmaları mahsulü olarak, herkesin düşüncesine sunulacak bir eser olacaktır.

2 — Ekler Dergisinde Türk dilinde kullanılan bütün eklerin bulundurulmasına çalışılacaktır.

3 — Ekler Dergisine alınacak ekler, bir kökün, yahut bir kökle bir veya bir kaç ek birleşerek vücut bulmuş bir kelimenin sonuna gelerek manaca az çok değişikliği haiz bir söz yaratan ve başlı başına manası olmayan ulamalar (affixes) dir.

Sözlerin müfretlik veya cemiliğini, müzekkerlik veya müennesliğini, nahiv rolünü (mefuliyet ve izafet gibi), zaman ve şahıs kategorilerini belirtmeğe yarayan ulamalara Belgi (désinence) denilir, Bunlar Ekler Dergisine alınmıyacaktır.

4 — Ekler, alfabe sırasiyle dizilecek, fakat isim veya fiil teşkiline yaramak suretiyle rolleri başka başka olan aynı yazılıştaki ekler iki suretle gösterilecektir: isim teşkil edenlerin yalnız başına, fiil teşkil edenlerin ise hem başına, hem sonuna birer (—) işareti konacaktır.

5 — Türkiye Türkçesinde kullanılmayıp başka Türk lehçelerinde bulunan eklerin yanına parantez içinde kullanıldığı lehçenin kısaltılması yazılacaktır.

6 — Her ek için bir fiş yapılacaktır. Bu fişin baş tarafına ekin kendisi yazılacak, ikinci satır olarak vazifesi ve manaya verdiği değişiklik gösterilecek, bunun da altına misaller kaydedilecektir. Eğer ekin vazifesi birden fazla ise her vazife

ayrı ayrı rakamlarla gösterilip her birinin misalleri yazılaraktır. Bir fiş yetişmezse iki veya daha ziyade fiş biribirine bağlanarak doldurulur.

7 — Ekler yazılırken, bunların başka eklerle birleşerek yeni söz yaratma kabiliyetlerini meydana koymak için lüzum görülen yerlerde bu birleşik eklerden de örnekler fiş üzerinde gösterilebilir.

Mürekkep olan, fakat cüzüleri pek açık belli olmayıp bir ek gibi kullanılan eklerde bunların terekküp şekli hakkında mevcut malûmat kısaca fişe yazılır.

8 — Aynı ekin ses değişmeleriyle aldığı muhtelif şekillerden alfabe sırasiyle ilk geleninde o ekin türlü şekilleri birer birer gösterilir ve bunun diğer şekilleri alfabe sırasına göre yazılacakları yerlerde yalnız (Bak) işareti ile bütün şekillerin gösterildiğe eke bağlanmak suretiyle geçilir.

9 — Ek fişlerini yazmak vazifesi Ekler Dergisi lâyiha muharririne aittir. Bu lâyiha muharriri U. M. H. ince seçilecektir.

10 — Lâyiha muharriri, ekler hakkında Cemiyetin elinde bulunan ve ayrıca kendi tetebbüleri mahsulü olan bütün kaynaklardan istifade edecektir. Gramer Kolunun şimdiye kadar neşrettiği (Türkçede Kelime Teşkili) adlı iki anket kitabı ile bunlara gelmiş olan cevaplar, Ahmet Cevat Beyin elinde bulunan eklere ait bütün malzeme, Besim Atalay Beyin birer hulâsasını kurultayr tez olarak sunduğu (Ekler ve Kökler) ve (Men - Man) üzerine yazılmış iki eseri, Cemiyetin türlü kollarında ve bölüklerinde yapılmış, yahut hariçten Cemiyete verilmiş eklere ait bütün etütler, lâyiha muharririne teslim edilecektir.

Lâyiha muharriri, bunlardan başka dile ait bütün eser ve kaynaklardan da istifade edecektir.

Lâyiha muharririnin ek fişlerini yazarken muhtaç olacağı kâtip, daktilo gibi tetkik vasıtaları, Cemiyetçe emrine verilecektir.

11 — Her harf ile başlayan eklerin fişleri bitince, bunlar daktilo ile çoğaltılarak kontrol heyetine verilir. Kontrol heyeti âzaları U. M. H. tarafından seçilecektir.

12 — Kontrol heyeti âzalarından her biri fişleri baştan başa gözden geçirecek, ekler arasında unutulmuş olanlar

için yeni fiş yapılmasına, yahut bir fişe bazı mülâhazaların ilâvesine veya bazı noktaların tadiline ait bir mütaleası olan bunu fişe bağlı beyaz kâğıt üzerine yazacaktır. Bir mütalea olmayan fişler için bir şey yazmağa hacet yoktur.

13 — Kontrol edilmiş fişler, son kontrolü yapacak arkadaşa verilir. Bu arkadaş U. M. H. nce seçilecektir.

14 — Fişler üzerindeki mülâhazalara göre, ilâve veya tadil edilmesi lâzım gelen noktalar hakkında bir ihtilâf zuhur edecek olursa, mesele önce lâyiha muharriri ve kontrol heyeti âzaları ile son kontrolü yapacak arkadaştan mürekkep olan komisyonda, burada da kat'î bir karar verilemiyecek olursa U. M. H. nde müzakere ve karara raptolunur.

15 — Son kontrolden geçen fişler bir kere de U. M. H. nde okunur. U. M. H. nden geçen fişler, tadili icap edenlere karara göre şekil verilerek, son kontrolü yapan arkadaşın imzasiyle matbaaya gönderilmeğe hazır bulundurulur.

16 — Baskıya hazır bulundurulan fişlerin ne zaman matbaaya verileceği U. M. H. tarafından kararlaştırılacaktır.

TARAMA DERGİSİ ULAMASI [*]

Tarama dergisinin dağıtılan 4500 tanesine gelen karşılıklar, 200.000 fişe varmıştır. Bunların çoğu seçim fişleridir. Bunlar, Cemiyet merkezinde sıraya konarak zarf zarf ayrılmaktadır. Karşılık aranan her yabancı söz için iki zarf yapılmaktadır. Bunlardan birinde o söze gösterilen karşılıklarda yanlış, yahut eksik varsa onları düzelten cevaplar, ötekinde de bu karşılıklar içinden beğenilip seçilenleri gösterir fişler bulunmaktadır.

Birinci kısım fişler gözden geçirilerek Tarama Dergisine bir Ulama [*] yapılacaktır. Bu Ulamada Dergide yanlış, yahut eksik olanların düzeltilmesi gösterilecektir. Dizi yanlışları, derleme sözlerde okunuş yanlışları, mana yanlışları, halk ağzında, yahut kitaplarda bulunup Dergiye girmemiş karşılıklar, Dergide geçmemiş, yazı dilimizde kullanılır yabancı sözler, hep bu Ulamanın içinde görülecektir.

Ulama çıktıktan sonra dergide karşılığı gösterilmemiş, yahut gösterilen karşılığı doyurucu görünmeyen yabancı sözlere karşılık yaratma seferberliğine girişilecektir. Bu söz yaratma işinde dilimizin eklerle ve sözbirleştirmelerle söz yapma gücünden istifade edilecektir. O güne değin Ekler Dergisi de başarılmış olacağından dilimizin söz yaratmadaki yolları daha çok belirmiş olacaktır.

Karşılığı bulunamayan sözlere böyle karşılıklar yaratıldıktan sonra artık sıra (Osmanlıcadan Türkçeye karşılıklar kılavuzu) na gelmiş olacaktır.

---

[*] Ulama zeyl, ilâve demektir

YENİ TARAMA İŞLERİ

Kurultayın beğendiği çalışma proğramına göre yapılması gerekli olan yeni kitap taramaları işine el konmuştur. Bu taramalar için U. M. H. nin yaptığı talimat şudur :

BÜYÜK TÜRK SÖZLÜĞÜNE MALZEME HAZIRLAMAK ÜZERE YAPILACAK KİTAP TARAMALARI HAKKINDA TALİMAT

UMUMÎ HÜKÜMLER

Madde 1 — Büyük Türk sözlüğü yapılabilmek üzere türlü kaynaklardan Türk kelimeleri bütün mana değişmeleri ve kullanış örnekleriyle toplanacaktır.

Madde 2 — Bu taramada sözlerimizin kullanılmağa başladıkları çağlar ile zamanla geçirdikleri man ve şekil değişmeleri de tespit edilmek istenildiğinden, tarama iki şekil altında yapılacaktır.

a) Dar ölçüde tarama

b) Geniş ölçüde tarama

Hangi kitapların geniş, hangilerinin dar ölçüde taranacağı T. D. T. C. tarafından tayin edilecektir.

DAR ÖLÇÜDE TARAMA

Madde 3 — Dar ölçüde tarama yapılacak kitaplardan hangi kelimelerin taranacağı hususunda şu noktalar esastır :

a) bir kelime taranan kitapta kullanıldığı şekil ve manada hiç bir değişiklik görmeden hâlâ kullanılmakta bulunmuş ise fişlenmez. Meselâ bugün bilinen şekil ve manada "ayak, göz, kulak...„ kelimelerini yeniden fişlemeğe hacet voktur.

b) Kelime bugün kullanılmıyorsa, (acun - dünya, gözgüayna gibi), yahut şeklinde veya manasında bugünkü kullanılışa göre velev en az bir değişiklik gösteriyorsa (meselâ adak "ayak yerine„, gelgen "gelen manasına„, bilürmen bilirim yerine.... gibi) taranmalıdır.

c) Bir kelimenin kendisi taramaya muhtaç olmasa bile, o kelimenin müştak veya mürekkep şekillerinde manaca

veya şekilce tarama lüzumu görülürse onlar da fişlenmelidir. Meselâ vücuttan tereşşuh eden su manasına (ter) kelimesi taranmazsa da amele manasına gelen (terci) sözü taranacaktır.

d) Taranılan kitapta evvelce geçmiş bir kelimenin tekerrürü halinde bu tekrar ihmal edilmez. İkinci, üçüncü... ilâh. defaki kelimeler de gene fişlenir. Bunların sonra nasıl bir araya getirileği 9 uncu maddede gösterilmiştir[*].

e) Bir kelimenin iştikak ve tasrif yollariyle aldığı türlü şekiller de ayrı ayrı taramaya tâbidir. İştikak ve tasrif şekillerinde bugün kullanılmadan kalmış, yahut kaideye karşı istisna mahiyetinde olanlara bilhassa ehemmivet verilmelidir. Meselâ "geliser, bulurmin, göricek, yaratkan„... sözleri gibi.

f) Bir sözün taranması gerekli olup olmadığında tereddüt edilirse o söz de taranmalıdır.

Madde 4 — Taranan kitapta rasgelinip türkçe olup olmadığında tereddüt edilen sözler olursa bunlar da alınır; fakat bunların yanına birer istifham (?) işareti konur.

Eğer tarayıcının bu sözün türkçe olup olmadığı hakkında bir mütaleası varsa, bu da fişin alt tarafına not halinde kısaca yazılır.

TARANAN KİTABIN BİBLİYOGRAFYA FİŞİ

Madde 5 — Tarayıcı, tarayacağı kitabın, müellifinin yazma ise müstensihinin adlarını, telif ve istinsah tarihlerini kitabın mevzuunu, kaç sahifeden mürekkep olduğunu, matbu ise nerede, ne vakit tabedildiğini, sahife ebadını, kaçıncı tabı olduğunu, yazma ise sahifelerinin ebadını, her sahifede kaç satır ve her satırda vasatî kaç kelime bulunduğunu, resimli ve cetvelli ise bunların mıktar ve mahiyetini, yografya mahulâsa kitap hakkında elde edilmesi mümkün bütün biblilûmatını bir araya getirerek yazacaktır.

Bu malûmatın baş tarafına eserin telif tarihi itibariyle mensup olduğu asrın rakamı yazılacaktır. Telif tarihi meçhul olduğu takdirde trrayıcı mümkün ise yazıldığı asrı tahmin ederek rakamını gösterir ve yanına istifham (?)işareti koyar. Telif tarihinin tahmini de mümkün olmazsa asır yeri açık bırakılır. Kitabın içinde yazıldığı zamanı tahmine yarayacak

[*] Ancak şiirde redif gibi çok ve yakın tekerrürler, mana farkı yoksa, tekrar tekrar fişlenmez.

malûmat varsa bunlar da not halinde fişin altına yazılır. Bu asrın hicrî veya milâdî olduğu yanına bir (H.) veya (M.) işaretiyle belli edilir.

Taramanın birinci fişi demek olan bu fişin bir örneği A işaretiyle bu talimata bağlıdır[*].

İLK SÜZME FİŞLERİ

Madde 6 — Tarayıcı, tarayacağı kitabı başından sonuna kadar kelime kelime okuyacaktır. Bu okuma sırasında kitapta rasgeleceği türkçe sözleri birer fişe geçirecektir. Bu fişlere (Süzme fişleri) denilir. Süzme fişinin sağ baş tarafına kelimenin taranılan kitaptaki yazılışı ayen geçirilir. Sol baş tarafına da o kelimenin nasıl okunacağı hakkında tarayıcının mevcut kanaatine göre yeni Türk harfleriyle okunuş şekli yazılır. Tarayıcı bu okunuşta müteredditse yanına istifham (?) işareti koyar.

Bu ilk satırın altına kelimenin kullanıldığı ibareye göre manası yazılır. Bu mana bir kelime ile ifade edilmezse tarif ve izah olunur.

Bunun da altına kelimenin kullanıldığı cümle veya ibare, kelimenin delâlet ettiği manayı belli edecek kadar vuzuh ile, gene kitaptaki yazılışı gibi aynen konulur ve nasıl okunacağı yeni Türk harfleri ile gösterildikten sonra, icap ederse manası da günümüzün dili ile izah olunur.

Fişin sağ alt tarafına hangi kitabın hangi sahifesinden alındığı, kitap isminin kısaltma şekli ve cilt ve sahife rakamları ile gösterilir.

Madde 7 — Taranan sözlerde rasgelinen iştikak veya tasrif ekleri kelime ile birlikte gösterilmekle beraber, bunlar arasında bugünkü kullanılıştan başka şekil veya manada eklere tesadüf olunursa bunlar da ayrıca kaydolunur.

Madde 8 — Bir kelimenin izafet ve mefuliyet halleri, yahut fiil sıyga ve tasrifleri ile aldığı şekiller fişlenirken fişin baş tarafına önce kelimenin isim veya sıfat ise mücerret, fiil ise mastar şekli esas olarak yazıldıktan sonra ikinci satır olarak ve az içerlek olmak üzere kitaptaki şekli de yazılır.

Bu birinci fişler için nümune olarak hazırlanan (B) işaretli örnekler bu talimata bağlıdır.

---

[*] Bu fış basılarak tarayıcılara dağıtılmıştır.

SÜZME FİŞLERİNİN BİRLEŞTİRİLMSİ

Madde 9 — Kitap, başından sonuna kadar böyle fişlendikten sonra tarayıcı yaptığı süzme fişlerini sıralamağa başlar. Bu sıralama esnasında aynı kelimenin veya onun iştikak ve tasrif şekillerinin yazıldığı müteaddit fişler birbirleriyle karşılaştırılarak, şekilde ve manadaki bütün değişmeleri gösterir yeni bir fiş yapılır. Bu fişin başına gene taranan sözün mücerret veya mastar hali yazıldıktan sonra, muhtelif şekilleri ve kullanışı gösteren cümle, mısra, beyit ve saire gibi örneklerin her biri, bunların bulunduğu sahifeler de işaret edilmek üzere yazılır ve manasının mümkün olduğu kadar nüansları kaydolunur. Bu fiş, kelimenin bütün şekil ve mana değişmelerini göstereceğinden birinci süzmede yapılmış olan müteaddit fişlerin yerine geçer ve o fişler bu fişe bağlanarak hep birlikte Cemiyet merkezine gönderilir.

Bir kelime hakkındaki müteaddit süzme fişlerinden çıkarılan fiş nümuneleri de (C) işaretli örneklerde gösterilmiştir.

Madde 10 — Tarayıcı gerek kitabı birinci süzme sırasında ve gerek ilk fişleri toplayıp sıralama esnasında, taradığı sözlerin manasında, şeklinde, izafet ve tavsif tarzlarında, cümle teşkilinde bugünkü yazı dilinde kullanılagelen usuller haricinde her hangi bir lisanî nümuneye rasgelirse bunu da fiş üzerinde ayrıca gösterecektir.

Madde 11 — Taranılan kitabın cümle ve ibarelerinden nümune olmak üzere bir kaç cümle ve bilhassa bugünkü yazı dilinin cümle teşkiline nispetle hususiyet ve başkalık gösterenlere tesadüf olunursa bu gibi nümuneler ayrıca fişlere yazılarak gönderilir. Bu fişlerin üstüne ortalama olarak (Cümle nümuneleri) tabiri yazılır.

MÜTEFERRİK HÜKÜMLER

Madde 12 — Tasnifte kolaylık olmak üzere bütün tarama fişleri aynı ebatta olarak Cemiyet tarafından verilecektir. Şayet yazılacak şeyler bir fişe sığmazsa birinci fişin başında yazılı kelime tekrar olunarak yanına 2, 3... ilâh rakamları konulmak üzere müteaddit fişler yapılır. Bir fişin mabadi olduğu anlaşılmak üzere birinci fişin sonuna 2, ikinci fişin sonuna 3 .... ilâh. rakamları da konulmalıdır.

TARAMANIN İLK NÜMUNESİ

Madde 13 — Taramaya başlarken, kitabın ilk sekiz sahifelik kısmı, tek bir kitap imiş gibi telâkki edilerek bu sekiz sahifeden çıkarılacak tarama fişleri örnek olmak üzere Cemiyet merkezine gönderilecek ve bunlar üzerine Cemiyet merkezinden verilecek talimat ve izahata göre taramaya devam olunacaktır.

GENİŞ ÖLÇÜDE TARAMA

Madde 14 — Geniş ölçüde taranacak kitaplarda bulunan bütün Türkçe sözler taranacaktır. Üçüncü maddenin taranacak sözleri ve yedinci maddenin taranacak ekleri tahdit eden hükümleri geniş taramada cari değildir.

Dar ölçüde taramada gösterilen süzme fişleri ve bunların birleştirilmesi gibi hükümler geniş taramada da tatbik olunur.

Taranılan sözlerin ses, kelime teşkili, mana incelikleri, cümle teşkilâtı... ilâh bakımlarından görülen bütün değişmeleri ve hususiyetleri de taranacaktır.

TARAMA TALİMATINA BAĞLI ÖRNEKLER

Bu talimata bağlı olduğu gösterilen örnekler şunlardır:

1 — A işaretli örnek bibliyograya fişidir. Bu örnek basılarak dağıtılmıştır. Bir kap şeklinde yapılan bu fişin üst sahifesinde kitabın adı, yazılışının düştüğü asır, müellifi ve telif tarihi, bulunduğu kütüpane, numarası, Kısaltması ve tarayanın adı sanı gösterilmiş, iki iç sahifelerinde de kitap hakkında bibliyografya bakımından gerekli bütün bilgilere yer ayrılmıştır.

2 — B işaretli örnekler ilk süzme fişleridir. Örnek olarak Raşit tarihinin beşinci cildinin baş tarafından 4 sahife taranmış, bunlardan çıkan fişler dağıtılmıştır. Bunları aşağıya alıyoruz.

3 — C işaretli örnekler süzme fişleri bir araya getirilerek yapılan tarama fişleridir. B örneklerinin C fişine geçişlerini gösteren bu nümuneler de aşağıdadır.

Süzme fişleri sarı, tarama fişleri beyaz renktedir.

KİTAP TARAMALARINDA İLK SÜZMEDE YAPILACAK FİŞLERİN ÖRNEKLERİ

[Raşit Tarihinin beşinci cildinin 6-10 sahifeleri örnek olarak taranmıştır.]

B. I.

Kendüler [*]

Bugünkü "kendileri„ yerinde

"Kendüler damatlık kürkünü giydikleri gün müşarünileyhin dahi vezaret ile nişancılık mansıbı unvanı menşuru itibarı olmağa himmet buyurmuşlar idi.„ [*] Raş. 5. s. 6.

B. II.

İmek

İdiği

Bugünkü "olduğu„ yerinde

"Emri musalehayı itmam ve ikmal ile itfai nairei kıtal etmek olmayıp kat'ı peyvendi musalehaya badi olur halet idiği zâhirdir.„ Raş. 5. s. 7.

B. III.

Deyü

Şimdiki "diye„ yerinde

"İyazenbillâh dinü devlete çare kabul etmiyecek bir taze yara dahi açar deyü kûşe bekûşe mükâleme„

Raş. 5. s. 7.

B. IV.

Varmak

Varup, varıp

Gitmek, ziyaret etmek, nezdine gitmek

"Bir kaç meclis sarahaten Devletlü Damat Paşa Hazretlerine varup...„ Raş. 5. s. 7

B. V.

Kendü

Şimdiki "kendi„ yerinde (mütemmim olarak)

"kendü dilhahın ve itilayı şan ve cahın için değil hizmet ettiğin veliyyünniamı âlem padişahı âlempenahın gayreti ve sıyaneti namusu devleti için...„ Raş. 5. s. 7.

B. VI.

İmek

Siz

Şimdiki (siniz) yerinde cevher fiilinin ikinci cemi şahsı

---

[*] Sözün ve kullanılış örneğinin kitaptaki yazılışı da aynen gösterilceektir.

olarak kullanılıyor ki şahıs zamirinin aynı olması dikkate değer.

"Bu defa mührü vekâleti kabul etmeğe muhtaçsız.„

Raş. 5. s. 7.

B. VII. Dahi, Bir dahi

Şimdiki "daha„ ve "bir daha„ yerinde

"Dinü devlete çare kabul etmiyecek bir taze yara dahi açar, silki küsistetarı umur bir dahi nizam bulmaz.„

Raş. 5. s. 7.

B. VIII. İmek

Suz

Şimdiki (siniz) yerinde cevher fiilinin ikinci cemi şahsı olarak kullanılıyor ki şahıs zamirinin de aynıdır.

"Dinü devlet uğruna serbazlık ve revişi âkılâne ile maslahatsazlık buyurursuz.„ Raş. 5. s. 7.

B. IX. Deyü

Şimdiki "diye„ yerinde

"maslahatsızlık buyurursuz deyü arzı rica„ Raş. 5.s.7

B. X. Anlar

Şimdiki "onlar„ yerinde

"ve anlar dahi kendü rahat ve asayişlerin safayı hatır uğruna feda edip...„

Raş. 5.s.7

B. XI. Kendü

Şimdiki "kendi„ yerinde (mütemmim olarak)

"Kendü rahat ve asayişlerin„

Raş. 5.s.7

B. XII. in

Şimdiki (ini) yerinde(muzaf ve mefulübih "i„ leri bir araya geldiği halde ikinci "i„ yerine sadece "n„ getirilmesi nesirde de görülüyor.

"Kendü rahat ve asayişlerin safayı hatır uğruna feda edip„

Raş. 5. s. 7.

B. XIII. Kendüler

Kkndülerin

Şimdiki "kendileri„ yerinde (zamir olarak)

"vesair kendülerin sadaretlerine müterettip olan umuru müzakere va karardade olduktan sonra„ Raş. 5.s.8

B. XIV.

Etmek

Ettikte - İttikte (?)

Şimdiki "edince, ettiği zaman„ yerinde

"Derakap Haseki ağa gelip Devletlü Kaymakam Paşa Hazretlerini rikâbı kâmiyaba davet ettikte kemali gururu vakar ile saraylarından sarayı humayuna teşrif buyurup„

Raş. 5.s.8

B. XV.

Kendü

Şimdiki "kendi„ yerinde (mütemmim olarak)

"Kendü abdi mahsus ve bendei bahirül'ihlâsları olan„

Raş. 5.s.8

B. XVI.

Dek

"... e kadar„ manasına

"Damadı mükerrem ve mümtaz ve asafı maalipervazlarına bu anedek umuru sadareti uzma mehemsazlarının vediai dest ve ceybi neyl ve izazları olan mührü zerrini vermek„

Raş. 5. s. 8.

B. XVII.

Kendü

Şimdiki "kendi„ yerine (mütemmim olarak)

"İptidayı cülûsu hümayunlarında kendü engüşteri keremküsterlerinde istimal buyurup„

Raş. 5.s.9

B. XVIII.

Otağ - Otak

Otağında

Çadır

"Mührü şerif hilâfı mahut otağında alınmak iktıza edip„

Raş. 5.s.9

B. XIX.

Varmak

Varıp, Varup

Gitmek, vâsıl olmak manasına

"Memuriyet ile seheri veziri âzam dairesine varup„

Raş. 5. s. 9.

B. XX.

Kendü

Kendüye

Şimdiki "kendisi„ yerinde

"Reis Efendi ve Çavuşbaşı Sadırazamı müşarünileyin kendüye mahsus obası ve hazine çergesi havalisine„
Raş. 5. s. 9.

Oba

B. XXI.
"Büyük Çadır„ manasına
"Kendüye mahsus obası...„ Raş. 5. s. 9.

Çerge

B. XXII.
"Çadır„ manasına
"ve hazine çergesi havalisinde„
(Bu sözün Farsça "çerageh„ ten bozma olduğu zannolunuasa da "çeri, çerik„ asker demek olmasına bakılırsa aslı Türkçe olsa gerektir.) Raş. 5. s. 9.

Un

B. XXIII.
Olduğun
Şimdiki "olduğunu„ yerinde
(Burada da mefuliyet "i„ sinin nesirde dahi hazfedildiğini görüyoruz)
"Mazmunu istirdadı mührü şerifi mütezammın olduğun gördükte...„ Raş. 5. s. 10

Görmek

B. XXIV.
Gördükte
"Görünce, gördüğü zamanu„ yerinde
"Mütezammın olduğun gördükte koynundan çıkarıp miri müşarünileyhe teslim ettikten sonra„
Raş. 5. s. 10.

Kendü

B. XXV,
Kendüyü-kendüyi
Şimdiki "kendisini„ yerinde
"Art kapıdan kendüyi rahşına suvar eden
Raş. 5. s. 10.

Olmak

B. XXVI.
Oldu
(Tayin edilmek, makama geçmek) manasına
"Âyâ yerimize Yeniçeri Ağası mı oldu, yohsa nişancılık ile davet olunan Maktulzade mi oldu„
Raş. 5. s. 10.

B. XXVII. Demek
Dedikte
(Diyince, dediği zaman) manasına
"Maktulzade mi oldu dedikte ağayı müşarünileyh„
Raş. 5. s. 10.

B. XXVIII. Anlar
Şimdiki "onlar„ yerinde
"Sultanım, kulunuz bilmem ve lâkin anlar olmak gerek...„
Raş. 5. s. 10.

B. XXIX. Olmak
Olmamak
(Tayin edilmek, makama geçmek) manasına
"Lâkin anlar olmamak gerek...„ Raş. 5. s. 10.

XXX. Gerek
"Lâzım, muktazi, muhtemel„ manalarına
"Lâkin anlar olmamak gerek deyü cevap verip„
Raş. 5. s. 10.

B. XXXI. Deyü
Şimdiki "diye„ yerinde
"Onlar olmamak gerek deyü cevap verip„
Raş. 5. s. 10.

XXXII. Olmak
Oldular
(Tayin edilmek, makama geçmek) manasına
"Acaba İbrahim Paşa efendimiz mi oldular„
Raş. 5. s. 10.

B. XXXIII. Demek
Dedikte-Didikte
"Dediği zaman, diyince„ manasına
"Acaba İbrahim Paşa Efendimiz mi oldular dedikte„
Raş. 5. s. 10.

B. XXXIV. Etmek
Etmeğin - İtmeğin
"Etmekle, etmesi üzerine„ manasına
(Bugün kullanılmıyan bir tasrif edilmez fiil sıygası)
"Ağayı müşarünileyh sükût etmeğin ferasetle anlayıp„
Raş. 5. s. 10.

B. XXXV. Anlar
Şimdiki "onlar„ yerinde
"Anlar olduktan sonra manen kat'a mazul olmadık„
Raş. 5. s. 10.